

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน
ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

กษมา ประจง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา
สำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเลย

พ.ศ. 2546

ISBN 974 - 9621 - 29 - 8

ลิขสิทธิ์ของสถาบันราชภัฏเลย

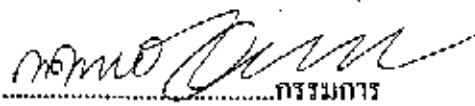
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสนอต่อสถาบันราชภัฏเลย

โดย นางสาวกษมา ประจง

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตของสถาบันราชภัฏเลย ได้

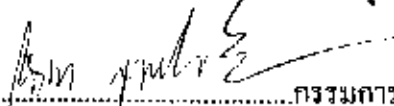
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

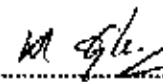
 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริ ฮามสุโพธิ์)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญนิภา อินทรตระกูล)

คณะกรรมการสอบ

 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เอกฉัตร จารุมณีชน)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กษมา ประจง)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริ ฮามสุโพธิ์)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญนิภา อินทรตระกูล)

สถาบันราชภัฏเลย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2546

กษมา ประจง : ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน
อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย (THE IMPACT ON COMMUNITY TOURISM : A CASE STUDY
OF BAN SRITAN, TAMBON SRITAN, AMPHOE PHUKRADUNG, CHANGWAT LOEI)
สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย ปีการศึกษา 2546
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริ ฮามสุโพธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญนิภา อินทรตระกูล
155 หน้า ISBN 974 – 9621 – 29 – 8

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนและความสัมพันธ์
ของผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านศรีฐาน
ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีประชากรและกลุ่มตัว
อย่างเป็นผู้รู้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโส และเจ้าหน้าที่อุทยาน
จำนวน 15 คน ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 25 คน หัวหน้าครอบครัวหรือตัว
แทนหัวหน้าครอบครัวจำนวน 50 คน ลูกหาบ จำนวน 25 คน เยาวชน จำนวน 15 คน ศึกษาข้อ
มูลภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและ
ไม่มีส่วนร่วม และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านบวกได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง
เศรษฐกิจ การสร้างงาน การยกมาตรฐานการครองชีพ และลดภาวะการว่างงาน ผลกระทบด้านลบทาง
เศรษฐกิจได้แก่ ปัญหารายได้ไม่แน่นอน ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์และ
ปัญหาการถือครองที่ดิน ผลกระทบทางสังคมด้านบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบ
อาชีพ การสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม การสร้างความ
สามัคคีในชุมชน การป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชากร และการเสริมสร้างการศึกษา ผลกระทบ
ทางสังคมด้านลบได้แก่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยม ความไม่เป็นธรรมในสังคม อาชญากรรม
และความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านบวก ได้แก่ ความร่วมมือ
ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมงานศิลปวัฒนธรรมและความกระตือรือร้นในการประกอบ
อาชีพและผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านลบ ได้แก่ ค่านิยมในการครองชีพ การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ
การแต่งกาย และภาษา ผลกระทบทางด้านการเมืองด้านบวก ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมของชุมชน
ความเข้าใจในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ความสามัคคี ความสำคัญทางการศึกษาและ
การตื่นตัวทางการเมืองท้องถิ่น ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้านบวก ได้แก่ การสร้างความตระหนักถึง

คุณค่าสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และ การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้านลบ ได้แก่ การทำลายทางชีวภาพ และ การทำลายภูมิทัศน์ของชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ คือ ผลกระทบของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ประเพณี ภาษา ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ และภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นคุณประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้ยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวภายใต้ปัจจัยที่เอื้ออำนวย เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพ และควรใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ชุมชน ให้เป็นมรดกสืบทอดให้กับคนรุ่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร. ศิริฮามสุโพธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญนิภา อินทรตระกูล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เอาใจใส่ผู้วิจัยทั้งให้คำแนะนำปรึกษาข้อคิดที่เกื้อประโยชน์ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้เรียน ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. เอกฉันท จารุณรัชชน และผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวภา อุษประเสริฐ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาชี้แนะการปรับปรุงแก้ไข

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่อำเภอภูกระดึง เจ้าหน้าที่สำนักงานอุทยานแห่งชาติภูกระดึง คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ในบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานที่ได้ให้ความสะดวก และความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคุณแม่สุช ประจง ที่เป็นขวัญและกำลังใจ แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณคุณสิทธิชัย อัมพร ที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจสำคัญยิ่ง ขอขอบคุณนางสาวนันทยา ประจง ที่เป็นกำลังใจให้แก่ของผู้วิจัย

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่คอยให้แรงใจแก่วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์

กษมา ประจง

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพประกอบ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 วิธีการวิจัย.....	6
1.6 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	8
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	22
2 สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวของภูกระดึง.....	24
2.1 อำเภอภูกระดึง.....	25
2.2 สภาพทั่วไปและประวัติชุมชนบ้านศรีฐาน.....	28
2.3 แหล่งท่องเที่ยวอำเภอภูกระดึง.....	43
3 ผลกระทบของการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม	
3.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ.....	49
3.1.1 ผลกระทบด้านบวกทางเศรษฐกิจ.....	49

บทที่	หน้า
3.1.2 ผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ.....	57
3.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ.....	63
3.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสังคม.....	66
3.2.1 ผลกระทบด้านบวกทางสังคม.....	66
3.2.2 ผลกระทบด้านลบทางสังคม.....	69
3.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสังคม.....	71
3.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านวัฒนธรรม.....	72
3.3.1 ผลกระทบด้านบวกทางวัฒนธรรม.....	72
3.3.2 ผลกระทบด้านลบทางวัฒนธรรม.....	73
3.3.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม.....	76
3.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านการเมือง.....	76
3.4.1 ผลกระทบด้านบวกทางการเมือง.....	77
3.4.2 ผลกระทบด้านลบทางการเมือง.....	78
3.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเมือง.....	80
3.5 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	81
3.5.1 ผลกระทบด้านบวกทางสิ่งแวดล้อม.....	81
3.5.2 ผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม.....	82
3.5.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม.....	84
4 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนบ้านศรีฐาน ด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม.....	87
4.1 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ.....	88
4.2 ความสัมพันธ์ด้านสังคม.....	98
4.3 ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม.....	103
4.4 ความสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม.....	108
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	112
5.1 สรุป.....	112
5.2 อภิปรายผล.....	118

5.3 ข้อเสนอแนะ.....	123
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	133
ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้สัมภาษณ์.....	134
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต.....	137
ประวัติผู้วิจัย.....	154

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงการประกอบอาชีพของชาวชุมชนบ้านศรีฐานก่อนและหลัง มีการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 110 ครัวเรือน.....	51
2 แสดงจำนวนสถิติรายได้ของลูกหาบ เดือนตุลาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ปี 2544 ทั้งหมด 5 เดือน ลูกหาบจำนวน 10 คน.....	53
3 แสดงรายได้ของครัวเรือนก่อนและหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภูกระดึง.....	54
4 แสดงสัดส่วนการออมโดยฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.....	56
5 ตารางเปรียบเทียบราคาสินค้าก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวกับสินค้าหลังมี การพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในบริเวณที่ทำการวังกางบนยอดภูกระดึง.....	58
6 แสดงการถือครองที่ดินก่อนมีการท่องเที่ยวและหลังมีการท่องเที่ยว.....	61
7 แสดงภาวะหนี้สินของชาวบ้านศรีฐาน.....	62
8 แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ปี พ.ศ. 2542 – 2544 รวมทั้งหมด 7 เดือน.....	65
9 แสดงสถิติการเก็บขยะของอาสาสมัครพิทักษ์ภูกระดึง และจำนวนขยะที่เก็บ ได้ในช่วง ปี พ.ศ. 2543 – 2545.....	85

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
1 รูปแผนที่จังหวัดเลยและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	25
2 ชุมชนบ้านศรีฐาน.....	29
3 ศาลาหลักบ้านชุมชนบ้านศรีฐาน.....	29
4 ภูเขาที่สำคัญ “ภูกระดึง”.....	32
5 แม่น้ำพองโก.....	32
6 ร้านค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของชุมชนบ้านศรีฐาน.....	33
7 โรงเรียนภูกระดึงเป็น โรงเรียนที่สอนระดับประถมศึกษา.....	36
8 ถนนตัดเข้าสู่หมู่บ้าน.....	37
9 องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน.หลังเก่า.....	39
10 ศาลเจ้าปู่ภูกระดึง ชุมชนศรีฐาน.....	42
11 วัดศรีทัศน์ ชุมชนบ้านศรีฐาน.....	42
12 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง.....	43
13 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณเชิงเขาภูกระดึง.....	44
14 ผาหล่มสัก.....	45
15 น้ำตกเพ็ญพบ.....	47
16 น้ำตกขุนพอง.....	47
17 ดงดอกกระเจียวป่าบนยอดภูกระดึง.....	48
18 ร้านขายของภายในชุมชน.....	50
19 ร้านขายอาหารภายในชุมชนบ้านศรีฐาน.....	89
20 ร้านขายอาหารบริเวณที่ทำการเชิง.....	89
21 ร้านขายอาหารบริเวณที่ทำการวังวางบนหลังแปภูกระดึง.....	90
22 ร้านขายอาหารบริเวณจุดชมวิวน้ำผาเหียบเมฆ.....	90
23 ร้านขายของที่ระลึกของชาวบ้าน.....	91
24 ลูกหาบรอคิวปฏิบัติหน้าที่ที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง.....	93
25 จุดรับสัมภาระของลูกหาบที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึงจัดไว้.....	93
26 ลูกหาบกำลังหาบสัมภาระของนักท่องเที่ยว.....	94

27	ที่พักหรือ รีสอร์ท บริเวณภายในชุมชนบ้านศรีฐาน.....	95
28	ธุรกิจที่พักหรือรีสอร์ท บริเวณชุมชนบ้านศรีฐาน.....	96
29	บริเวณให้เช่ากางเต็นท์บนภูกระดึง.....	96
30	จุดให้เช่าเครื่องนอนบนภูกระดึง.....	97
31	องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ตั้งอยู่ที่ชุมชนบ้านศรีฐาน.....	99
32	โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของบ้านศรีฐาน.....	101
33	ถนนภายในชุมชนบ้านศรีฐาน.....	102
34	วัดศรีทัศน์ บ้านศรีฐาน ที่ชาวบ้านประกอบพิธีทางศาสนา.....	106
35	ศาลเจ้าปู่ภูกระดึง สิ่งศักดิ์ของชาวบ้านศรีฐาน.....	106
36	ลานพระแก้ว สถานที่ทำพิธีสงฆ์พระบนภูกระดึง.....	107
37	สภาพป่าไม้ของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง.....	108
38	แสดงสิ่งปลูกสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวบนภูกระดึง.....	110
39	ร้านค้าบนภูกระดึงที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว.....	110
40	เส้นทางถาวรที่สร้างบนภูกระดึง.....	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในสมัยโบราณการติดต่อสื่อสาร การค้าขาย การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ต้องเดินทางไปมาพบปะซึ่งกันและกัน การเดินทางเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ผู้เดินทางจะได้พบกับสิ่งแวดล้อมแปลกใหม่ที่แตกต่างจากท้องถิ่นของตนเอง เช่น ผู้คนต่างถิ่น ทรัพยากร ภูเขา ทะเล รวมไปถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างจากที่ตนเองพบเห็นเป็นประจำ

ในอดีตหากจะกล่าวว่าการท่องเที่ยวเริ่มต้นจากการเดินทางติดต่อสื่อสาร การค้าขายหรือ

การทำกิจกรรมเกี่ยวกับธุระต่างๆ ของผู้เดินทางก็คงไม่ผิดนัก เพราะการท่องเที่ยวจะเริ่มต้นจากการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยจุดประสงค์ของนักเดินทางแตกต่างกันออกไป หากแต่ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีจุดประสงค์เดียวคือเพื่อพักผ่อนจากการทำงานหรือจากภารกิจที่ทำอยู่เป็นประจำทุกวันจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันอาจมีส่วนคล้ายหรือแตกต่างจากจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวในอดีตบ้างเล็กน้อยทั้งนี้ก็อาจขึ้นอยู่กับกาลเวลาที่เป็นตัวกำหนดหรือเป็นปัจจัยหลักของการกำหนดเพียงเล็กน้อย

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของพื้นที่เงินกลายเป็น

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นสินค้าหรือเป็นจุดขายที่น่าสนใจสำหรับนักเดินทางที่ให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

สำหรับประเทศไทยในรอบสามทศวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรม

การท่องเที่ยว ของประเทศสามารถเสริมสร้างรายได้ซึ่งเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี โดยจะเห็นได้จากนโยบายการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2479 กระทรวงเศรษฐกิจในขณะนั้น ได้เสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยต่อคณะรัฐมนตรี โดยวางแผนและวัตถุประสงค์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ คือ งานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว งานรับรองนักท่องเที่ยว และงานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 : 55)

จากแนวความคิดในการกำหนดนโยบาย พ.ศ. 2479 นั้นรัฐบาลสมัยต่อมาได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยเริ่มเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังเรื่อยมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) ซึ่งมีสาระสำคัญที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาและยกระดับคุณภาพกำลังคนด้านการท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534 : 63 - 65) ซึ่งต่อมาได้ทำให้ศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยสูงขึ้นในทุกๆด้าน จนทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศมากขึ้น (เสรี วังส์ไพจิตร, 2530 : 1 - 5)

ประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจแบ่งประเภทได้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ได้แก่ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย ภูเขา ถ้ำ ธาร ถ้ำ น้ำตก เกาะ ทะเล เป็นต้น และประเภทที่สอง ได้แก่ การท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย จิตรกรรม นาฏกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม และรวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวในประเทศที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่มีส่วนดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวครั้งปีแรกของปี 2541 มีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เข้ามายังประเทศไทย 7.76 ล้านคน ซึ่งก่อให้เกิดรายได้เป็นมูลค่า 242,177 ล้านบาท เปรียบเทียบกับในช่วงไตรมาสแรกของปี 2542 ระหว่างเดือนมกราคม - พฤษภาคม รวม 5 เดือน มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวทั้งสิ้น 2,566,207 คน เพิ่ม

จากปีก่อนร้อยละ 10.04 และมีแนวโน้มว่าในปี 2543 จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มเป็น 8.8 ล้านคน (ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดเลย, 2543 : 1 – 12)

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวอาจจะมีทั้งคุณและโทษ ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งผลิตสินค้าและบริการ ตามปกติสินค้าและบริการมักจะถูกส่งไปยังผู้บริโภคโดยผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้พบเห็นหรือรู้จักกับผู้ผลิตสินค้าและบริการได้เลย แต่สำหรับการท่องเที่ยวนี้มิได้ถูกส่งไปยังผู้บริโภค เพราะส่งไปไม่ได้ เช่น ภูเขา ชายหาด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น แต่ตรงกันข้ามผู้บริโภคจะต้องเดินทางเข้าไปยังแหล่งผลิตสินค้าหรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เอง เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้ผู้บริโภค คือ “นักท่องเที่ยว” กับผู้ผลิต คือ “เจ้าถิ่น” ต้องเผชิญหน้ากัน (face to face contact) มีการพูดจาสนทนาและรู้จักกันเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวได้นำเงินมาใช้จ่าย นางขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกาย และการแสดงออกทางพฤติกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนไปท่องเที่ยว ซึ่งย่อมมีผลกระทบอย่างแน่นอน ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ผลกระทบอาจเป็นไปในรูปของการได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ กล่าวคือในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก อาจจะทำให้ประชาชนในละแวกนั้นมีงานทำมีรายได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาต่างๆ ปรากฏให้เห็น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เป็นต้น (จุมพล สวัสดิยากร, ม.ป.ป. : 3)

ในกรณีดังกล่าวนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ในทำนองเดียวกันว่า การท่องเที่ยวแม้จะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาท้องถิ่นนานัปการก็ตาม แต่ในบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลเสียตามมานานัปการด้วยเช่นกัน ดังเช่นนิธิตา ประยงค์ (2527 : 73 – 87) และ วิวัฒน์ชัย

บุญยภักดี (2533 : 90 – 92) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผลดีที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนย่อมมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นเพราะเป็นการสร้างงานเพิ่ม

ขึ้นซึ่งทำให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้และมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการผลิตที่หลากหลายตามมา นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นสาเหตุให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันและกันของประชาชนกับนักท่องเที่ยว เกิดความสามัคคีในสังคมร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดการรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ส่วนผลกระทบด้านเสียมักจะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของท้องถิ่น การทำลายสภาพแวดล้อม โบราณวัตถุ และความประณีตทางศิลปะเสื่อมลง จึงเห็นได้ว่าการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่เป็นหมู่บ้านชนบทที่ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับวัฒนธรรม หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งมีพื้นที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอุทยานแห่งชาติภูกระดึง อุทยานแห่งชาติภูหลวง อุทยานแห่งชาติภูเรือ อุทยานแห่งชาตินาแห้ว สวนหินผางาม แก่งคุดคู้ เป็นต้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี เช่น พระธาตุศรีสองรักประเพณีดอกฝ้ายบานมะขามหวานเมืองเลย ขบวนแห่ผีตาโขนอำเภอด่านซ้าย เป็นต้น โดยเฉพาะพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึงเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย ทั้งนี้เพราะอุทยานแห่งชาติภูกระดึงสามารถรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมได้เป็นจำนวนมาก พื้นที่ป่าภูกระดึงได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เป็นแห่งที่ 2 ของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2505 ด้วยเหตุผลที่จะสงวนและรักษาพื้นที่ป่าภูกระดึงไว้ให้คงลักษณะเด่นทางธรรมชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ทุ่งหญ้าสลับป่าสนบนภูเขา และสภาพธรรมชาติรอบเชิงเขา หน้าผาที่สวยงาม โดยรอบยอดภูกระดึงไว้ เพื่อให้คงสภาพธรรมชาติและบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในด้านการพักผ่อน นันทนาการ การศึกษาหาความรู้ทางธรณีที่มีคุณค่า อีกทั้งมีแรงผลักดันให้พื้นที่ป่าภูกระดึงเป็นอุทยาน

แห่งชาติโดยความคิดริเริ่มของกรมป่าไม้ตั้งแต่เริ่มสภาพป่าสงวนแห่งชาติภูกระดึงในปี พ.ศ. 2486 (กองอุทยานแห่งชาติ, 2528 : 13)

ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีประชากร 370 ครอบครัว ประกอบด้วยชาย 960 คน หญิง 719 คน ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากเชิงเขาภูกระดึงมาทางทิศตะวันออก ประมาณ 3 กิโลเมตรเศษ ได้รับผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนและนักท่องเที่ยวต่างๆ มีนักท่องเที่ยวเดินทางผ่านเข้าไปเพื่อชมทัศนียภาพ โดยเฉพาะในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ต่างๆ ไม่ว่าจะไปเที่ยวเพื่อพักผ่อนรับประทานอาหาร ซื้อของที่ระลึก ใช้สถานที่จอดรถ เช่าเต็นท์ ซื้ออุปกรณ์การอยู่ค่ายและรวมไปถึงการติดต่อกับลูกหาบเพื่อหาบสัมภาระขึ้นพักบนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในแต่ละปีจะพบว่าได้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จนทำให้ชุมชนบ้านศรีฐาน ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ดังรายงานของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง (2543 : 1) ได้ชี้ให้เห็นว่าในปี 2536 มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จำนวนทั้งสิ้น 66,736 คน และในปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 74,586 คน

จากสถิติดังกล่าวแล้วชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย จึงได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยวโดยตรงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและ

สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้วิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านศรีฐานเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นอยู่เดิมที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ ทำนา หางของป่า การรับจ้างทำงานใน โรงเลื่อย เป็นต้น กลายเป็นชุมชนที่มีการผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมกับธุรกิจการค้า หรือกลายเป็นชุมชนสมัยใหม่มากขึ้น มีการประกอบธุรกิจร้านอาหาร ขายของที่ระลึก ขายอาหารให้นักท่องเที่ยว การให้บริการลูกหาบหาบสัมภาระขึ้นพักบนยอดภูกระดึง ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมากพอสมควร ดังที่วิวัฒน์ บุญศักดิ์ (2531 : 2 – 3) ได้ชี้ให้เห็นว่า

เมื่อชุมชนใดเป็นที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อมได้รับผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางด้านสภาพกายภาพของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อแสวงหาคำตอบว่า ทำไมเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนทำให้การขยายตัวของกิจการการท่องเที่ยวหรือธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น จึงได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนชุมชนบ้านศรีฐาน โดยจะศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสัมพันธ์ของผลกระทบเหล่านั้นที่มีต่อ

วิถีชีวิตของชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ทั้งนี้เพื่อนำผลศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยและเป็นสารสนเทศของการพัฒนากิจการการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทของ

ชุมชนบ้านศรีฐานและจังหวัดเลยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ทำให้ทราบถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งได้แก่

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทำให้ทราบถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.3.2 สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอำนวยความสะดวก เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ให้ดียิ่งขึ้น

1.3.3 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น

1.3.4 สามารถนำไปอ้างอิงทางวิชาการ และสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทาง

ในการศึกษาเรื่องในทำนองนี้ในแหล่งอื่นๆ ต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง (Phukradung National Park) โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาจะศึกษาถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เท่านั้น

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร โดยแยกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1.4.2.1 ผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านพระสงฆ์

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโส และเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จำนวน 15 คน

1.4.2.2 ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จำนวน 25 คน

1.4.2.3 ชาวบ้านศรีฐานที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือ ตัวแทนที่ไม่ได้
ประกอบ

ธุรกิจบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จำนวน 50 คน

1.4.2.4 ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหาบสัมภาระให้นักท่องเที่ยวขึ้นภู
กระดึง

จำนวน 25 คน

1.4.2.5 กลุ่มเยาวชนภายในชุมชนบ้านศรีฐาน จำนวน 15 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือนเมษายน 2544 เป็นต้นไป

1.5 วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาภาคสนามเป็นหลัก มีขั้นตอนในการดำเนิน
การดังนี้

1.5.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies)

ศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาการท่องเที่ยว และผลกระทบของการท่องเที่ยว
ที่มีต่อการ

เปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากสถาบันอุดมศึกษาและ
หน่วยงานต่างๆ

1.5.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Studies)

ใช้วิธีดังนี้

1.5.2.1 ใช้วิธีสังเกต (Observation)

1) แบบมีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังเกตพฤติกรรม
กรรม

ของประชาชนในชุมชน เช่น การซื้อขายสินค้า การรวมกลุ่ม เป็นต้น

2) แบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตกิจกรรมทั่วไปของชุมชน เช่น สถานภาพความเป็นอยู่ การแต่งกาย การดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นต้น

1.5.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ทั้ง 2 วิธี คือ

1) สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้

สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโสและเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประวัติหมู่บ้าน และประวัติภูกระดึง โดยใช้ โครงสร้างคำถามเป็นแนวสัมภาษณ์ตามโอกาสที่เป็นไปได้กับบุคคลที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของข้อมูล

2) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยใช้ แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ชาวบ้านศรีฐานที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนที่ไม่ได้ประกอบการเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหาบสัมภาระให้นักท่องเที่ยวขึ้นภูกระดึง

1.5.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์
- 2) แบบสังเกต
- 3) เครื่องบันทึกเสียง
- 4) กล้องถ่ายรูป

1.5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม จำแนกประเภท

นำมา

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนดไว้เป็นแนวทาง แล้วนำเสนอผลการวิจัยค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.6 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์กำหนดเป็นตัวแปรและกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.6.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1) การท่องเที่ยว (Tourism)

คำจำกัดความของ “การท่องเที่ยว” สามารถจะมองได้เป็นสองลักษณะ โดย ลักษณะแรกเป็นความหมายของอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติและอีกลักษณะหนึ่งเป็นความหมายของการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์ การได้รับประสบการณ์ตรง การค้นหาสิ่งแปลกใหม่ และค้นพบความรู้ใหม่นั้นถือเป็นประสบการณ์อีกทางหนึ่ง จี มาเกนส์ และ ชอย (Gee, Makens and Choy. อ้างถึงใน จุฑามาศ ไชยสร. 2536 : 11) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้นแต่ละคือนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีนักวิชาการของไทยหลายท่านที่ได้ให้คำจำกัดความของ “การท่องเที่ยว” อย่างเช่น ศิริ ฮามสุโพธิ์ ได้สรุปและให้นิยามของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม จนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปศึกษาและท่องเที่ยวตามแหล่งต่างๆ และเสรี วังส์ไพจิตร (อ้างถึงใน ศิริ ฮามสุโพธิ์.

2543) ยังได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว Tourism หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการปฏิสัมพันธ์ หรือ การกระทำต่อกันและกันของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐบาลและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านในกระบวนการดึงดูดใจและต้อนรับจับคู่กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่นๆ อีกทั้ง วรรณนา วงษ์วานิช (2539 : 7) ได้กล่าวสรุปความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว เป็นคำที่มีความหมายกว้างมิได้มีความหมายถึงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเคลื่อนย้ายของประชากรจากแหล่งหนึ่ง ไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ความสนุก ความเพลิดเพลิน

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2527 : 5) ได้นิยามความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้หลักในการบริการ เช่น การขนส่ง การนำเที่ยว การค้างแรม และยังรวมถึงกิจการผลิตอื่นๆ จำพวก การขายสินค้าที่ระลึกต่างๆ ด้วย

จากทรรศนะ ของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเป็นการชั่วคราวของนักท่องเที่ยว โดยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น

2) ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติเป็นจำนวนมหาศาลดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวนั้นมีทั้ง ชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามาใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งจะต้องจ่ายเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการด้านอื่นๆ และรวมค่าซื้อของฝากของที่ระลึก ซึ่งเป็นผลให้เศรษฐกิจของท้องถิ่น และประเทศโดยรวมมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543 : 6 – 8) จึงได้จัดนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนซึ่งมีแนวคิดหลักว่าทำอย่างไรจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยที่กิจกรรมการท่องเที่ยวก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมสม่ำเสมอ และกิจการบริการด้านการท่องเที่ยวยังคงมีกำไร โดยไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม เกล ลาช (Gail Lash. อ้างถึงใน Ecotourism network, 2541 : 7 – 9) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนแต่เดิม สรุปได้ว่าเป็นการรวมเอาการอนุรักษ์และการพัฒนาเป็นหนึ่งเดียวกัน เพราะก่อนจะมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาป่าไม้ มักจะนำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการเศรษฐกิจของประเทศ การทำลายป่าไม้ การถางหญ้า ถางป่า การทำเหมืองและเกษตรกรรมทั้งหมด นำมาซึ่งการแสวงหาประโยชน์ของที่ดินหลาย ๆ ประเทศได้สังเกตเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม หน่วยงานรับผิดชอบงานอนุรักษ์ของประเทศคอสตาริกา (Costa Rica) ได้กล่าวว่า ถ้าเราต้องการป่าเพื่อที่จะจัดการดูแล สิ่งแรกที่เราจะต้องทำคือ การนำประโยชน์ รายได้ที่ดีและแน่นอนให้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านไม่สามารถรู้ได้ว่าอะไรคือสิ่งที่เขาทำเพื่อการอนุรักษ์ หรือหลีกเลี่ยงความต้องการของโลกแต่เขาทำเพื่อการดำรงอยู่ ในทำนองเดียวกัน นิคม จารุมณี (2536 : 5 – 7) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังต่อไปนี้

1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ
2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปของเงินตราต่างประเทศ

ประเทศ

มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน

3. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชา
กร
อย่างกว้างขวางสร้างงาน สร้างอาชีพมากมายและเป็นการสร้างอาชีพเสริมที่ต่อเนื่องจาก
การท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหาร
4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพ
โดย
เฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว เป็นต้น
5. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอา
ทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
6. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการ
จำหน่าย ซึ่งถือว่าการเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน
7. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะ
ไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่นๆ ผลผลิตของการท่องเที่ยวจึงเสนอขายให้
แก่นักท่องเที่ยวได้โดยมีความยั่งยืน ไม่ผันแปร
8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่
ฟื้นฟูพื้นที่และอนุรักษ์ไว้
9. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญ
ไปสู่
ภูมิภาคต่างๆ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น
10. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความ
ปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
11. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัม
พันธไมตรีและความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จัก
และเข้าใจกัน

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวไว้ถึงความสำคัญ
ของ

การท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม เช่น การผลิตสินค้าพื้นเมือง ธุรกิจร้านอาหาร การนำชมสถานที่

ท่องเที่ยว เป็นต้น ล้วนเป็นการขายบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศนั้นๆ

1.6.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้มุมมองและแง่คิดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

วิชัย เทียนน้อย (อ้างถึงในศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 : 45) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวว่า จากการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเมือง การปกครอง เป็นผลให้การท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยม และทัศนคติของประชากรโดยรวมทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งสามารถรวบรวมผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้ 5 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 ผลกระทบทางด้านการเมือง ประการที่ 2 ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ประการที่ 3 ผลกระทบทางด้านสังคมและศีลธรรม ประการที่ 4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ และประการที่ 5 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เช่นเดียวกันกับ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2531 : 2-3) ได้จำแนกผลกระทบที่อาจพึงมีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ผลกระทบต่อสถานภาพของสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ การบุกรุกทำลาย และการกระทำให้เกิดความเสื่อมโทรมเสียหาย ประเด็นที่ 2 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ กล่าวคือ เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงอาชีพ จากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาค อุตสาหกรรมเพราะหวังรายได้

ได้ดีกว่า ทำให้มีปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้ามาแออัดอยู่ในชุมชนเมืองแย่งกันใช้สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ทำให้เกิดปัญหา

ค่าครองชีพสูงตามมาในที่สุด และ ประเด็นที่ 3 ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่นเกิดความเข้าใจอันดี มิตรภาพและการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนกระตุ้นเตือนให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูผลงานทางศิลปวัฒนธรรมขึ้น ด้วยความภาคภูมิใจและความต้องการให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง

จากทรศนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวมี

ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรม และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

1.6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัย

1.6.2.1 ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural - Functional theory)

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการซึ่งมีรากฐานมาจากชีววิทยาซึ่งอธิบายถึงการทำงานประสานกันของส่วนต่างๆ ในร่างกายของสิ่งมีชีวิต กล่าวคือร่างกายประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ อวัยวะเหล่านี้ต่างจะทำหน้าที่ของมันเองและมีการประสานงานกัน โครงสร้างต่างๆ ของสังคมก็เช่นกันจะทำหน้าที่ของมัน และในขณะที่เดียวกันก็จะทำงานประสานกันด้วยและด้วยการทำงานดังกล่าวนี้จึงทำให้สังคมอยู่ได้

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ พัฒนามาจาก “ทฤษฎีหน้าที่” (Functional Theory) ซึ่งมีนักทฤษฎีคนสำคัญคือ ออกัส คองท์ เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ อิมิล เดอร์คไคม์ ต่อมาทลคอตต์ พาร์สัน นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วเรียกชื่อทฤษฎีว่า “ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่” โดยมีผู้สนับสนุนที่สำคัญคือ โรเบิร์ต เมอร์ดัน (สนธยา พลศรี, 2533 : 139) ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ มีแนวคิดพื้นฐาน คือ มองสังคมเป็นระบบ (System) และในระบบนั้นจะประกอบด้วยระบบย่อย (Subsystem) อันเป็นส่วนประกอบที่ทำให้ระบบใหญ่คงอยู่ ในระบบย่อยจะต้อง

มีหน้าที่ (Function) ในตัวของมันเอง ในลักษณะโดยเท่าเทียมกัน เมื่อระบบย่อยทั้งหลายต่างมีภาระกิจหน้าที่ในตัวของมันเอง ก็จะต้องประพุดิบทบาทหน้าที่ ให้เป็นไปตาม

บทบาทของมันแต่ถ้าระบบย่อยทำหน้าที่โดยไม่ถูกต้องสมบูรณ์ (Dysfunction) การเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบภายในระบบย่อยส่วนใดส่วนหนึ่งก็ย่อมกระทบกระเทือนส่วนอื่นๆ ด้วยเหตุผลก็คือว่าเป็นระบบที่มีปฏิสัมพันธ์(Interaction) ต่อกัน สุดท้ายทุกระบบจะต้องมีการปรับตัว (Adaptation) เข้าหากัน ผลของการมีปฏิสัมพันธ์กันและการปรับตัวเข้าหากันในกลไกของระบบ ทำให้เข้าสู่ภาวะสมดุล (Balance) (ชมรมพัฒนาสังคม, 2534 : 40) ซึ่งทฤษฎีนี้มีตัวแปรสังคม (Model of society) ถือว่าสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological organism) ต่อจากนั้นก็ได้มีการขยายต่อเติมความคิดนี้ให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามแต่ความคิดของนักสังคมวิทยาที่นิยมอินทรีย์อุปมานี้แบบที่สุดโตรงกว่าแบบอื่นในหมู่นักโครงสร้าง-หน้าที่ ที่นิยมมองเห็นสังคมมีลักษณะดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2538 : 26)

1) สังคมในฐานะที่เป็นระบบ ที่มีอาณาเขตแน่นอนเป็นสังคมที่วางระเบียบตนเอง ควบคุมตนเอง (Self - regulating) โดยมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยกันและรักษาคุณภาพไว้ได้

2) ในฐานะที่เป็นระบบที่บำรุงรักษาตนเอง ทำนองเดียวกับอินทรีย์ทั้ง

หลายสังคมมีความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่ง (Need or requisites) ซึ่งเมื่อสนองได้แล้วจะทำให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ได้ ส่วนต่างๆ สามารถพึ่งพากันได้ (Homeostasis) และสามารถรักษาคุณภาพไว้ได้

3) เมื่อเป็นดังนั้น การวิเคราะห์ระบบที่บำรุงรักษาตนเอง (สังคม) เจริญสังคมวิทยาจึงควรต้องมุ่งสนองความต้องการจำเป็นของส่วนประกอบต่างๆ ของสังคม ซึ่งจะทำเช่นนั้นจะส่งผลให้เป็นการรักษาความพึ่งพากันและกันของคุณภาพด้วย

4) ในระบบที่มีความต้องการจำเป็นเช่นนี้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันให้มีการพึ่งพา คุลยภาพ (Equilibrium) และการมีชีวิต

(Survival) อาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างหลายโครงสร้างสามารถสนองความต้องการจำเป็นอันเดียวกันได้ แต่โครงสร้างจำนวนจำกัดเท่านั้น ที่สามารถสนองความต้องการจำเป็นใดๆ หรือความต้องการจำเป็นหลายอย่างได้ในขณะเดียวกันนอกจากนี้แล้ว สังคมยังต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกต่างๆและจากประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วมีความหมายว่า สมาชิกในสังคมจะต้องมีการเรียนรู้ระเบียบ เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ คนในสังคมต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ จำนวนมาก รวมถึงสถานภาพของตัวเอง อีกทั้งสังคมจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อพฤติกรรมในแบบที่จะก่อให้เกิดความวุ่นวายต่างๆ (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2540 : 94) อีกทั้ง

วิลเบอร์เกออี มัวร์ (Wilbert E. Moore) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกาได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ในลักษณะที่ว่าความยืดหยุ่นของทฤษฎีนี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ดี กล่าวคือสังคมสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นได้ สาเหตุคือพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีทั้งมาจากภายในระบบและภายนอกระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการจัดระเบียบทางสังคมจึงมีลักษณะควบคู่กันไปและเป็นลักษณะธรรมดาทั่วไป บางครั้งการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นไม่รุนแรงแต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะเวลายาวก็มีผลกระทบอย่างมาก เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเพิ่มประชากร ซึ่งในระยะแรกของประชากรที่เพิ่มขึ้นไม่กระทบกระเทือนมากเท่าใด แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นทรัพยากรมีจำกัดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการดำรงชีพและ ความสัมพันธ์ทางสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 76 – 77)

จากทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นแนวคิดในการมองสังคมเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยส่วนย่อยที่เป็นส่วนประกอบของระบบใหญ่ และแต่ละระบบจะมีโครงสร้างหน้าที่ในตัวเองตามโครงสร้างทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ ซึ่งผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในด้าน

เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
ต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

1.6.2.2 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ประกอบด้วยการนำเอาหลักการต่างๆ ของ
ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมาผสมผสานกับความคิดอื่นๆ และนำไปประยุกต์ใช้กับเรื่องที่นัก
สังคมวิทยาสนใจ (สุเทพ สุนทรเกตุช, 2540 : 250) ซึ่งแนวคิดนี้เกิดจากนักเศรษฐ
ศาสตร์แนวอรรถประโยชน์นิยมยุคคลาสสิก โดยมีฐานคิด คือความคิดทั่วไปเกี่ยวกับมนุษย์
และความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะเมื่อมนุษย์อยู่ในตลาดเศรษฐกิจจะมีความคล้ายคลึง
กันทำให้เรียกได้ว่าเป็น นักอรรถประโยชน์นิยม

(Utilitarianism) ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้ โดยตัวของทฤษฎีการแลก
เปลี่ยน (Exchange model) มีสมมุติฐานสำคัญว่ามนุษย์แต่ละคนมีความต้องการอะไรหลาย
อย่างในชีวิต แต่ตนเองไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ทั้งหมด จะต้องอาศัยผู้
อื่นมาสนองความต้องการเหล่านั้น นอกจากนั้นมนุษย์แต่ละคนยังต้องการผลตอบแทนจาก
การแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ระหว่างกัน ดังนั้นเมื่อมนุษย์ต้องการสิ่งต่างๆ จากผู้อื่นจะต้องติดต่
กับผู้อื่น และเนื่องจากแต่ละคนต้องการผลประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด จึงต้องสร้างกฎ
เกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ตีความยุติธรรมขึ้น สิ่งที่แลกเปลี่ยน
อาจเป็นวัตถุสิ่งของและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุสิ่งของก็ได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2538 :
165 – 167)

ความสัมพันธ์ทางสังคม ตามแนวทฤษฎีนี้มีได้ตั้งแต่มีมนุษย์สองคน
ซึ่งให้และรับผลตอบแทนโดยตรง ไปจนถึงระหว่างหลายคนซึ่งการให้และรับเป็นไปโดยอ้อม
ความสัมพันธ์ซับซ้อน และเข้าใจยาก แต่บุคคลที่อยู่ในความสัมพันธ์ก็มีความเชื่อศรัทธาจึง
ได้คงอยู่ใน ความสัมพันธ์และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เพราะคาดว่าจะได้รับผล
ตอบแทนจากความสัมพันธ์นั้น สังคมจึงดำรงอยู่ได้ และได้กล่าวถึงเนื้อหาสำคัญบาง
ประการจากทฤษฎีดังนี้ เพราะมนุษย์มีความต้องการมาก แต่ไม่สามารถสนองเองได้หมด
มนุษย์จึงต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ความสัมพันธ์ทางสังคม ขึ้นอยู่กับความต้องการของ
มนุษย์ และกฎระเบียบอัน ยุติธรรมในการแลกเปลี่ยน คนที่มีสิ่งของที่ผู้อื่นต้องการมาก

อยู่จำนวนมากเป็นคนชั้นสูงของสังคม สิ่งของที่ผู้อื่นต้องการมากเท่าใด ยิ่งมีราคาค่างวดมากขึ้นเท่านั้น อำนาจของ ก. เหนือกว่า ข. เท่ากับระดับความต้องการของสิ่งของจาก ก. ของ ข. ในเมื่อ ข. ไม่สามารถจะสนองความต้องการของตนจากแหล่งอื่น และปัญหาสังคมเกิดจากโครงสร้างสังคม ไม่อำนวยประโยชน์ต่อสมาชิกสังคมอย่างทั่วถึงยุติธรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแลกเปลี่ยนเกิดจากการมีสัมพันธกันทาง

สังคมในตัวของตัวเองในการเสนอที่สนะต่างๆ นั้น Levi-Strauss ได้สร้างหลักการแลกเปลี่ยนที่สำคัญหลายอย่าง คือ ประการแรก ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่างย่อมต้องมีค่าใช้จ่าย (ทุน) สำหรับปัจเจกชนแต่ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นเรื่องของสังคม คือ เป็นค่าใช้จ่ายเชิงประเพณี กฎเกณฑ์ กฎหมายและค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับคำอธิบายทางเศรษฐกิจ หรือจิตวิทยา ประการ ต่อมา สิ่งที่มีค่าและหายากที่สุดในสังคมไม่ว่าจะเป็นสิ่งของหรือทรัพยากรที่เป็นสัญลักษณ์ จะต้องอยู่ในกรอบของบรรทัดฐานและค่านิยม และประการสุดท้าย ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่าง ต้องขึ้นอยู่กับกฎหรือบรรทัดฐานของการให้และรับ (Reciprocity) คือ ผู้รับจะต้องมี ข้อผูกพันในการให้ตอบ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2538 : 95 – 96)

จากทฤษฎีแลกเปลี่ยนที่ได้กล่าวมานี้ เป็นการตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับองค์กรในสังคมซึ่งสิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนในเรื่องของทุน ค่าใช้จ่าย การใช้ทรัพยากรและกฎของการให้และการรับ ซึ่งผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาในเรื่องการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ต่อชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

1.6.2.3 ทฤษฎีสังคมวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Sociology)

สังคมวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Sociology) หรืออย่างที่ บอลวิน และมอลวิน เรียกว่า “วิทยาศาสตร์ทางพฤติกรรม” (Behavioral science) เป็นตัวแทนของความพยายามที่จะประยุกต์ใช้หลักการทางด้านทฤษฎีจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (psycho logical behaviorism) กับปัญหาทางสังคมวิทยา นักสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาเชิงพฤติกรรม ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบต่างๆ ของพฤติกรรม

กรรมของตัวผู้กระทำที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมของตัวผู้กระทำเอง ในภายหลัง ปัญหาความสนใจดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นฐานของ “การกำหนดเงื่อนไขการดำเนินการ” (Operational conditioning) หรือกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ “พฤติกรรมถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยผลที่เกิดตามมาของพฤติกรรม” หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้กระทำจะแสดงพฤติกรรมหนึ่งออกมาเราอาจจะคิดถึงเรื่องดังกล่าวอย่างน้อยในตอนเริ่มต้นว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมาโดยมิได้ตั้งใจ (Random behavior) สิ่งแวดล้อมที่เกิดพฤติกรรมนั้นๆ ขึ้นมา ไม่ว่าจะมัลักษณะทางสังคมหรือกายภาพจะได้รับผลกระทบจากพฤติกรรม และขณะเดียวกันก็จะตอบได้ในวิถีทางต่างๆ การตอบโต้ไม่ว่าจะมัลักษณะทางบวกทางลบ หรือเป็นกลางๆ จะมีผลกระทบหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้กระทำในระยะต่อมา ถ้าการตอบโต้ให้ประโยชน์แก่ตัวผู้กระทำ ก็จะมีการกระทำหรือพฤติกรรมอย่างเดียวกันเกิดขึ้นในอนาคต ในสถานการณ์อย่างเดียวกัน แต่ถ้าการโต้ตอบสร้างความเจ็บปวดหรือเป็นการลงโทษต่อผู้กระทำพฤติกรรมอย่างนั้นก็จะจะไม่เกิดในอนาคต นักสังคมวิทยาเชิงพฤติกรรมให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมหรือผลที่เกิดตามมาต่างๆ และลักษณะของพฤติกรรมในปัจจุบัน นักสังคมวิทยาเชิงพฤติกรรมต้องการจะบอกว่าผลที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาของพฤติกรรมอย่างหนึ่ง มีผลในการควบคุมพฤติกรรมในปัจจุบัน ถ้าเรารู้ว่าอะไรก่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างหนึ่งในอดีตกาล เราก็สามารถคาดการณ์ได้ว่าผู้กระทำกลุ่มหนึ่งจะมีพฤติกรรมอย่างเดียวกันในปัจจุบันหรือไม่

จากทฤษฎีสังคมวิทยาเชิงพฤติกรรมที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เป็นบริบททางสังคม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นบุคคลระดับใดหรือองค์กรในสังคมจะต้องมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุค ตามสมัยและพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นจะเป็นในทางบวกหรือทางลบ หรืออยู่กลางๆ จะสามารถสะท้อนสังคมได้ ดังนั้น ผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

1.6.2.4 ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

เป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่คล้ายทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่นักเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญของความทันสมัยในเชิงการผลิต การลงทุน โดยกรรมวิธีที่มีเครื่องมือประสิทธิภาพสูง เช่น เครื่องจักรกลขนาดใหญ่ โรงงาน ใหญ่ๆ จำนวนมากๆ อัตราการขยายตัวของตึกหรืออาคารทันสมัยเพิ่มปริมาณในอัตราสูง ประชาชนมีเครื่องมืออำนวยความสะดวกสบายมาก และในชีวิตประจำวันจะมีเทคโนโลยี เข้ามาเกี่ยวข้องมาก

การพัฒนาที่นำไปสู่ความทันสมัยนั้น จะต้องอาศัยกระบวนการอัน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรม การขยายความเป็นเมือง การยกระดับความมีเหตุผลของ ประชาชน โดยเน้นการพัฒนาทางวัตถุเป็นสำคัญ มีการกำหนดเป้าหมายหลักไว้ล่วงหน้าในเชิงปริมาณที่ชัดเจน เช่น ในอีก 5 ปีข้างหน้า จะมีถนนเพิ่มขึ้นกี่สาย มีโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นกี่โรงงาน มีอาคารศูนย์การค้าพาณิชย์กี่แห่ง เป็นต้น

รูปแบบการพัฒนาแบบทันสมัยนี้ ประชาชนส่วนใหญ่สามารถ เห็นผล

อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะโดยสภาพทางจิตวิทยาสังคมแล้ว ความหรรษา ความสะดวกสบาย เป็นแรงจูงใจที่สำคัญและทำให้เกิดการเคลื่อนไหวใน 3 รูปแบบ คือ

1) การเคลื่อนไหวทางกายภาพ หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ๆ หรือ ของใช้ทันสมัยเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าในการประกอบอาหาร ใช้ อำนาจความสะดวกในการทำงาน หากวันใดไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกเหล่านี้ ก็ารู้สึก เดือดร้อนมาก เพราะให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มากเป็นพิเศษนั่นเอง

2) การเคลื่อนไหวทางจิต หมายถึง การเคลื่อนไหวทางค่านิยม ทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดที่ก้าวไกลออกไปจากสภาพของความเป็นจริงในขณะนั้น เช่น คน ยากจนฝืนที่จะใช้ชีวิตแบบหรูหราฟุ่มเฟือย เมื่อมีเงินนิดหน่อยก็ไปนั่งร้านอาหารราคา แพง เพื่อสนองความรู้สึกว่าตนเป็นคนมั่งมี ทั้งนี้เพราะจิตใจได้เคลื่อนไหวนอกไปแล้ว การ เคลื่อนไหวทางจิตใจเป็นการเคลื่อนไหวที่รวดเร็วมาก โดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนาทั้ง หลาย ซึ่งจะนำไปสู่ระบบโฆษณาชวนเชื่อให้ซื้อสิ่งของที่ไม่มีราคา ให้มีราคาแพงๆ อยู่เสมอ

3) การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม หรือเศรษฐกิจ เช่น บุคคลที่มีการศึกษาสูงขึ้น ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานมากขึ้น มีความรู้ความสามารถมากขึ้นก็จะได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น จึงมีการเคลื่อนไหวทางสถานภาพทางสังคม หรือเมื่อมีรายได้มากขึ้น ฐานะความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้น เกิดการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจขึ้น เป็นต้น (สนธยา พลศรี, 2533 : 167)

จากสาระสำคัญของทฤษฎีความทันสมัยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นทฤษฎีที่กล่าวเน้นสภาวะการปรับตัวของการเคลื่อนไหวทางสังคม ค่านิยม ทัศนคติ ซึ่งการเคลื่อนไหวมี 3 รูปแบบ คือ การเคลื่อนไหวทางกายภาพ การเคลื่อนไหวทางจิตใจ และการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบในการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เป็น 4 ด้าน คือ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ โดยศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์อาชีพและการสร้างงาน การกระจายรายได้ การออม การยกมาตรฐานการครองชีพ และการลดการว่างงาน ค่าครองชีพสูง ราคาที่ดิน หนี้สิน การอพยพแรงงาน

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางสังคมวัฒนธรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ การสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว การป้องกันการอพยพและย้ายถิ่น การศึกษา การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยม ความไม่เป็นธรรมในสังคม อาชญากรรม การจำหน่าย ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ

3. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางการเมือง โดยศึกษาเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมของชุมชน ความเข้าใจในการปกครองแบบประชาธิปไตย การสร้างความสามัคคีในชุมชน ความสำคัญของการศึกษา การตื่นตัวในการเมืองท้องถิ่น การแสวงหาผลประโยชน์ ความขัดแย้งระหว่างการเมืองท้องถิ่น

4. ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม การทำลายทรัพยากรทางชีวภาพ ขยะ มลภาวะทางเสียง การทำลายภูมิทัศน์

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

1.7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

การท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นการนำสาระสำคัญบางประการมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดขอบเขตตัวแปรและปัจจัยบางประการที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังเช่นงานวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529 : 1 – 13) ได้ศึกษาและสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนา

การท่องเที่ยว จังหวัดเลย พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 22 แห่ง โดยแบ่งเป็นประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 13 แห่ง ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 8 แห่ง ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม 1 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่นำมาจัดลำดับอีก 14 แห่ง รวมเป็น 36 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญสูงสุดได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญสูง เช่น แก่งคุดคู้ อุทยานแห่งชาติภูเรือและพระธาตุศรีสองรัก และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 1) ได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวปี 2540 – 2546 ไว้ในโครงการสนับสนุน การท่องเที่ยวภาคอีสาน จุดขายที่สำคัญคือ แหล่งอารยธรรม และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมแม่น้ำโขงและเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่สูง คือ ขอนแก่น นครราชสีมา เลย อุบลราชธานี และ อุดรราชธานี และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงทางเขตอีสานเหนือประกอบไปด้วย อุทยานแห่งชาติ ภูพระบาท อุทยานแห่งชาติภูเรือ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง และเขื่อนจุฬาภรณ์

อีกทั้งผลงานวิจัยของอุดม บัวศรี และคณะ (2532 : 234) ได้ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีอาณาเขตกว้างขวางมีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่ทั่วไปตามจังหวัดต่างๆ ของภาค ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาประเภทศิลปกรรม

วัฒนธรรม กิจกรรมการผลิต ประวัติศาสตร์ไทย และโบราณคดี จนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นที่

รู้จักกันโดยทั่วไป โดยเฉพาะจังหวัดเลยมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในกลุ่ม ศักยภาพสูงที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับสากลนานาชาติ และระดับประเทศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง อุทยานแห่งชาติภูเรือ แก่งคุดคู้ แก่งโขง – หาดโขง พระธาตุศรีสองรัก งานดอกฝ้ายบานมะขามหวานเมืองเลย งานแห่ผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย

นอกจากนี้สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเลย (2543 : 1 – 9) ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดไว้ 4 ประการดังต่อไปนี้ คือ เน้นเมืองมีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง เมืองการค้าชายแดน เมืองแห่งการศึกษา และเมืองท่องเที่ยวแห่งสุขภาพ ซึ่งรวม สุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพสิ่งแวดล้อม จากนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เป็นการรวมแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีและงานเทศกาลที่สำคัญให้ยิ่งใหญ่ เช่น งานสงกรานต์ งานประเพณีแห่เทียน และงานแข่งเรือในเทศกาลออกพรรษาที่อำเภอเชียงคาน โดยจัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวและแผนที่ในจังหวัดเลยและอำเภอตามจุดต่าง ๆ ที่สำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจัดโครงการปรับปรุงถนนเข้าสู่เขตอุทยานแห่งชาติภูกระดึง นอกจากนี้ยังประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอดำเนินการตรวจสอบและติดตามด้านโภชนาการทั้งความสะอาด และจัดทำแผนการรักษาพยาบาลในทุกพื้นที่ ประการสุดท้ายได้จัดทำแผนรักษาความปลอดภัยสำหรับ

นักท่องเที่ยวโดยประสานงานกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอภูกระดึง

1.7.2 งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ในส่วนของผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2535 : 60–61) ได้สรุปทิศทางการพัฒนาประเทศ ภายใต้กรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ว่าการกระจายการลงทุน การจ้างงานและรายได้ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวออกไปสู่ภูมิภาคเพื่อสร้างงานและรายได้ให้แก่คนในชนบทมากขึ้น โดยสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนในธุรกิจท่องเที่ยวประเภทใหม่ๆ การพัฒนาระบบบริการพื้นฐานที่จำเป็น การร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนด้านการส่งเสริมการตลาดไปสู่กลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรในภูมิภาคในกิจกรรมบริการท่องเที่ยวต่างๆ รองรับการขยายตัวของการลงทุนซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อภูมิภาคด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (2520 : 17 – 20) ได้ศึกษาบทบาทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในการพัฒนาเศรษฐกิจของ ไทย พบว่าอุตสาหกรรม

การท่องเที่ยวลดอัตราการว่างงานได้มากกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั้งนี้จะก่อให้เกิดการสร้างงานในทางอ้อมโดยกระจายไปตามแขนงธุรกิจต่างๆ เช่น ธุรกิจที่ดิน ภัตตาคาร ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการผลิต ธุรกิจร้านขายของที่ระลึกและธุรกิจบริการอื่นๆ ส่วนการเพิ่มรายได้ประชาชนนั้น จากรายได้ของการท่องเที่ยวจำนวน 2 – 4 พันล้านบาท จะเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีมูล ค่าทวีได้ไม่ต่ำกว่า 3 หมื่นล้านบาท นอกจากนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังได้แสดงบทบาทเป็นตัวทวีและตัวเร่งในทางเศรษฐกิจ ซึ่งพบในธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อกัน เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บันเทิง เป็นต้น โดยจากการจ่ายในอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการใดธุรกิจหนึ่งก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการลงทุนขึ้นในธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือเพิ่มขึ้นในธุรกิจเดิม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน (2528 : 144) ได้ทำการศึกษาวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนในด้านเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวมีส่วนให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้น โดยเฉพาะประชาชนที่มีระดับ

การศึกษาต่ำส่วนมาตรฐานการครองชีพของประชาชนที่มีการศึกษาระดับปานกลาง และสูงนั้น ไม่ได้เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวโดยตรง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนในทางสังคม การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ค่านิยมแบบนำสมัยของประชาชนเปลี่ยนแปลงอย่างมากในลักษณะที่ทำให้ประชาชนมีค่านิยมแบบนำสมัย ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนในด้านวัฒนธรรม ในการใช้ภาษาและการแต่งกาย พื้นเมือง กล่าวคือ ในเรื่องของการใช้ภาษากลางกับครอบครัวและเพื่อนบ้าน ทำให้การใช้ภาษาถิ่นน้อยลง การแต่งกายพื้นเมืองของประชาชนในท้องถิ่นนั้นการท่องเที่ยวมีผลน้อยต่อ

การเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งกายพื้นเมือง สุดท้ายผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวดี มีการรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของที่อยู่อาศัย สูงกว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่ำ

อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533 : 22) ได้สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและสังคมว่า การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เพิ่มให้แก่ท้องถิ่น

เป็นจำนวนมาก สามารถสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มขึ้นมากมาย ในขณะที่เดียวกันก็จะทำให้ราคาสินค้าและบริการค่าครองชีพต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สูงขึ้น การลงทุนด้านการก่อสร้างจะมีผลให้ชาวต่างชาติไร้หันมาหาแรงงานที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า เป็นผลให้ผลผลิตของการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการด้านราคาผลผลิตจะสูงขึ้นแต่เรื่องนี้ไม่เป็นปัญหาใหญ่ เพราะประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน การป้องกันผลกระทบด้านนี้จะทำได้โดยการกำหนดให้มีแผนส่งเสริมด้านการศึกษา และฝึกอบรมให้ประชากรในท้องถิ่นนั้นสามารถประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของนักวิชาการในประเทศอีกหลายท่านได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวไว้ดังเช่น ประชุม สุวดี (2523 : 363) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง โดยใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์พนักงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงพบว่า ธุรกิจแต่ละประเภทต้องการแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญต่างระดับกันและระดับรายได้ก็ต่างกันตามประเภทธุรกิจคือ ธุรกิจการบินต้องการแรงงานไม่มากนัก แต่พนักงานต้องมีความรู้ความสามารถการศึกษาสูงและมีรายได้สูงสุด เมื่อเทียบกับธุรกิจอื่น ธุรกิจนำเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายสูงรองลงมาธุรกิจที่พบว่ามีจ้างงานมากที่สุดคือ ธุรกิจโรงแรม โดยเฉพาะโรงแรมระดับต่ำ ส่วนธุรกิจร้านจำหน่ายของที่ระลึกได้มีส่วนส่งผลทางอ้อมต่อการสร้างงานโดยเป็นตัวชักจูงให้เกิดการลงทุนใน อุตสาหกรรมผลิตของที่ระลึก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แรงงานผลิตภาคชนบท อันก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท เกิดอาชีพและการสร้างงานแก่เกษตรกรนอกฤดูกาลทำนา งานวิจัยของสันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2525 : 66) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวพบว่า การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตัวแปรต่างๆ ที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องอยู่นั้นจะเป็นข้อกำหนดในการวางแผนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นัฐพร แสงประดับ (2527 : 214 – 215) ได้ศึกษาการเปลี่ยน

แปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านจะก่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ โดยเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม สู่อาชีพหัตถกรรม เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก เกิดการสร้างงานและทำให้สมาชิกในวัยแรงงานมีงานทำมากขึ้น ส่งผลให้ระดับรายได้ต่อปีสูง เศรษฐกิจหลักของหมู่บ้านบ่อสร้างขึ้นอยู่กับ การประกอบอาชีพหัตถกรรม ได้แก่ การทำร่ม ไม้แกะสลัก มีการเปลี่ยนแปลงกรรมวิธีการผลิตในเชิงธุรกิจมากขึ้น วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2529 : 25 – 28) ได้ศึกษาในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับการสร้างงานและผลกระทบทางเศรษฐกิจเกิดผลดังนี้คือ สภาพเศรษฐกิจ มีลักษณะการค้ามากขึ้น ราคาสินค้าในเกาะสมุยจะผูกพันกับราคาสินค้าจากจังหวัด สินค้าภายในที่ไม่มีราคาได้กลายเป็นสินค้าที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและกลายเป็นสินค้าที่มีราคามากขึ้น การใช้แรงงานจากเดิมที่มีการว่างงานแฝงอยู่มาก การพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานสร้างอาชีพ คุชชัการว่างงานแฝงนอกฤดูกาล ลดการว่างงาน มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น

อีกทั้งผลงานวิจัยของอดิพันธ์ บัวภักดี (2535 : 22) ได้ศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนเล็งเห็นว่า จะสามารถช่วยเสริมสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศและท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังสามารถนำรายได้จากการท่องเที่ยวนั้น มาเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ได้อีกด้วย และในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 แผนการท่องเที่ยวจึงได้รับการบรรจุไว้ด้วยตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของอรุณญา สุวรรณดี (2538 :18) ได้ทำการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากการท่องเที่ยวแก่งคุดคู้ บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทำให้รายได้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น สามารถลดภาระหนี้สินและมีรายได้หมุนเวียนในธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบทางสังคมพบว่า การท่องเที่ยวสามารถเพิ่มงานให้แก่ชาวบ้านใน

ทุกช่วงฤดู สภาพการว่างงานลดลง การอพยพของชาวบ้านเพื่อไปหางานทำนอกพื้นที่ลดลง

ผลของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะและผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมในระดับหมู่บ้านและสังคมโดยทั่วไป เนื้อหาสาระทั้งหลายมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อมของชุมชนศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ

การศึกษา ดังนี้

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยวจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังอุทยานแห่งชาติภูกระดึง โดยผ่านเส้นทางชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมร่วมกันในอาณาบริเวณชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

ผลกระทบของการท่องเที่ยว หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความงาม มีลักษณะที่ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงาม ภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอำเภอภูกระดึง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เดินทางจากถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังแหล่งท่องเที่ยว อำเภอภูกระดึงเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการเมืองของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ตั้งแต่พ.ศ. 2505 ถึง พ.ศ. 2545

เศรษฐกิจ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนซึ่งจะก่อให้เกิดผลต่อ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์อาชีพ และการสร้างงาน การกระจายรายได้ การออม การยกมาตรฐานการครองชีพ การลดภาวะการว่างงาน ค่าครองชีพ ราคาที่ดิน หนี้สิน การอพยพแรงงาน และการออม อันเกิดจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

สังคมวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านศรีฐาน การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ การสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว การป้องกันการอพยพและย้ายถิ่น อาชญากรรม ระบบครอบครัวและเครือญาติ ความเชื่อ การศึกษา ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ การเมืองและการปกครอง การจัดระเบียบสังคม ความขัดแย้งระหว่างการเมืองท้องถิ่น การตื่นตัวในการเมืองท้องถิ่น

สิ่งแวดล้อม หมายถึง การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อม การทำลายทรัพยากรทางชีวภาพ ภูมิทัศน์ การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ตำบลบ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

ความสัมพันธ์ หมายถึง การเกี่ยวเนื่องกันของผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อาชีพ รายได้รายจ่าย การออม ครอบครัวและเครือญาติ การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภค ความเชื่อ ประเพณี ภาษาสื่อสาร ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิทัศน์

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวภูกระดึง

เมืองเลยในอดีตจากการบันทึกของนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สาร สาระทศนันทน์ (2522 : 11) ได้บันทึกไว้ว่า ผู้ก่อตั้งเมืองเลยคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในปี พุทธศักราช 2396 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาทำยน้ำซึ่งเป็นข้าหลวงออกสำรวจทำบัญชีไพร่สมและสำรวจบริเวณที่เห็นว่าเหมาะสมในการตั้งเป็นเมืองเลย พระยาทำยน้ำได้มีความคิดเห็นว่าบริเวณที่ตั้งเมืองเลยควรอยู่ริมแม่น้ำหมานและแม่น้ำเลยไหลมาบรรจบกัน บริเวณดังกล่าวประกอบด้วยหมู่บ้านแฮและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีพลเมืองหนาแน่น พอที่จะตั้งเป็นเมืองได้ พระยาทำยน้ำจึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบ และทรงได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเมืองขึ้นโดยให้ชื่อว่า “เมืองเลย” ตามชื่อแม่น้ำเลยซึ่งเป็นแม่น้ำใหญ่ที่สุดของบริเวณที่ตั้งเมืองนั้น ปัจจุบันหมายถึงจังหวัดเลย

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ระหว่างเหนือตอนล่างหรืออีสานตอนบนของประเทศไทย จึงทำให้ภูมิประเทศคล้ายกับภาคเหนือมากกว่าภาคอีสาน พื้นที่ส่วนใหญ่จะล้อมรอบด้วยภูเขา มีอากาศดีและมีธรรมชาติที่สวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับคำขวัญที่ชาวจังหวัดเลยร่วมกันให้สมญานามไว้ว่า เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม เลยเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเป็นจำนวนมาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งกระจายกันอยู่ในอำเภอต่างๆ หลายอำเภอ เช่น อำเภอภูเรือ อำเภอท่าลี่ อำเภอภูหลวง อำเภอผาขาว อำเภอเอราวัณ และ อำเภอภูกระดึง อำเภอภูกระดึงเป็นอำเภอหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรมของมนุษย์ อาทิ แหล่งท่องเที่ยวถ้ำโพงพอน จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรมของมนุษย์ภายในถ้ำจะมีภาพเขียนสีเป็นรูปต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติสวยงามเป็นที่กล่าวขวัญของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ภาพประกอบที่ 1 รูปแผนที่จังหวัดเลยและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

2.1 อำเภอภูกระดึง

อำเภอภูกระดึงเดิมเป็นชุมชนชุมชนหนึ่งที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอวังสะพุง อำเภอภูกระดึงได้แยกจากอำเภอวังสะพุง ตั้งเป็นกิ่งอำเภอภูกระดึงเนื่องจากเหตุผลทางการจัดการปกครองท้องถิ่น เมื่อประมาณ พ.ศ. 2504 นายชำนาญ ขวบูรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง ในสมัยนั้นได้มาทัศนศึกษาบนภูกระดึง และพิจารณาเห็นว่า หากจัดให้มีเจ้าหน้าที่ไว้ให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จะเป็นการดึงดูดประชาชนทั่วไปให้มาท่องเที่ยวที่ภูกระดึงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี จึงได้สั่งการให้นายกิติ โยธการี ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยในสมัยนั้น ดำเนินการขอจัดตั้งกิ่งอำเภอภูกระดึงต่อกระทรวงมหาดไทย จากนั้นกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้ง “กิ่งอำเภอภูกระดึง” เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2505 มีพื้นที่ทั้งหมดประกอบด้วยตำบลผานกเค้า ตำบลศรีฐาน ตำบลปวนพุก และตำบลผาขาว และต่อมาจึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอภูกระดึง ในวันที่ 17 กรกฎาคม 2506 จนถึงปัจจุบัน อำเภอภูกระดึงมีลักษณะสภาพทั่วไปดังนี้

2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอภูกระดึงอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเลย ห่างจากจังหวัดประมาณ 78 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 626 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 391,250 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตกิ่งอำเภอหนองหินและอำเภอผาขาว จังหวัดเลย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตอำเภอภูผาม่าน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย และ อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอภูกระดึงเป็นภูเขาสลับที่ราบ โดยมีภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูกระดึง ภูเปือย ภูคั้งหรือ ภูกระแต แหล่งน้ำ ที่สำคัญมี 2 สาย คือ แม่น้ำพองโก และ ลำน้ำพอง

เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาโดยรอบ มีพื้นที่ราบอยู่ตรงกลาง ทำให้สภาพอากาศและอุณหภูมิเปลี่ยนแปลงโดยง่าย ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด โดยเฉพาะในระหว่างเดือนเมษายน พฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 40 องศาเซลเซียส ฤดูหนาวจะหนาวโดยเฉพาะช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 10 – 20 องศาเซลเซียส

2.1.3 ลักษณะการประกอบอาชีพ

อำเภอภูกระดึง มีประชากรทั้งสิ้น 35,849 คน แยกเป็นชาย 18,904 คน หญิง 17,540 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 57 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร เนื่องจากพื้นดินของอำเภอภูกระดึงมีความอุดมสมบูรณ์ การเพาะปลูกพืชต่างๆ จึงได้ผลดี ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำเกษตรกรรม อาชีพของประชากรของอำเภอภูกระดึงประกอบด้วย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การพาณิชย์ ดังนี้

2.1.3.1 อาชีพเกษตรกรรม อำเภอภูกระดึงมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 105,713 ไร่ มีครอบครัวเกษตรกรจำนวน 4,943 ครัวเรือน พืชที่ใช้เพาะปลูกส่วนมากจะเป็นพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง อ้อย มันสำปะหลัง มะเขาวหวาน มะม่วง ถั่วแดง ปอแก้ว เป็นต้น ส่วนการทำนาปลูกข้าว จะปลูกข้าวเหนียวเป็นส่วนใหญ่ การเลี้ยงสัตว์ จะเลี้ยงไว้เป็นอาหารมากกว่าจะทำการค้าขายเป็นธุรกิจ เช่น ไก่ เป็น ห่าน หมู วัว ควาย เป็นต้น

2.1.3.2 การอุตสาหกรรม เนื่องจากอำเภอภูกระดึงเป็นอำเภอที่มีผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมเกี่ยวกับพืชไร่จำนวนมาก จึงมีหน่วยงานเอกชนเข้ามาจัดตั้งบริษัทในการผลิตอาหารกระป๋องเกี่ยวกับผลิตผลทางการเกษตร 1 บริษัท และเนื่องจากเป็นอำเภอที่มีภูเขาหินปูนล้อมรอบจึงมีโรงโม่หินอีก 1 แห่ง

2.1.3.3 การพาณิชย์ ระบบกิจการค้าขาย มีอัตราการขยายไปค่อนข้างช้า และมีการขยายตัวในส่วนของกิจการขนาดเล็กใช้ทุนต่ำ สำหรับขายสินค้าหรือการให้บริการ ในส่วนของผู้ขายจะอยู่ในอำเภอเป็นส่วนใหญ่ ผลสืบเนื่องจากสภาพพื้นที่ที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนหรือทำการพาณิชย์ขนาดกลางหรือใหญ่และกิจการท่องเที่ยวยังคงเป็นผู้บริโภคที่มีรายได้ค่อนข้างจำกัดตลอดทั้งระยะเวลาการท่องเที่ยวที่มีเพียง 6 เดือนต่อปี เท่านั้น จำนวนและประเภทกิจการพาณิชย์ เช่น สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 4 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ 1 แห่ง รีสอร์ท 4 แห่ง สถานบริการเริงรมย์ 5 แห่ง สหกรณ์ 3 แห่ง

2.1.4 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

อำเภอภูกระดึงเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากอำเภอหนึ่งซึ่งสามารถนำไปจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านต่างๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยว แหล่งน้ำการเกษตร เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งทรัพยากรออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

ทรัพยากรแหล่งน้ำ เนื่องจากอำเภอภูกระดึงมีพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้จึงเป็นต้นกำเนิดลำน้ำสำคัญ 2 สาย คือ ลำน้ำพองโก และ ลำน้ำพอง ซึ่งจะไหลไปรวมกันที่เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ทรัพยากรดิน อำเภอภูกระดึงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ฉะนั้นทรัพยากรดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะทำการเพาะปลูกพืชต่างๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด มะขามหวาน มะม่วง เป็นต้น

ทรัพยากรป่าไม้ มีเขตป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 4 ป่า ซึ่งได้แก่ ป่าภูเปือย ป่าผาขาว หรือภูผาขาว ป่าห้วยส้มหรือภูผาแดง และป่าภูค้อหรือภูกระแต

อุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง ได้แก่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง ซึ่งมีการจัดสรรเนื้อที่เพื่อใช้ประโยชน์โดยประมาณ ในด้านต่างๆ คือใช้ในการเกษตร 105,713 ไร่ เป็นที่เลี้ยงสัตว์ 2,672 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติ 276,250 ไร่ และที่สาธารณประโยชน์ 7,178 ไร่ 1 งาน 100 ตารางวา

2.1.5 การแบ่งเขตการปกครอง

ลักษณะการแบ่งเขตปกครองของอำเภอภูกระดึง จะแบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 เป็นตำบล หมู่บ้าน ดังนี้คือ ตำบล 4 ตำบล หมู่บ้าน 53

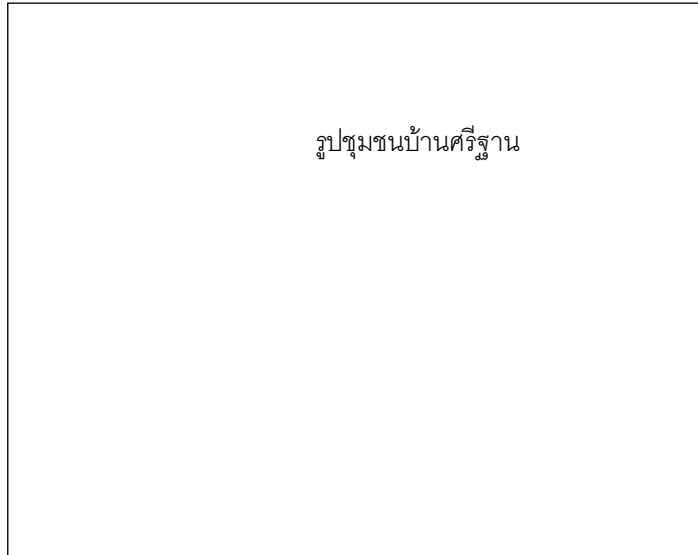
หมู่บ้าน เทศบาล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง การปกครองเขตพื้นที่ของหน่วยงาน การบริหารตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งตำบล กูกระดิงหรือเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกูกระดิง ส่วนที่สองตำบลผานกเค้า หรือเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลผานกเค้า ส่วนที่สามตำบลห้วยส้มหรือเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้ม และส่วนที่สี่ตำบลศรีฐานหรือเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน

เขตการปกครองตำบลศรีฐานหรือเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ตั้งอยู่ด้าน ทิศตะวันตกของอำเภอกูกระดิง ห่างจากเขตอำเภอกูกระดิงประมาณ 2 กิโลเมตร ประกอบไปด้วย หมู่บ้านหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านนาน้อย บ้านนาโก บ้านนาแปน บ้านศรีฐาน บ้านอีเลิศ บ้านโนนป่ากอย บ้านทานตะวัน เป็นต้น

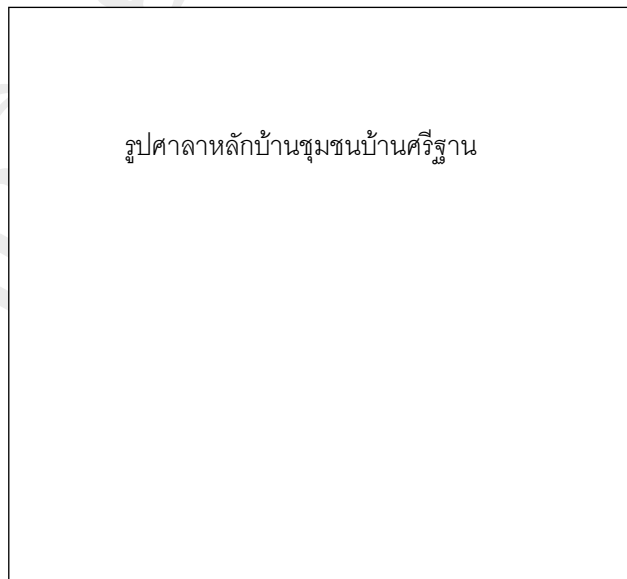
2.2 สภาพทั่วไปและประวัติชุมชนบ้านศรีฐาน

ชุมชนบ้านศรีฐานตั้งอยู่ห่างจากเชิงเขากูกระดิงมาทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร ไม่มีหลักฐานใดบ่งชี้ว่า ชุมชนนี้ตั้งเมื่อใด โดยใคร แต่ก็มี การเล่าสืบต่อกันมา คือ คนลาวพวก หนึ่ง ลาว เป็นคำที่ใช้เรียก คนอีสาน ได้อพยพมาจากห้วยหัน ห้วยทราย มาสร้างบ้านแปลงเมือง อยู่ที่ บ้านนาผิถอน ปัจจุบัน คือบริเวณกึ่งกลางระหว่างบ้าน นาแปนกับบ้านศรีฐาน ชาวบ้านอยู่ อย่างร่มเย็นเป็นสุขเรื่อยมา โดยมี ตาสี เขาแหลม เป็นผู้ ปกครองชุมชนเขาแหลม คงมิใช่นามสกุล เพราะ พ.ร.บ. นามสกุลเพิ่งมีสมัยรัชกาลที่ 6 แต่อาจมีสิ่งหนึ่งเป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับตัวตาสี ก็ได้ ครั้นถึง พ.ศ. 2342 เกิดกลางร้ายขึ้นในชุมชน คือ ได้ถุนบ้านตาสี เขาแหลม เกิดแผ่นดินแยก แยกเป็น ร่องลึก ทอดยาวสู่ลำห้วย ทางทิศตะวันออก ชาวบ้านเกรงภัยที่ไม่เห็นตัว จึงได้อพยพไปอยู่ที่อื่น แต่บ้านนาผิถอน คงเป็นชุมชนที่หนาแน่นมาก ไม่สามารถอพยพไปรวมอยู่ที่เดียวกันได้หมดยังคงมี ชาวบ้านบางส่วนที่เหลืออยู่ที่เดิมและบางส่วนได้แยกย้ายออกไปเป็นกลุ่มๆ อยู่ตามบริเวณที่มีเครือญาติ หรือที่ไร่นาของตนซึ่งระยะทางก็ไม่ได้ห่างไกลจากชุมชนเดิมนัก โดยกลุ่มที่กระจายออกไป ก็มาก พอที่จะสร้างชุมชนใหม่ได้ถึง 6 ชุมชน ดังนี้ คือ บ้านนาแปน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านนาผิถอน บ้านศรีฐาน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของบ้านนาผิถอน มีแม่น้ำล้อมรอบ คือ ลำน้ำพองโก บ้านทุ่งใหญ่ตั้งอยู่ ทางทิศใต้ เลียบบ้านศรีฐานออกไป ประมาณ 4 กิโลเมตร บ้านนายาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก บ้านนาโก ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ บ้านนาน้อย ตั้งอยู่ทางเชิงภูเขาด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผู้คนทั้ง 6 หมู่บ้านต่างมี ความสนิทชิดเชื้อกันเนื่องจากมีความเชื่อว่าแต่ละหมู่บ้านเป็นญาติพี่น้องกัน และภายในหมู่บ้านจะมี นามสกุลใช้เป็นตระกูล ๆ อาทิ เช่น ประชาชนบ้านศรีฐาน ใช้นามสกุล “ถิ่นถาน” ประชาชน

บ้านนาแปน ใช้นามสกุล “ชวานาแปน” ประชาชนบ้านทุ่งใหญ่ ใช้นามสกุล “ศรีทาดิ” หรือ “สิทา
ดิ” เป็นต้น (ข่าว สุขบัว. สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2544)

ภาพประกอบที่ 2 ชุมชนบ้านศรีฐาน

ภาพประกอบที่ 3 ศาลาหลักบ้านชุมชนบ้านศรีฐาน

2.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลศรีฐานตั้งอยู่ทางหลวงจังหวัดแยกจากทางหลวงแผ่นดิน สาย 14 หมายเลข 201 เลข - ขอนแก่น ที่ กม. 74 หมายเลข 2019 ถึงเชิงเขาภูกระดึง ในชุมชนมีถนนลาดยาง มีพื้นที่ทั้งหมด 62.28 ตารางกิโลเมตร หรือ 30,734 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ของอำเภอภูกระดึง ห่างจากตัวอำเภอภูกระดึง 2 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตตำบลปวนพูน กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตตำบลวังสาวป อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตตำบลวังวาง อำเภอภูน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

2.2.2 สภาพภูมิศาสตร์

ตำบลศรีฐาน มีภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อนกันทั้งที่มีชื่อเรียกและไม่ มีชื่อเรียก แต่มีภูเขาที่สำคัญคือ “ภูกระดึง” เนื่องจากมีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นภูเขาเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนจึงทำให้ลักษณะทางภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงง่าย ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มี 3 ฤดู คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ของทุกปี มีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน และมีลมพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำพอง จึงมีฝนตกตลอดฤดูกาล และมีฝนตกบางในช่วงฤดูอื่นๆ

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ และจะหนาวที่สุดในช่วงเดือนมกราคม – ธันวาคม โดยเฉลี่ยอุณหภูมิจะอยู่ระหว่าง 5 – 10 องศาเซนเซียส ส่วนบนภูเขา เช่น ภูกระดึง ประมาณ 3 – 5 องศาเซนเซียส ถือเป็นหมู่บ้านที่มีอากาศหนาวเย็นมากในจังหวัดเลย ทั้งนี้เพราะได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน (ภูกระดึง, 2544 : 19)

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม อากาศร้อน อบอ้าว อุณหภูมิประมาณ 40 องศาเซนเซียส แต่อากาศบนยอดภูกระดึงกลับเป็นช่วงที่กำลังเย็นสบายโดยมีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 18 – 25 องศาเซนเซียส เป็นช่วงที่ดอกไม้กุหลาบกำลังออกดอกบานสะพรั่งสวยงาม และเนื่องจากเป็นเขตใกล้พื้นที่ป่าจึงมักมีไฟฟ้าในช่วงนี้เป็นประจำ และเป็นต้นเหตุของอากาศร้อน เมื่อมีไฟป่า จึงมีควันไฟปกคลุมพื้นที่ทำให้อากาศลัวอยู่เกือบตลอดช่วงฤดูร้อนอันเป็นต้นเหตุของอากาศร้อน

2.2.3 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านศรีฐานเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้กับภูเขาภูกระดึงจึงมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ เช่น มีป่าไม้ สัตว์ป่า มีแหล่งน้ำลำธารที่เป็นต้นน้ำ สัตว์ป่าอาทิเช่น กวาง เก้ง ไก่ป่า ช้าง งู นก หลายชนิด เป็นต้น และมีทรัพยากรที่แวดล้อมชุมชนสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

แม่น้ำพองโก ซึ่งต้นน้ำเกิดจากภูเขาภูกระดึง ไหลผ่านบ้านวังยาง บ้านอิเลศ บ้านนาแปนเหนือ บ้านนาแปนใต้ บ้านศรีฐาน และไหลผ่านบ้านทุ่งใหญ่ ตำบลภูกระดึงไปบรรจบกับแม่น้ำพอง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากภูกระดึงเช่นกัน แม่น้ำพองไหลผ่านบ้านพองหนีบ บ้านน่าน้อย บ้านทานตะวัน บ้านนาโก บ้านน้ำพอง บ้านห้วยเดื่อ บ้านสงป่าเปลือย บ้านนาขางใต้ ตำบลภูกระดึง ไปบรรจบลำน้ำพองโกที่บ้านทุ่งใหญ่ ตำบลภูกระดึง แล้วจึงไหลผ่านบ้านผานกเค้า บ้านศรีรักษา บ้านวังลาน บ้านห้วยหมาก ตำบลผานกเค้า สุดท้ายไหลลงเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ภูเขา ภูเขาที่สำคัญคือ “ภูกระดึง” เป็นสถานที่ซึ่งมีธรรมชาติสวยงามน่าชมเป็นอย่างยิ่ง แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันประมาณ 50,000 – 100,000 คน (สถิติข้อมูลนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ปี 2544) บนยอดภูเขาภูกระดึงมีพื้นที่ราบประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร สูงจากพื้นดินประมาณ 1,045 เมตร ระยะทางเชิงเขาถึงหลังแปนภูกระดึง ประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ห่างจากที่ตั้งที่ว่าการอำเภอภูกระดึง 5 กิโลเมตร และตั้งอยู่ห่างจากบ้านศรีฐานประมาณ 2 กิโลเมตร ปัจจุบันภูเขาภูกระดึงประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 2 ต่อจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2505

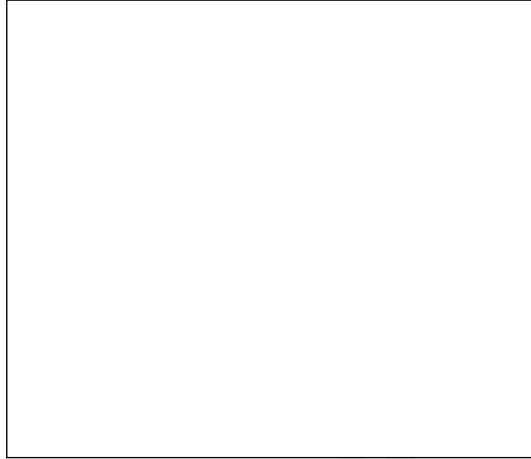
น้ำตก เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีความสวยงามตามธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งของตำบลศรีฐาน ก็คือ น้ำตกตาดฮ้อย ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านน่าน้อย ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 12 กิโลเมตร ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากภูกระดึง ปัจจุบันอำเภอภูกระดึงร่วมกับบ้านน่าน้อยได้พิจารณาพัฒนาเส้นทางเข้าสู่ น้ำตกให้มีความสวยงามเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับผู้คนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจเที่ยวชมธรรมชาติได้อีกแห่งหนึ่ง

แร่ธาตุ ในพื้นที่ของตำบลศรีฐาน มีแร่เหล็ก ตะกั่ว แมงกานีส แต่ถึงอย่างไรยังไม่มีหน่วยงานของทางราชการหรือเอกชนสำรวจอย่างจริงจัง

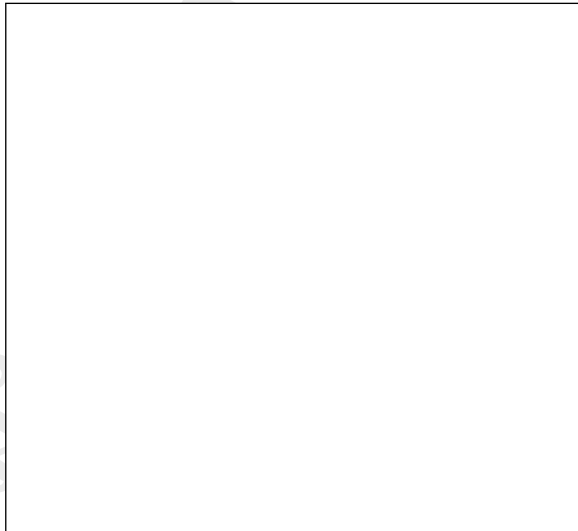
ทรัพยากรที่ได้จากป่า มีอบเชย สีเสียด มะม่วงป่า มะไฟป่า และหวาย

สัตว์ป่า มี ช้าง กวาง หมู ชะนี ไก่ป่า เสียงผา กระเจง เก้ง กระรอก กระแต หมูป่า หมูป่า และนกชนิดต่าง ๆ

ป่าไม้ ที่พบส่วนมาก เป็นไม้มะค่า ไม้ตะแบก ไม้แดง ไม้ยาง ไม้ชิงชัน และอื่น ๆ

ภาพประกอบที่ 4 ภูเขาที่สำคัญ “ภูกระดึง”

ภาพประกอบที่ 5 แม่น้ำพองโก

2.2.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านศรีฐาน มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวนกล้วย สวนมะขาม นอกจากนั้นยังมีอาชีพค้าขาย รั้งจ้างทั่วไป ชาวชุมชนศรีฐานจะประกอบอาชีพเสริมทุกครัวเรือน เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยว ชาวชุมชนจึงทำอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ทำของที่ระลึก ให้บริการเช่าที่พัก ค้าขาย และเป็นลูกหาบ เป็นอาชีพเสริมจากอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ ทำสวน การทำการเกษตรของชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต เช่น ใช้รถไถ เครื่องสูบน้ำ เครื่องสีข้าว เครื่องนวดข้าวเปลือก ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมีในการฆ่าแมลง นอกจากนั้นยังมีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันหรือที่ภาษาพื้นบ้านเมืองเลยเรียกว่า การเอาแสม ส่วนอาชีพเสริมที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การผลิตดอกไม้ การทอผ้าไหมพรหม อาทิ หมวกไหมพรหม ผ้าพันคอไหมพรหม การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ อาทิ กรอบรูป แก้วกาแฟ เขยือกใส่กาแฟ กระปุกออกสิน การทำของที่ระลึก อาทิ พวงกุญแจ ดินสอ ที่เสียบปากกา การผลิตสินค้าแปรรูป อาทิ การทำข้าวเกรียบจากฟักทอง การคั่วถั่วลิสง การทำขนมทองม้วน การผลิตสินค้าต่างๆ เพื่อขายในลักษณะของอุตสาหกรรมแบบครัวเรือนนี้ชาวชุมชนศรีฐานจะทำเป็นกลุ่มสนใจ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลศรีฐาน หน่วยงานเจ้าหน้าที่ของทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน สหกรณ์การเกษตร

ภาพประกอบที่ 6 ร้านค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน

2.2.5 สภาพสังคม

ชุมชนบ้านศรีฐานมีประชากรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองของภาคอีสาน หรือคนไทยอีสาน มีภาคอื่นปนอยู่บ้างด้วยวิธีการแต่งงานกับคนในชุมชนบ้านศรีฐาน ภาษาที่ใช้พูดกันระหว่างชุมชนคือภาษาพื้นบ้านไทยอีสาน สำเนียงในภาษาที่พูดคล้ายคลึงกับหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งมีชื่อเรียกภาษาเฉพาะของตนเองว่า ภาษาไทเลย และเรียกภาษาของคนถิ่นอื่นว่า ภาษาไทใต้ เนื่องจากชาวจังหวัดเลยมีความเชื่อว่าพื้นดินของพวกเขาดีอยู่สูงกว่าคนถิ่นอื่น ๆ เมื่อคุณลักษณะภูมิประเทศจากแผ่นดินที่ประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่าจังหวัดเลยอยู่ตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือเป็นอีสานตอนบน ตรงกับความเชื่อของคนในจังหวัดเลย

ชุมชนบ้านศรีฐานมีจำนวนครอบครัวทั้งหมด 344 ครอบครัว มีประชากรทั้งสิ้น 16,79 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน, 2545 : 48) ลักษณะการดำรงชีวิตเป็นสังคมชนบท มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนคอนกรีตและลาดยาง อยู่รวมกลุ่มกันแบบเครือญาติ ต่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน ให้ความเคารพผู้อาวุโส ลักษณะทั่วไปทางสังคมของชุมชนมีดังนี้

2.2.5.1 ครอบครัวและเครือญาติ ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ยครอบครัวหนึ่งมีสมาชิก 4 – 5 คน ลักษณะของครอบครัวส่วนมากเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และมักจะสร้างบ้านอยู่ในบริเวณใกล้ๆ กับครอบครัวพ่อแม่ และญาติพี่น้องของตนเอง สมาชิกภายในบ้านทุกคนจะให้ความเคารพนับถือผู้ที่มีอาวุโสมากที่สุดนั่นก็คือ พ่อหรือแม่นั่นเอง หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวจะช่วยเหลือกันทางด้านเศรษฐกิจ ทุกคนช่วยกันทำช่วยกันใช้ การแบ่งหน้าที่ภายในครอบครัวจะขึ้นอยู่กับภาวะหลายอย่างเช่น เพศ อายุ โดยมากผู้ชายจะเป็นคนทำงานนอกบ้าน เช่น ทำนา ในอาชีพเกษตรกรรม หางของป่าขาย ล่าสัตว์ เป็นต้น ส่วนผู้หญิงจะทำงานอยู่ที่บ้านคอยหุงหาอาหารไว้รอสามีและลูก ทอผ้าไหม เย็บปะเสื้อผ้า จักสานเครื่องใช้ในครัวเรือน อาทิ กระติบข้าว กระด้ง กระบุง ถักสวิง และปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานอาหาร เช่น พริก มะเขือ ข่า ตะไคร้ เป็นต้น การสมรสของสมาชิกภายในครอบครัวโดยทั่วไปอายุของฝ่ายหญิงจะอยู่ประมาณ 18 – 22 ปี ฝ่ายชายอายุประมาณ 21 – 25 ปี ขั้นตอนการสมรสจะเริ่มจากการทาบทาม การสู่ขอ การหมั้น และการแต่งงาน หลังจากแต่งงานแล้วฝ่ายชายจะไปอยู่กับฝ่ายหญิง และช่วยเหลือในการประกอบอาชีพกับครอบครัวของฝ่ายหญิง แต่ก็มีบ้างที่ฝ่ายหญิงไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชาย ซึ่งฝ่ายหญิงที่มาอยู่กับฝ่ายชายจะเป็นคนมาจากที่อื่น หรือคนนอกหมู่บ้าน

กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเครือญาติมีความสำคัญมากเพราะมีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันอยู่เสมอมีความสามัคคีกันเป็นอย่างดีภายในชุมชนเพราะส่วนมากเป็นญาติพี่น้องกันเมื่อมี

งานเกี่ยวกับการทำบุญ การสร้างบ้าน หรือการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรก็จะช่วยเหลือกันจนบรรลุเป้าหมาย ภายในชุมชนบ้านศรีฐานมีต้นตระกูลที่เป็นเครือญาติอยู่หลายตระกูล ดังนี้ คือ ตระกูล ถิ่นถาน และ ตระกูลสีทาดี นอกจากนี้ยังมีครอบครัวอื่นๆ ได้ย้ายเข้ามาในชุมชนบ้านศรีฐาน อีกเป็นจำนวนมาก และนอกจากนั้นบุตรหลานของทั้ง 7 ครอบครัว บางคนก็ได้แต่งงานกับหนุ่มสาว ชาวบ้านใกล้เคียงและย้ายไปอยู่กับครอบครัวอื่นอีกจำนวนหนึ่ง

2.2.5.2 การจัดตั้งกลุ่มในชุมชน การที่ชาวบ้านอยู่ร่วมกันได้ในสังคมชุมชน ต้องอาศัยพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นกลุ่มเพื่อนบ้าน ต่อสู้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม เช่น การประกอบอาชีพภายในบริเวณอุทยานภูกระดึง และร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เช่น กลุ่มเรารักภูกระดึง กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า กลุ่มเยาวชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มเป็นไปตามจุดประสงค์ของทางราชการหน่วยงานต่างๆ เช่น การพัฒนาชุมชน ด้วยกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

2.2.5.3 ด้านกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กรรมการการศึกษา ครู ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อมีการประชุมนัดหมายทำกิจกรรม ชาวบ้านจะมาร่วมกันฟัง หรือส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่อพิจารณาและรับฟังที่ประชุมร่วมกัน ทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้ามีการขัดแย้งในครอบครัว จะมีผู้นำคอยไต่สวนเรื่องราวเพื่อให้เกิดการประนีประนอมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานร่วมกัน

2.2.5.4 ด้านการศึกษา ชุมชนบ้านศรีฐานมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนภูกระดึง เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดการประถมศึกษาจังหวัดเลย กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันได้เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสอนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2504 เพื่อให้เด็กที่มีบ้านอยู่ชุมชนบ้านศรีฐาน และอำเภอภูกระดึงได้ศึกษาเล่าเรียน ปัจจุบันมีจำนวนครู 29 คน และนักเรียน 847 คน ผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบัน คือ นายไสว ดวงพุทธา เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การศึกษาสูงกว่านี้ชาวบ้านนิยมส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนภูกระดึงวิทยาคม ซึ่งตั้งอยู่บ้านโพนทอง ตำบลผานกเค้า อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลยนอกจากนี้แล้วยังมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอีก 1 แห่ง มีสำนักงานตั้งอยู่ที่บ้านราชวิถี ตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง ให้บริการการศึกษาแก่ชาวบ้านตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อให้ได้รับการศึกษา เช่น ผู้ไม่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนเนื่องจากภาระหน้าที่การทำงาน ต้องรับผิดชอบ เป็นต้น

รูปโรงเรียนภูกระดึงที่เยาวชนของชุมชน
บ้านศรีฐานได้ศึกษาเล่าเรียน

ภาพประกอบที่ 7 โรงเรียนภูกระดึงเป็นโรงเรียนที่สอนระดับประถมศึกษา

2.2.5.5 ด้านสาธารณูปโภค ชุมชนบ้านศรีฐานมีระบบสาธารณูปโภค ดังนี้

1) ทางหลวงจังหวัด ทางหลวงจังหวัดแยกจากทางหลวงแผ่นดิน สาย 14 หมายเลข 201 เลข - ขอนแก่น ที่กม. 74 หมายเลข 2019 ถึงเชิงเขาภูกระดึง ในชุมชนมีถนนลาดยางมีการคมนาคมติดต่อกับจังหวัดและอำเภอต่างๆ ได้อย่างสะดวก คือ มีรถยนต์โดยสารประจำทางวิ่งผ่าน ได้แก่ สายขอนแก่น – เมืองเลย และสาย ชุมแพ – ผานกเค้า – ภูกระดึง – ศรีฐาน บ้านนาน้อย บ้านนาโก บ้านพองหนีบ และ บ้านนายาง

2) ไฟฟ้า เริ่มมีใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา เป็นผลให้ชาวบ้านนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้อำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เตารีดไฟฟ้า เครื่องซักผ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า วิทยุโอเทป เครื่องเสียง วิทยุเทป โทรศัพท์บ้าน เตาอบไมโครเวฟ กระทะไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นและมีค่านิยมแบบสังคมเมืองมากขึ้น

3) ด้านการสื่อสารทางไปรษณีย์ ชาวชุมชนบ้านศรีฐานได้ใช้บริการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอภูกระดึง ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 2 กิโลเมตร

4) ด้านการประปา ชาวชุมชนบ้านศรีฐานใช้น้ำประปาในระบบประปาภายในหมู่บ้าน ซึ่งสร้างโดยหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ทำให้ชาวชุมชนมีน้ำบริโภคอย่างเพียงพอ

5) โทรศัพท์ ชุมชนบ้านศรีฐานมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 1 ตู้ และโทรศัพท์บ้าน แต่ส่วนใหญ่ชาวชุมชนบ้านศรีฐานจะใช้โทรศัพท์มือถือระบบเคลื่อนที่ เนื่องจากราคาเครื่องจะถูกกว่าราคาของติดตั้งโทรศัพท์บ้าน และสะดวกกว่าโทรศัพท์สาธารณะ ที่ต้องหยอดเหรียญหรือซื้อการ์ดครั้งละ 50 บาท หรือ 100 บาท

2.2.5.6 ด้านการสาธารณสุข มีสถานที่รักษาพยาบาล ที่เรียกว่า สถานีอนามัยประจำตำบลบ้านศรีฐาน ตั้งอยู่ที่บ้านนาแปนหรือบ้านศรีฐานเก่า ห่างจากชุมชนบ้านศรีฐานไปทางทิศใต้ประมาณ 1 กิโลเมตร แต่เนื่องจากชุมชนบ้านศรีฐานอยู่ใกล้เขตติดต่อกับอำเภอภูกระดึงชาวบ้านจึงไปทำการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ แทนการไปใช้บริการที่สถานีอนามัย แต่มีชาวบ้านบางส่วนเมื่อมีการเจ็บป่วยจะซื้อยาจากร้านค้ามารับประทานเอง หรือ รักษาด้วยการใช้สมุนไพรชาวบ้าน เช่น มีบาดแผลเกิดจากน้ำร้อนลวกเล็กน้อย หรือบาดแผลที่เกิดจากของมีคมเล็กๆ น้อยๆ ก็จะใช้ว่านหางจระเข้ทาบริเวณบาดแผล เด็กปวดท้องหรือท้องอืดก็จะใช้ยาสมุนไพรจากไม้มหาหิงส์ฝนกับน้ำทาบริเวณท้อง ปวดหลังก็จะใช้ใบพลับพลึงย่างไฟร้อนๆ พันรอบหลัง เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 8 ถนนที่ตัดเข้าสู่หมู่บ้าน

2.2.6 สภาพการเมืองการปกครอง

ชุมชนบ้านศรีฐานใช้ระบบการปกครองแบบพ่อบ้านลูกบ้าน ตามระเบียบการปกครองสมัยเก่าของกระทรวงมหาดไทย แต่ต่อมาสภาพการปกครองได้เปลี่ยนไปเมื่อมีพระราชบัญญัติให้มีการตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อปกครองชุมชนต่างๆ ในปี พ.ศ. 2540 ดังนั้นคือสภาพการปกครองของชุมชนบ้านศรีฐานมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกครองและจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติให้กับชุมชน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐานได้แบ่งการปกครองออกเป็น 14 หมู่บ้าน คือ บ้านศรีฐาน เป็นหมู่ที่ 1 บ้านนาแปนเหนือ เป็นหมู่ที่ 2 บ้านอิเลศ เป็นหมู่ที่ 3 บ้านวังยาง เป็นหมู่ที่ 4 บ้านพองหนิบ เป็น หมู่ที่ 5 บ้านนาโก เป็น หมู่ที่ 6 บ้านน่าน้อย เป็น หมู่ที่ 7 บ้านห้วยเคื่อ เป็นหมู่ที่ 8 บ้านนาแปนใต้ เป็น หมู่ที่ 9 บ้านหนองอิเลศ เป็นหมู่ที่ 10 บ้านทานตะวัน เป็น หมู่ที่ 11 บ้านน้ำพอง เป็น หมู่ที่ 12 บ้านอิเลศใต้ เป็น หมู่ที่ 13 บ้านนาแปนใต้ เป็น หมู่ที่ 14

จากการแบ่งส่วนพื้นที่การปกครองข้างต้นนั้น ชุมชนบ้านศรีฐานยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ใน การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน แต่เมื่อปี พ.ศ. 2541 ได้มีการกำหนดเขตพื้นที่ การบริหารใหม่เนื่องจากเหตุผลที่ว่าชุมชนบ้านศรีฐานอยู่ห่างจากตัวอำเภอเพียง 2 กิโลเมตรเท่านั้น ชุมชน บ้านศรีฐานจึงถูกกำหนดให้อยู่ในเขตเทศบาลของอำเภอภูกระดึงในปี พ.ศ. 2542 (นายวัลลภ ทะเพชร. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2544)

การปกครองภายในชุมชนบ้านศรีฐานจัดการปกครองตามระเบียบการปกครอง ของกระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 มีลักษณะการปกครอง ดังนี้

2.2.6.1 กำนัน เป็นเจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง ของกรมการปกครอง อยู่ในตำแหน่ง โดยการเลือกตั้งจากประชาชน คราวละ 5 ปี กำนันคนปัจจุบันของตำบลศรีฐาน คือ นายจรูญ พันสนธิ ชาวบ้านนาแปนหรือชุมชนบ้านศรีฐานเก่า แรกเริ่มการตั้งชุมชนบ้านศรีฐานนั้นได้มีกำนันที่ เป็นชาวบ้านศรีฐานซึ่งประชาชนทั้งตำบลศรีฐานได้ให้ความไว้วางใจในการปกครองจำนวนมาก ดัง เช่น นายข่าว สุขบัว นายสุนันท์ กังขอนนอก นายสุทธิ จำปามา นายอาณัติ ยังกำมัน และ นายวัน ไสยันต์ เป็นต้น (นายไพโรจน์ พลดาหาญ. สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2544)

2.2.6.2 ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง ของกรมการปกครอง อยู่ใน ตำแหน่งโดยการเลือกตั้งจากประชาชน ในชุมชน ตั้งแต่เริ่มแรกบ้านศรีฐานมีผู้ใหญ่บ้านปกครองมา แล้วหลายสิบคน ปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้หญิง คือ นางอุวิกุล ทูลพุทธา ลักษณะการปกครองผู้ใหญ่ บ้านจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างทางราชการจากองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด มาแจ้ง

ให้ประชาชนหรือลูกบ้าน เพื่อนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีการพิจารณาความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทแก่ลูกบ้านในบางกรณีที่เล็กน้อยโดยไม่จำเป็นต้องไปสถานีตำรวจ

2.2.6.3 คณะกรรมการชุมชนบ้านศรีฐาน เป็นผู้ที่จะช่วยในการปกครอง จัดทำแผนพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ คณะกรรมการชุมชนจะมาจากการเลือกตั้งของชาวบ้านในชุมชน ผู้ที่เป็นคณะกรรมการชุมชนจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถทั้งในการพูด การปฏิบัติ ตลอดจนมีฐานะทางครอบครัวที่ดีครอบครัวอบอุ่น จึงเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน คณะกรรมการชุมชนจะมีจำนวนทั้งหมด 10 คน ประกอบได้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการ กรรมการชุมชนจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และจะมีการคัดเลือกใหม่ทุกครั้งที่หมดวาระ 2 ปี ยกเว้นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี จึงจะเลือกตั้งใหม่

2.2.6.4 คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งชาวบ้านจะต้องเลือกตั้งสมาชิกในชุมชนที่มีความสามารถและซื่อสัตย์เข้าไปรับตำแหน่งกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนละ 2 คน ตำแหน่งกรรมการบริหารส่วนตำบลนี้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจะมีหน้าที่วางแผนและ กำหนดนโยบายการบริหาร ร่างโครงการต่างๆ และพิจารณางบประมาณที่ทางราชการกำหนดให้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นภายในตำบลศรีฐาน ลงสู่ชุมชนทุกชุมชนที่อยู่ในเขตการปกครองและดูแล หน้าที่และตำแหน่งของสภาตำบลองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบ้านศรีฐาน

ภาพที่ 9 องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐานหลังเก่า

2.2.7 ด้านวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านศรีฐาน ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ภายในชุมชนจะมีวัดอยู่ 2 วัด คือ วัดศรีทัศน์บ้านศรีฐาน เป็นวัดเก่าแก่ที่ตั้งมานานคู่กับชุมชนบ้านศรีฐาน ตั้งอยู่ระหว่างชุมชนบ้านศรีฐานเก่ากับชุมชนบ้านศรีฐานใหม่ในปัจจุบัน และอยู่ระหว่างบ้านนาแปน กับชุมชนบ้านศรีฐาน ส่วนอีกแห่งหนึ่งคือ วัดป่าธรรมวิเวก เป็นวัดที่ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2535 ตั้งอยู่ทางไปอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จุดประสงค์ของการตั้งวัดนั้นส่วนมากเพื่อการทำบุญตามความเชื่อในพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งที่ชาวบ้านยึดถือในการปฏิบัติก็คือ ฮีตสองกองสิบสี่ อันเป็นขนบธรรมเนียมปฏิบัติในสิบสองเดือน ตามแนวพุทธศาสนา และความเชื่อท้องถิ่น ประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติได้แก่

เดือนอ้าย ประเพณีพระสงฆ์เข้าปริวาสกรรม

เดือนยี่ ประเพณีบุญคุณลาน ทำพิธีสู่ขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลชาวบ้านจะประกอบพิธีหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว

เดือนสาม ประเพณีบุญข้าวจี เมื่อชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ชาวบ้านจะทำบุญข้าวจีถวายพระสงฆ์

เดือนสี่ ประเพณีบุญมหาชาติหรือบุญพระเวส หรือบุญกองข้าวใหญ่ ชาวบ้านเชื่อว่าการทำบุญมหาชาติจะทำให้ตนเองได้พบกับพระศรีอริย์ในชาติหน้า และถ้าฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียวจะได้บุญกุศลมาก

เดือนห้า ประเพณีบุญสงกรานต์ ชาวบ้านจะมีความสนุกสนานร่าเริงในประเพณีนี้มีการรดน้ำขอพรคนเฒ่าคนแก่ ปิดกวาดบ้านเรือนให้สะอาด สรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์และชนทรายเข้าวัด และประเพณีที่สำคัญในเดือนห้าอีกอย่างหนึ่งก็คือ การสรงน้ำพระพุทธรูปเมตตาบนภูกระดึง ซึ่งก่อนจะขึ้นไปสรงน้ำจะต้องทำพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อหรือบางครั้งเรียกว่าการเลี้ยงผีปู่

เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟในหมู่บ้านศรีฐานนั้น การทำบุญบั้งไฟมีจุดประสงค์เพื่อบูชาแถนผู้มีบุญมีอำนาจ ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีความเชื่อว่า แถนผู้มีบุญเป็นเทวดายูบฟ้าจะช่วยคลบบันดาลฝนฟ้าให้ตกลงมาตามฤดูกาล จึงมีการจัดพิธีบูชาด้วยบั้งไฟ และ มีการละเล่น การรำเซิ้งที่สนุกสนาน มีการจำลองอวัยวะเพศของผู้ชายมาประกอบในการละเล่นด้วย เชื่อว่าอวัยวะเพศของชายจะนำความอุดมสมบูรณ์มาสู่หมู่บ้านของตนเอง ปัจจุบันนี้ประเพณีบุญบั้งไฟ มักมุ่งเน้นไปในเรื่องของการแข่งขันการพนันมากกว่า

เดือนเจ็ด ประเพณีบุญเบิกฟ้า เลี้ยงมเหศักดิ์หลักบ้าน และเลี้ยงผีปู่ตาเป็นการขอขอบคุณต่อผีปู่ตาให้ความคุ้มครองปกป้องหมู่บ้านให้ความร่มเย็นเป็นสุขมาตลอดทั้งปี

เดือนแปด ประเพณีบุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะทำบุญโดยการนำเทียนพรรษา

ผ้าอาบน้ำฝน และเครื่องอัฐบริวารที่จำเป็น ไปถวายแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดศรีทัศน์และวัดป่าธรรมวิเวก เพื่อได้ใช้ในช่่วงจำพรรษานอกจากนี้ชาวบ้านยังนำดินเทียนไปทอดถวายที่วัดหมู่บ้านอื่นๆ พร้อมกับมีการแข่งขันดินเทียนกันด้วยในบางปี

เดือนเก้า ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะทำบุญเพื่ออุทิศกุศลต่อผีเปรตที่ไร้ญาติ และอุทิศส่วนกุศลโดยเฉพาะข้าวปลาอาหารแด่ญาติผู้ล่วงลับไป โดยมีข้าวดำข้าวแดงใส่ลงไป ในกระทง นำไปวางไว้ที่เชื่อว่าจะมีพวกเปรตพลีอาศัยมีการร้องเรียกให้มากินข้าวปลาอาหารด้วย

เดือนสิบ ประเพณีบุญข้าวสาก ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวบ้านมุ่งที่จะให้พวกผีต่างๆ ทั้งผีไร่ผืนนา ผีที่อยู่ตามวัดวาอาราม เมื่อเสร็จพิธีทางสงฆ์ ชาวบ้านจะนำข้าวสากวางตามต้นไม้ มีทั้งที่อยู่สูง - ต่ำ ตามความเหมาะสม แล้วจะตีเกราะเคาะไม้ให้ผีมากิน ชาวบ้านส่วนหนึ่งจะยื้อแย่งข้าวสาก เพื่อนำไปไว้ตามสวน ตามนา ของตน เชื่อว่าจะทำให้พืชพันธุ์มีความอุดมสมบูรณ์

เดือนสิบเอ็ด ประเพณีบุญออกพรรษา ตามปกติชาวบ้านจะทำบุญที่วัด ในตอนกลางคืน จุดประทีปโคมไฟและเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ

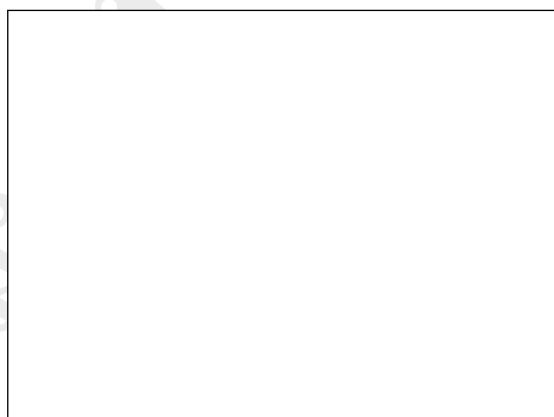
เดือนสิบสอง ประเพณีบุญกฐิน หลังจากที่ชาวบ้านเสร็จจากการทำนงานางานไร่สามารถขายผลผลิตส่วนแบ่งส่วนหนึ่งจะนำมาทำบุญกฐิน เชื่อว่าได้บุญผลานิสงฆ์มาก เริ่มทำบุญตั้งแต่แรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ด ถึง สิบห้าค่ำเดือนสิบสอง เป็นการทำบุญแด่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษาแล้ว

นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่นๆ ที่ชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ได้ปฏิบัติทั้งที่เกี่ยวกับบุคคลและสังคมส่วนรวม เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการบวช ประเพณีการสู่ขวัญ ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย หรือ งานศพ ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว หรือ การเอาเฮง เป็นต้น ตลอดจนการเล่นต่างๆ ในวันสำคัญ เช่น การละเล่นสาดน้ำในวันสงกรานต์ การรำเซิ้งในงานบุญบั้งไฟ การลอยกระทงในงานประเพณีงานลอยกระทง เป็นต้น วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นส่วนหนึ่งเป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจของชาวชุมชนบ้านศรีฐานซึ่งไม่สามารถแยกออกให้เห็นเป็นรูปธรรมแต่เมื่อได้เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่แล้วจะเข้าใจถึงความเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เช่นชาวชนบททั่วไป ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาตนเองและแบบญาติพี่น้อง มีความรักต่อกันต่อกันให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ เช่น การไปช่วยงาน ประเพณีต่าง ๆ อาทิ งานแต่งงาน งานบวช หรือแม้มีอาการเจ็บป่วยญาติพี่น้องจะมาให้กำลังใจและช่วยงานนั้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีความเคารพในอาวุโส เชื่อฟังผู้นำในท้องถิ่น ส่วนด้านวัฒนธรรมการแต่งกายนั้นชาวชุมชนบ้านศรีฐานจะนิยมแต่งกายตามแบบสมัยนิยม ในปัจจุบัน คือ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ตัดเย็บสำเร็จรูป นุ่งกางเกง กระโปรง หรือผ้าถุงสำเร็จที่หาซื้อตามท้องตลาด เช่นเดียวกับท้องถิ่นอื่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เวลามีงานบุญงานประเพณีที่สำคัญ งานเทศกาล

ต่างๆ หรือ เมื่อจะไปทำบุญที่วัดจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสวยงามประณีตเป็นพิเศษ เช่น แต่งกายด้วยผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าไหม เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 10 ศาลเจ้าปู่ภูกระดึง ชุมชนศรีฐาน

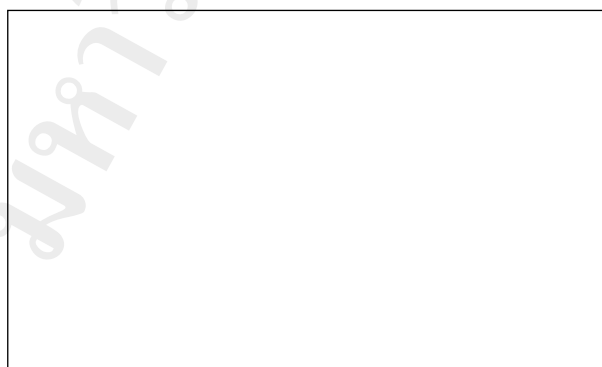
ภาพประกอบที่ 11 วัดศรีทัศน์ ชุมชนบ้านศรีฐาน

2.3 แหล่งท่องเที่ยวอำเภอภูกระดึง

ภูกระดึงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเลยที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม และสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษย์ที่วาดเป็นศิลปะในสมัยโบราณ ที่เรียกว่า ศิลปะถ้ำ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง สวนหิน เป็นต้น ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวทางอารยธรรม ได้แก่ ถ้ำคิ้ววิว ที่บ้านนาน้อย ถ้ำผาม้อง ที่บ้านผาม้อง ถ้ำมโหฬาร ที่บ้านหนองหิน ถ้ำพระ ที่บ้านนาน้อย ถ้ำลายแทง ถ้ำมือ ที่บ้านผากลางคอง ที่บ้านผาน้อย เป็นต้น

2.3.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีเนื้อที่ทั้งหมด 348.13 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณท้องที่ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย อุทยานแห่งชาติภูกระดึงได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2505 นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 2 ของประเทศไทย สภาพพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นภูเขาหินทราย ส่วนยอดเป็นที่ราบกว้างประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,200 – 1,300 เมตร โดยเฉลี่ย มองจากมุมสูง ที่ราบภูกระดึงจะมีลักษณะคล้ายใบบอน หรือคล้ายรูปหัวใจ ทางทิศเหนือมียอดเขาลูกเล็กๆ อยู่ทั่วไป และมีธารน้ำหลายสาย ส่วนหนึ่งเป็นต้นน้ำพอง แม่น้ำสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีป่าดงดิบรกทึบและน้ำตกหลายแห่ง ส่วนตอนใต้มีที่ราบและทุ่งหญ้าสวยงาม มีป่าสนทั้งสนสองใบและสนสามใบขึ้นกระจายเป็นหย่อม ๆ ทางด้านทิศตะวันออกมีผาตัดชันสวยงาม เป็นจุดชมทิวทัศน์ได้เป็นอย่างดี (สำนักงานอุทยานแห่งชาติภูกระดึง, 2544 : 21)

ภาพประกอบที่ 12 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ภาพประกอบที่ 13 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณเชิงเขาภูกระดึง

การเดินทางขึ้นไปท่องเที่ยวชมธรรมชาติบนภูกระดึงนั้นจะเริ่มต้นจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ถึงชำแสก จุดพักเหนื่อยจุดแรก มีระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร เส้นทางค่อนข้างชัน ทำความทรมานของร่างกายนักท่องเที่ยว จากชำแสกมาทางชันขึ้นเรื่อย ๆ สู่ชำบอน แล้วจึงล่องเข้าสู่ซำกกอก จุดพักจุดต่อมา ออกจากซำกกอก เส้นทางจะชันขึ้นมาก ซึ่งทางอุทยานฯ ได้ทำทางเดินหักศอกกไปวนมาเพื่อช่วยลดความลาดชันให้เดินง่ายขึ้น ทางเดินบริเวณนี้เรียกว่าแก้งิ้ว ฝนจากแก้งิ้วแล้วก็จะถึงจุดพักอีกแห่งหนึ่ง คือ พรานพรานแป หมายถึงสถานที่ที่พรานชื่อแปเคยมาหยุดพัก ทางเดินเหนือขึ้นไปร่มรื่นขึ้น เพราะป่าเริ่มทึบ มีต้นไม้หนาตา ระดับความสูงเพิ่มขึ้นทำให้มีลมพัดเย็นสบายจุดพักถัดมาเรียกว่า ซำกกหว้า เริ่มมีต้นไผ่ให้เห็นมากขึ้น ไม่ไกลนักก็จะถึงซำกกไผ่ เป็นบริเวณที่มีกอไผ่ขึ้นอยู่อย่างมากมาย ตรงนี้มีจุดพักเล็ก ๆ ก่อนจะถึงซำกกโดน จุดพักจุดสำคัญ จากนั้นการเดินทางขึ้นภูยิ่งลำบากก่อนจะถึงจุดพักสุดท้าย คือ ซำแคร่ จากนั้นจะเดินทางช่วงสุดท้ายจนถึง หลังแป ที่ราบบนยอดภู ซึ่งมีลมพัดเย็นสบายคลายความเมื่อยล้า จากหลังแป เดินตามทางราบผ่านทุ่งหญ้าประมาณ 3 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูกระดึง สถานีวังกวางเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวบนภูกระดึงที่น่าสนใจมีหลายจุดแยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ หน้าผา ทุ่งหญ้ากับสระน้ำ และน้ำตก ถ้าออกจากหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ วังกกวางไปทางใต้ จะได้พบหน้าผาต่างๆ อาทิ ผาหมากคูก ผานาน้อย ผาแดง ผาหล่มสัก ผานกแอ่น ผาเหยียบเมฆ ผาจำศีล

ผาหมากคูก เป็นจุดแรกห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูกระดึง บริเวณวังกกวางลงมาทางใต้เพียง 2 กิโลเมตร เหมาะสำหรับชมพระอาทิตย์ตก มีลานกว้างซึ่งในยามเย็นจะมีนักท่องเที่ยวและผู้รักธรรมชาติปริมาณมากเพื่อเฝ้ารอชมและถ่ายภาพพระอาทิตย์ตก

ผานาน้อย อยู่ถัดจากผาหมากคูกกว่า 2 กิโลเมตร มีลานหินขนาดใหญ่ไว้สำหรับเป็นจุดชมวิวยามที่ทัศนวิสัยดี เมื่อมองออกไปไกลๆ จะเห็นยอดตัดอีกแห่งคือ ภูผาจิต ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ผาแดง อยู่ห่างจากผานาน้อยไปทางทิศตะวันตกประมาณ 3.5 กิโลเมตร ลักษณะหน้าผาตัดตรงเป็นรอยหินแยกออกจากกันมีอาณาบริเวณไม่กว้างนัก แต่โดยรอบมีป่าสนร่มครึ้มสวยงาม

ผาหล่มสัก อยู่ห่างจากผาแดงประมาณ 2.5 กิโลเมตร ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เขตวังกกวางมากที่สุด คือ ประมาณ 9 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวลงความเห็นว่าผาที่สวยงามที่สุด ด้วยมีชะง่อนหินใหญ่พื้นที่ราบยื่นออกมาจากหน้าผาและมีต้นสนเป็นองค์ประกอบสวยงามเป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกที่ดีอีกจุดหนึ่ง

ภาพประกอบที่ 14 ผาหล่มสัก

ผานกแอ่น เป็นหน้าผาที่อยู่ทางด้านตะวันออกของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ
ภูกระดึง ว่างกว้างห่างออกไปราว 2 กิโลเมตร เหมาะสำหรับเป็นที่ชมพระอาทิตย์ขึ้น ใกล้กับผานกแอ่น
มีสวนหิน และดงกุหลาบป่า ดอกจะบานส่งกลิ่นหอมกรุ่นในช่วงหน้าร้อน ตั้งแต่มีนาคมถึงเมษายน
ของทุกปี ในวันที่ทัศนวิสัยดี มองลงมาตรงทางเข้าอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจะเห็นผานกเค้าได้อย่าง
ชัดเจน

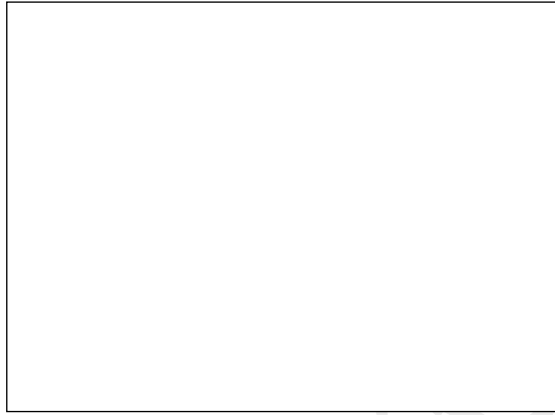
นอกจากชมแนวผาแล้ว นักท่องเที่ยวยังเดินป่าไปชมน้ำตกต่างๆ ได้ ถ้าเริ่มต้นจาก
หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เขตวังกกวาง มีจุดต่างๆ ดังนี้ น้ำตกวังกกวาง น้ำตกโผนพบ น้ำตกเพ็ญพบ
น้ำตกเพ็ญพบใหม่ น้ำตกขุนพอง น้ำตกถ้ำสอเหนือ น้ำตกผาน้ำฟ้า น้ำตกถ้ำสอใต้ น้ำตกพระองค์
น้ำตกวังกกวาง อยู่ห่างจากหน่วยวังกกวางไปทางตะวันตกเฉียงเหนือเพียง 1 กิโลเมตร
น้ำตกวังกกวางไหลลดหลั่นกัน 3 ชั้น สูงประมาณ 7 เมตร ช่วงเดือนตุลา ถึง ธันวาคม จะเป็นช่วงที่น้ำ
ไหลแรงสวยงามที่สุด

น้ำตกโผนพบ น้ำตกนี้ตั้งชื่อตามผู้ค้นพบ คือ โผน กิ่งเพชร นักมวยแชมป์โลก
คนแรกของไทย ซึ่งมาเก็บตัวซ้อมที่นี่เพื่อให้ชินกับอากาศหนาวเย็น ธารน้ำตกไหลลดหลั่นกันลงมา
เป็นชั้น ๆ ถึง 8 ชั้น มีความสูงถึง 30 เมตร นับเป็นน้ำตกที่สวยงามแห่งหนึ่งของภูกระดึง

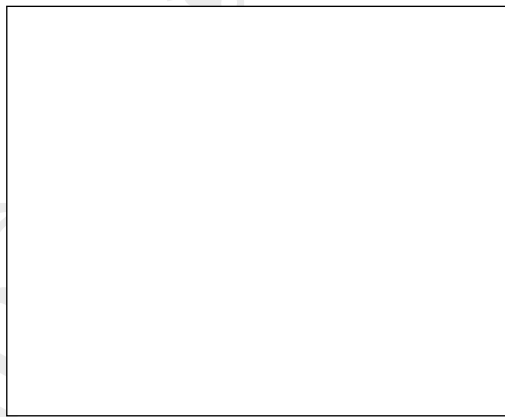
น้ำตกเพ็ญพบ เป็นน้ำตกที่อยู่ข้างล่างของน้ำตกโผนพบ ห่างออกไปถึงหนึ่งกิโลเมตร
เพ็ญเป็นชื่อคู่รักของโผนที่มาเที่ยวในครั้งนั้นด้วย ชื่อน้ำตกนี้ตั้งให้เกียรติแก่ผู้พบเช่นกัน น้ำตกไหลลด
หลั่นลงมาตามชั้นหินประมาณ 3 ชั้น สูงประมาณ 10 เมตร ข้างลำธารมีต้นเมเปิล และต้นไม้ชนิดอื่น
ที่ทิ้งใบลงสู่ลำธารเกิดทัศนียภาพที่สวยงามแก่ผู้พบเห็น

น้ำตกเพ็ญพบใหม่ อยู่ห่างจากน้ำตกวังกกวางเพียง 1 กิโลเมตร ได้พบหลังจากพบน้ำ
ตกเพ็ญพบแล้ว น้ำตกเพ็ญพบใหม่มีลักษณะพิเศษตรงที่มีแผ่นหินใหญ่หักพังลงมาแล้วมีน้ำตกไหล
ลงมาตามหน้าหิน ธารน้ำตกสูง 20 เมตร

น้ำตกขุนพอง อยู่ลึกเข้าไปในเขตหวงห้ามต้องขอให้เจ้าหน้าที่ของทางอุทยานแห่งชาติ
ภูกระดึงเป็นผู้นำทาง แต่โดยมากทางเจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้เข้าไปได้ในเฉพาะช่วงหน้าหนาว ซึ่งเป็น
ช่วงที่ต้นไม้อ้างลำธารกำลังเปลี่ยนสีสวยงาม สะดวกกว่าช่วงหน้าฝนซึ่งเป็นหน้าน้ำหลาก น้ำตก
ขุนพองสูงถึง 60 เมตร นับเป็นน้ำตกที่สวยงามและใหญ่ที่สุดบนยอดภูกระดึง

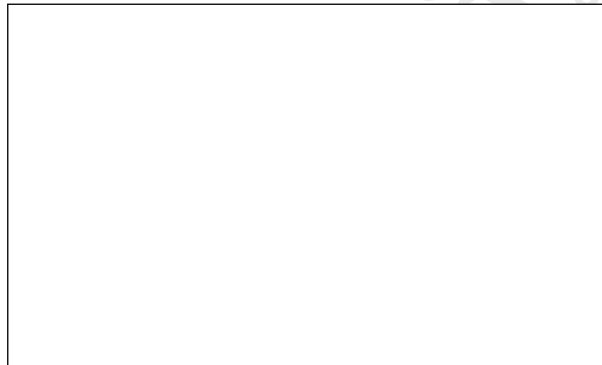

ภาพประกอบที่ 15 น้ำตกเพ็ญพบ

ภาพประกอบที่ 16 น้ำตกขุนพอง

นอกจากหน้าผาและน้ำตกแล้วบนยอดภูกระดึงยังมีจุดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจอีก เช่น สระอโนดาต ลานวัดพระแก้ว ดงดอกกุหลาบป่า ดงดอกกระเจียว เป็นต้น บนยอดภูบางส่วนเป็น เขตป่าปิด อุดมไปด้วยพรรณไม้และลำธารอันสวยงามมีน้ำตกที่ยังไม่ตั้งชื่ออีกหลายแห่ง แต่จำกัด เฉพาะผู้ที่สนใจเดินป่าและร่างกายแข็งแรงเท่านั้น ผู้ที่สนใจอาจปรึกษาเจ้าหน้าที่อุทยานฯ เกี่ยวกับ เส้นทางเดินป่าเฉพาะคราว และแต่ละครั้งไม่ควรมีส่วนร่วมเดินทางมากนัก เนื่องจากการเดินทางเข้าไป ในเขตป่าปิดต้องมีเจ้าหน้าที่นำทางและไม่อนุญาตให้พักค้างคืน

ภาพประกอบที่ 17 ดงดอกกระเจียวป่าบนยอดภูกระดึง

จากข้อมูลในด้านต่างๆ ของชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติ ภูกระดึงที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติเดินทางเข้ามาสัมผัสถึงความงามนั้นเป็นจำนวนมากเป็นประจำทุกปี

บทที่ 3

ผลกระทบของการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ภูเก็ตได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง ซึ่งได้ประกาศในพระราชกฤษฎีกาให้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติภูเก็ตเมื่อปี พ.ศ. 2505 จากนั้นก็ได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงมีนักท่องเที่ยวภายในประเทศและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยวชมทัศนียภาพและพักผ่อนในวันหยุดมากขึ้นเป็นประจำทุกปี จนทำให้ชุมชนบ้านศรีฐานที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวภูเก็ตได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในหลายด้าน ดังนี้

3.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ

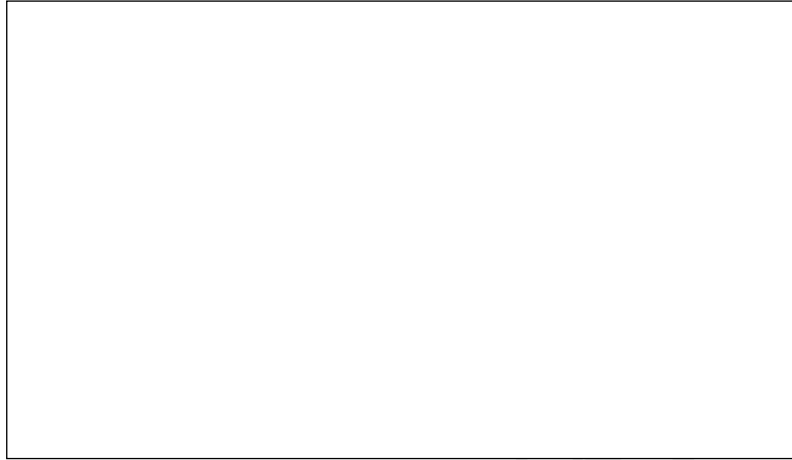
หลังจากที่ภูเก็ตได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยได้ประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2505 และต่อมาอำเภอภูเก็ตก็ได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่รอบๆ หรือใกล้แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำบลศรีฐาน ซึ่งเกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

3.1.1 ผลกระทบด้านบวกทางเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะเกี่ยวข้องกับสังคมของชุมชนในแง่มุมต่างๆ และจะส่งผลกระทบต่อชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนบ้านศรีฐานในด้านบวกนั้นมีหลายประการด้วยกัน ดังนี้

3.1.1.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

เมื่อภูเก็ตได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้ส่งผลให้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเปลี่ยนแปลง จากเดิมนั้นภูเก็ตจะมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบการเกษตรกรรมไปเป็นเศรษฐกิจแบบบริการดังจะเห็นได้จากอดีตชาวชุมชนบ้านศรีฐานเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพของชาวบ้านจะทำไร่ ทำนา ทำสวน ผลผลิตที่ได้จากการเก็บเกี่ยวจะเก็บไว้เพื่อบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก ต่อมาเมื่อภูเก็ตได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชาวชุมชนบ้านศรีฐานจึงหันมาประกอบอาชีพทางการบริการแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น บริการร้านอาหาร ผลิตของที่ระลึก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านศรีฐาน เป็นผลให้มีความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้น

ภาพประกอบที่ 18 ร้านขายของภายในชุมชน

3.1.1.2 การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว

เมื่อภูกระดึงมีการจัดการท่องเที่ยวและมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจเพิ่มมากขึ้นภายในชุมชนบ้านศรีฐาน เดิมตำบลศรีฐานเป็นหมู่บ้านที่เป็นชนบทเหมือนกับท้องถิ่นอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีร้านค้าขายของชำเพียงไม่กี่ร้าน อาชีพส่วนใหญ่ คือการเพาะปลูกพืช การทำนา และการหาของป่าขาย หลังจากที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใน ปี พ.ศ. 2505 ตำบลศรีฐานก็ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจำนวนเพิ่มขึ้น อาทิเช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในการขายอาหารให้แก่ักท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง การผลิตของชำร่วยส่งร้านค้าขายของที่ระลึก การมีรถรับเหมารับส่งนักท่องเที่ยว ธุรกิจให้เช่าที่พัก หรือรีสอร์ท การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านศรีฐานนี้ นับว่าเป็นผลดีเป็นการสร้างงานและนำรายได้สู่ครอบครัว เป็นผลให้ชาวชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.1.1.3 การสร้างสรรค์อาชีพและการสร้างงาน

เมื่อภูกระดึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านมีการสร้างสรรค์อาชีพที่แปลกใหม่ กล่าวคือเดิมชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว คือ เมื่อถึงฤดูกาล ทำไร่ทำนา ก็จะเริ่มลงมือทำ พอเสร็จจากงานเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรชาวบ้านศรีฐานบางส่วนจะออกไปหางานทำนอกชุมชน เช่น ไปตัดอ้อย ไปรับจ้างก่อสร้าง ไปรับจ้างเป็นพนักงานตามร้านอาหาร และมีชาวบ้านบางส่วนพักผ่อนอยู่บ้าน การพักผ่อนอยู่บ้านนั้นชาวบ้านศรีฐานจะมี

งานหัตถกรรมเป็นงานอดิเรก สำหรับผู้ชายจะทำเครื่องจักสานไว้ใช้ในครัวเรือน และสำหรับผู้หญิงจะถักทอเครื่องนุ่งห่ม และผ้าห่มไว้ใช้ในฤดูหนาว แต่หลังจากที่ภูกระดึงได้พัฒนาการท่องเที่ยวแล้วทำให้ชาวบ้านเกิดความคิดที่จะใช้เวลาว่างหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวพืชผลจากการเกษตร มาเป็นการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่นอาชีพการหาบสัมภาระนักท่องเที่ยว อาชีพการขายอาหาร อาชีพขายของที่ระลึก และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว บนภูกระดึง อาชีพทำของที่ระลึกส่งให้กับร้านขายของที่ระลึกบนภูกระดึง และบริเวณที่ทำกร อาชีพขับรถสองแถวรับส่งนักท่องเที่ยว ผู้ที่มีรถสองแถวจะได้เปรียบในการรับส่งนักท่องเที่ยวอีกด้วยก็คือเมื่อหมดหน้าเทศกาลการท่องเที่ยวแล้วยังสามารถทำรายได้โดยการรับส่งนักเรียนได้อีกในช่วงตอนเช้า และช่วงตอน เย็นทุกวันราชการ หรือขับรถเป็นรถโดยสารประจำทางของแต่ละหมู่บ้าน เมื่อภูกระดึงมีการสร้างสรรค์อาชีพก็จะเป็นการช่วยสร้างงาน แก่สมาชิกในชุมชนบ้านศรีฐานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเป็นผลดีก่อให้เกิดรายได้ของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของชาวชุมชนบ้านศรีฐานดีขึ้น

ตารางที่ 1 แสดงการประกอบอาชีพของชาวชุมชนบ้านศรีฐานก่อนและหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 110 ครัวเรือน

ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว (ก่อน พ.ศ. 2505)			หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว (หลัง พ.ศ. 2545)		
อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ	อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	89	80.90	ทำนา	60	54.54
ทำไร่	72	65.45	ทำไร่	67	60.90
ค้าขายทั่วไป	13	11.81	ค้าขายทั่วไป	21	19.09
รับจ้างทั่วไป	12	10.90	รับจ้างทั่วไป	32	29.09
หาของป่าขาย	27	24.54	หาของป่าขาย	1	0.90
			อาชีพเกี่ยวกับ การท่องเที่ยว (เช่น ร้าน ขายอาหาร , ที่พัก , ขาย ของที่ระลึก และลูกหาบ	44	40.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ก่อนที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 89 ของ 110 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 80.90 นับว่าเป็นอาชีพหลักของ

ชาวบ้านอีกทั้งเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ โดยการทำนาของชาวบ้านศรีฐานจะเป็นลักษณะของการทำนาปี กล่าวคือจะทำนาเพียงปีละ 1 ครั้งเพราะต้องรอน้ำฝนตามฤดูกาล ส่วนรองลงมาคือการทำไร่ จำนวน 72 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.45 เนื่องจากสภาพพื้นที่ของตำบลศรีฐานเป็นที่ราบลุ่มสลับที่ราบสูง จึงมีพื้นที่การทำไร่ใกล้เคียงกับพื้นที่การทำนา อาชีพค้าขายทั่วไป มีจำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.81 ร้านค้าทั้งหมดเป็นร้านขายของชำซึ่งมีสินค้าทุกอย่าง เช่น เครื่องอุปโภค บริโภค จำพวก ยาสีฟัน แปรงสีฟัน สบู่ ผงซักฟอก แชมพูสระผม อาหารสด ผัก ผลไม้ ก๋วยเตี๋ยว ละครมด มะม่วง ขนมห่างๆ เป็นต้น สำหรับอาชีพรับจ้างทั่วไปมีจำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.90 การรับจ้างส่วนใหญ่จะรับจ้างเพื่อนบ้าน ทำงานในไร่ เช่น ไร่มะขาม เป็นต้น อาชีพสุดท้ายคือการหาของป่าขาย จำนวน 27 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.54 ของป่าที่หาได้จะมีทั้งพืชและสัตว์ เช่น กวาง นก พืชก็จะมี ผักหวาน หน่อไม้ เห็ดป่า เป็นต้น ต่อมามีการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยกฎกระทรวงได้ รับประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ จึงมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจนกระทั่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงเป็นผลให้อาชีพของชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำนามีจำนวน 60 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.54 ทำไร่ จำนวน 67 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.90 และอาชีพที่เกือบจะหายไปเลยก็คือ อาชีพการหาของป่าขาย จำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.90 ทั้งนี้ก็เนื่องจากกฎกระทรวงได้รับประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติจึงมีกฎหมายคุ้มครองทั้งพืชและสัตว์ ชาวบ้านที่ ออกหาของป่าเพื่อขายจึงถูกจับเพื่อดำเนินคดีและเป็นการคุ้มครองทรัพยากร อันเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านกลัวและเลิกประกอบอาชีพนี้ และหันมาเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ที่ถูกต้องกฎหมายไม่ต้องถูกจับไปดำเนินคดี อาชีพที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 84 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 76.30 โดยประกอบไปด้วย อาชีพการเป็นลูกหาบ อาชีพการขายของที่ระลึก การผลิตของที่ระลึก การให้บริการที่พักเต็นท์ หรือรีสอร์ท การเป็นพนักงานของหน่วยอนุรักษ์ พิทักษ์ป่ากฎกระทรวง การเป็นลูกจ้างชั่วคราวในอุทยาน การขายอาหารแก่นักท่องเที่ยว การขับรถรับส่งนักท่องเที่ยว อาชีพเหล่านี้ล้วนเป็นอาชีพใหม่ที่สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านศรีฐาน ได้มีการสร้างสรรงานและประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดี

3.1.1.4 การกระจายรายได้

เมื่อกฎกระทรวงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักโดยแพร่หลาย ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น ชุมชนมีการสร้างงาน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนบ้านศรีฐาน เช่น เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวกฎกระทรวงชาวชุมชนมีอาชีพขายอาหารแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบกิจการขายอาหารจะต้องจ้างลูกจ้างเพิ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ลูกจ้างเหล่านั้นล้วนเป็นชาวบ้านศรีฐาน เมื่อมีการประกอบธุรกิจร้านอาหาร ส่วนประกอบในการปรุงอาหาร เช่น จำพวกของสด ผัก ไข่ หมู ไก่ เป็นต้น จะซื้อภายในชุมชน เพื่อนำไปประกอบอาหารขาย

ให้แก่นักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวซื้อบริการไป ก็จะเกิดรายได้ขึ้นกับผู้ประกอบการร้านอาหารและผู้ประกอบการร้านอาหารก็จะกระจายรายได้ไปตามลักษณะข้างต้นนั้น เป็นผลให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนบ้านศรีฐาน อย่างต่อเนื่องการจ้างงานเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นลูกจ้างของทางอุทยาน เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจพิทักษ์ป่า เจ้าหน้าที่ป้องกันไฟป่า เจ้าหน้าที่เวรยามรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ธุรการของทางอุทยานหลายตำแหน่ง ล้วนเป็นประชากรชาวชุมชนบ้านศรีฐาน นับเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน เป็นผลให้ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีความเป็นอยู่ทางด้านการเศรษฐกิจดีขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนสถิติรายได้ของลูกหาบ เดือนตุลาคม ถึง เดือน กุมภาพันธ์ ปี 2544 ทั้งหมด 5 เดือน ลูกหาบจำนวน 10 คน

รหัสลูกหาบ	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม	กุมภาพันธ์	รวมรายได้ 5 เดือน
001	4,800	2,550	7,150	2,630	610	17,740
002	3,660	3,540	7,590	2,890	1,240	18,920
005	4,750	6,000	4,780	2,800	630	18,960
007	3,760	2,640	4,890	2,500	1,180	14,970
010	5,400	3,830	6,450	2,990	630	19,300
018	4,780	4,270	11,190	4,580	1,510	26,330
019	1,130	3,740	5,440	3,300	680	14,290
020	3,710	3,220	5,360	1,360	1,660	15,310
025	3,080	3,060	6,690	3,140	1,190	17,160
040	2,030	4,570	8,640	2,300	1,920	19,470
รวม	47,100	37,430	68,080	28,490	11,250	183,450

ที่มา : สถิติรายได้ลูกหาบอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ปี พ.ศ. 2544

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ารายได้ของประชาชนบ้านศรีฐานที่ประกอบอาชีพการเป็นลูกหาบได้สร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวรวมไปถึงสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นภาพรวมในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าเมื่อรวมรายได้ของลูกหาบเพียง 10 คน มีรายได้เข้าสู่ชุมชน

ถึง 183,450 บาท ในเวลาเพียง 5 เดือน คือจากเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ตารางที่ 3 แสดงรายได้ของครัวเรือนก่อนและหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวกระดัง

จำนวนเงิน / ปี	ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว		หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว	
	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ
1,000 – 10,000	20	14.59	12	8.75
10,001 – 20,000	45	32.84	19	13.86
20,001 – 30,000	30	21.89	10	7.29
30,001 – 50,000	18	13.13	22	16.05
50,001 – 100,000	20	14.59	32	23.35
100,001 – 200,000	4	2.91	27	19.70
200,001 – 300,000	-	-	17	12.40
300,001 – 400,000	-	-	11	8.02
400,001 – ขึ้นไป	-	-	8	5.83

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ารายได้ของครัวเรือนในชุมชนบ้านศรีฐาน แสดงถึงสภาพทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น จากการทำไร่ทำนาเพียงอย่างเดียวและยังเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอีกด้วย เพราะรายได้ของครัวเรือนหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวครัวเรือนมีรายได้สูงคือ 100,001 – 200,000 บาท จำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.91 แต่หลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวครัวเรือนที่รายได้สูง คือ 400,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.83 รายได้ 1,000 – 10,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มี 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.59 หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มี 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.75 รายได้ 10,001 – 20,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มี 45 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 32.84 หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มี 19 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.86 รายได้ 20,001 – 30,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มี 30 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.89 หลังมีการ

พัฒนาการท้องเที้ยง มี 10 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.29 รายได้ 30,001 – 50,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท้องเที้ยง มี 18 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.13 หลังมีการพัฒนาการท้องเที้ยง มี 22 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.05 รายได้ 50,001 – 100,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท้องเที้ยง มี 20 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.59 หลังมีการพัฒนาการท้องเที้ยง มี 32 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.35 รายได้ 100,001 – 200,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท้องเที้ยง มี 4 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.91 หลังมีการพัฒนาการท้องเที้ยง มี 27 ครั้วเรือน คิดเป็น 12.40 รายได้ 200,001 – 300,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท้องเที้ยงไม่มี หลังมีการพัฒนาการท้องเที้ยงมี 17 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.40 รายได้ 300,001 – 400,000 บาท ก่อนมีการพัฒนาการท้องเที้ยงไม่มี หลังมีการพัฒนาการท้องเที้ยงมี 11 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.02 รายได้ 400,001 – ขึ้นไป ก่อนมีการพัฒนาการท้องเที้ยงไม่มี หลังมีการพัฒนาการท้องเที้ยงมี 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.83

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการท้องเที้ยงที่มีต่อเศรษฐกิจของชุมชนบ้านศรีฐาน คือ การพัฒนาการท้องเที้ยงทำให้เศรษฐกิจของชุมชนบ้านศรีฐานดีขึ้น นับเป็นผลกระทบในทางที่ดี

3.1.1.5 การออมทรัพย์

การออมทรัพย์เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชาวบ้านศรีฐานในทางที่ดีอีกประการหนึ่งเมื่อก่อนนั้นการออมทรัพย์ไม่ค่อยจะมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านมากนัก เนื่องจากความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รายได้มีไม่มากนักและรายจ่ายก็ไม่มากเช่นกัน แต่เมื่อสภาพวิถีชีวิตเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยและท้องถิ่นถูกระดิงกลายเป็นแหล่งท้องเที้ยงทำให้มีอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้นตลอดจนชาวบ้านมีความรู้มากขึ้น จึงทำให้มีการออมทรัพย์ จะเห็นได้ว่ามีธนาคาร 1 แห่ง คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอภูกระดิง จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านมีการออมทรัพย์ และมีแนวโน้มมากในการออมทรัพย์มากขึ้น นับว่าเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาให้เป็นแหล่งท้องเที้ยงที่มีศักยภาพ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงสัดส่วนการออมโดยฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จำนวนเงิน	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
1,000 – 10,000 บาท	19	17.27
10,001 – 30,000 บาท	24	21.81
30,001 – 50,000 บาท	33	30.00
50,001 – 100,000 บาท	16	14.54
100,001 – 300,000 บาท	9	8.18
300,001 – 500,000 บาท	6	5.45
มากกว่า 500,001 บาท	3	2.72

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเมื่อชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ก็รู้จักเก็บออมโดยการฝากธนาคารที่อยู่ใกล้ชุมชนคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แสดงให้เห็นถึงเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงอันเป็นผลกระทบบจากการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง นับว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจของชาวชุมชนบ้านศรีฐานในด้านบวกนั้นเป็นผลกระทบโดยตรงที่สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดความมั่นคง มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

3.1.1.6 การช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ

การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การจ้างงานทางตรงอันได้แก่ การจ้างงานในธุรกิจรีสอร์ท ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจอาหารเครื่องดื่ม ธุรกิจการนำเที่ยว และธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก รวมทั้งการเป็นลูกหาบให้บริการขนสัมภาระแก่นักท่องเที่ยว ส่วนการจ้างงานทางอ้อม อันได้แก่ คนส่งหนังสือพิมพ์ให้แก่ร้านขายของที่ระลึกหรือร้านขายอาหาร กลุ่มแม่บ้านทอผ้า เกษตรกรปลูกผักในชุมชน ลูกหาบที่รับจ้างร้านค้าเพื่อหาบของขึ้นไปขายบนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นต้น คนในชุมชนศรีฐานเมื่อมีอาชีพ จึงมีรายได้และมีอำนาจในการใช้จ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความสวยงามและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือที่มีความทันสมัยในการสื่อสาร เครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ อาทิ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องอุปโภค อาทิ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น พัดลม กระจกไฟฟ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เป็นต้น นับว่าเป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวจึง

มีผลกระทบในด้านสังคมเกี่ยวกับการช่วยยกระดับมาตรฐานค่าครองชีพ เป็นผลกระทบในทางที่ดี อันจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม

3.1.1.7 ลดภาวะการว่างงานนอกฤดูกาล

เดิมชาวชุมชนบ้านศรีฐานต้องประสบกับปัญหาการว่างงานนอกฤดูกาล มีการอพยพโยกย้ายเข้าไปทำงานในเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่ต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีอาชีพหลักอยู่เพียงอย่างเดียวก็คือ การทำนา ทำไร่ ซึ่งการมีอาชีพเพียงอย่างเดียวนี้ทำให้รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอกับสถานะการใช้จ่ายกับเศรษฐกิจ และภาวะการว่างงานนี้จะเกิดในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรแล้ว ครั้นเมื่อทางราชการได้ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เป็นผลให้ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้น เช่น การประกอบอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการลูกหาบแก่นักท่องเที่ยว เป็นการช่วยลดภาวะการว่างงานให้กับชาวชุมชนบ้านศรีฐานบางส่วน จากการวิจัยพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูกระดึงสามารถลดภาวะการว่างงานให้กับชาวชุมชนบ้านศรีฐาน โดยเฉพาะชาวชุมชนบ้านศรีฐานกลุ่มที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งจะประกอบอาชีพเป็นลูกหาบ นับว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงส่งผลให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.1.2 ผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ

ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบด้านบวกหรือด้านที่เป็นคุณประโยชน์แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก แต่การท่องเที่ยวย่อมสามารถส่งผลกระทบในด้านลบได้เช่นกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงผลเสียอันเกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งมีหลายประการดังนี้ คือ

3.1.2.1 ปัญหารายได้ไม่แน่นอน

เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ จึงมีช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวในระยะเวลาเพียง 6 เดือน คือ เริ่มทำการเปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึงในช่วงเดือน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม ของทุกปี โดยมีข้อจำกัดว่าช่วงปลายฤดูฝนไปจนถึงต้นฤดูหนาวเป็นช่วงที่ธรรมชาติได้ฟื้นตัวแล้ว ธรรมชาติจะสวยงามเหมาะแก่การพักผ่อน และการท่องเที่ยวบนภูกระดึง ข้อจำกัดเรื่องฤดูการนี้เองทำให้มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับผลกระทบเกี่ยวกับรายได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นไปตามฤดูกาลผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการขายอาหาร การขายของที่ระลึก การให้เช่าที่พัก หรือ รีสอร์ท รถรับส่งนักท่องเที่ยว จึงมีรายได้ในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพียง 6 เดือนเท่านั้น ชาวชุมชนบ้านศรีฐานที่มีการชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้านขายอาหาร การขายของที่ระลึก การให้เช่าที่พัก หรือ รีสอร์ท รถรับส่งนักท่องเที่ยว จะไม่มีอาชีพอื่นทำหลังจากช่วงปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึงเนื่องจากเป็นช่วงที่ไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว มีเพียงชาวบ้านบางกลุ่มที่เป็นผู้ผลิตของที่ระลึกส่งให้กับร้านขายของที่ระลึกจะเริ่มทำงานผลิตของที่ระลึกในระยะเวลา 6 เดือนที่

อุทยานแห่งชาติภูกระดึงปิด การผลิตนั้นจะค่อย ๆ ทอยผลิตของที่ระลึกชนิดต่าง ๆ เก็บไว้เพื่อรอขายในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวของปีถัดไป โดยในช่วงระยะเวลาผลิตของที่ระลึกนี้จะใช้เงินลงทุนซึ่งได้มาจากเงินเก็บออมจากช่วงขายของที่ระลึก เป็นผลให้ชาวชุมชนบ้านศรีฐานขาดรายได้ในช่วงเวลาปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จากสภาวะดังกล่าวนี้จึงทำให้ชาวบ้านได้รับผลกระทบในด้านรายได้

3.1.2.2 ปัญหาค่าครองชีพสูง

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจซึ่งมีผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลกระทบบ้างทำให้ราคาสินค้าทุกประเภทมีราคาสูงกว่าปกติ จากการวิจัยพบว่า เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นจำนวนมากทำให้ผู้ประกอบการขายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวในราคาสูงกว่าปกติ เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องซื้อสินค้าเนื่องจากไม่ได้เตรียมมา อีกทั้งยังเป็นการอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเพียงชั่วคราว นักท่องเที่ยวได้ให้ความคิดเห็นว่าการซื้อความสะดวกสบายให้กับตนเองเมื่อเวลาพักผ่อนเพียงระยะสั้น 2 – 3 วัน เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่แพงนักและยินดีจ่ายเพื่อซื้อความสะดวกสบายนั้น ดังนั้นจึงมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ราคาสินค้าจึงแพงและเป็นเหตุผลให้ชาวบ้านอื่นๆ ที่จำเป็นต้องซื้อสินค้าต้องประสบภาวะเกี่ยวกับค่าครองชีพสูงกว่าปกติ เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดผลกระทบด้านลบอีกประการหนึ่ง

ตารางที่ 5 ตารางเปรียบเทียบราคาสินค้าก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวกับสินค้าหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายบริเวณที่ทำการวังกางบนยอดภูกระดึง

รายการ	ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว	หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว
น้ำดื่ม	5	10 – 15
น้ำอัดลมกระป๋อง	12	20
ขนมหวานน้ำแข็งใส	5	10
เครื่องดื่มเบียร์สิงห์ (ขวด)	40	80
ฟิล์มถ่ายรูป	110 – 120	180 – 200
ขนมอบกรอบ	5	10
นมข้นหวาน	20.50	30
น้ำตาลทราย	18	45

ตารางที่ 5 ตารางเปรียบเทียบราคาสินค้าก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวกับสินค้าหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายบริเวณที่ทำการวิงกว้างบนยอดภูกระดึง (ต่อ)

รายการ	ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว	หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว
น้ำตาลก้อน	15 – 25	40
มาม่า	5	10
ข้าวราดแกง	10 – 15	35

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าราคาสินค้าก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวสินค้าจะอยู่ในราคาปกติที่ชาวบ้านสามารถใช้จ่ายด้วยการครองชีพแบบปกติ แต่เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภูกระดึงทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้นมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่จำเป็นต้องซื้อสินค้ามาใช้มาบริโภคต้องจ่ายเงินมากขึ้นตามราคาสินค้าเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว

3.1.2.3 ปัญหาส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรได้

การพัฒนาการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งบางธุรกิจท่องเที่ยวอาจการผูกขาดดำเนินการ ทำให้ชุมชนได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอัตราส่วนค่อนข้างน้อย หรือน้อยกว่าที่ควรเป็น ซึ่งในความต้องการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ควรตกอยู่กับคนในชุมชน ผลจากการวิจัยพบว่า เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก จากสภาพจริงที่ได้พบเห็นเกิดมีการผูกขาดธุรกิจบางประเภทเช่น การขายอาหาร การขายของที่ระลึก กลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจะหยุดพัก ณ ที่จุดพักที่เดิมมีลักษณะคล้ายการผูกขาด ถึงแม้ว่าจะมีจุดอื่นๆ เกิดขึ้นในระยะหลังแต่นักท่องเที่ยวก็ยังชอบพักที่จุดเดิม จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นว่าจุดที่ตนลงพักก่อนจะเข้าไปเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติภูกระดึงนั้นเป็นจุดที่อำนวยความสะดวกสบาย ทั้งการคมนาคม การติดต่อสื่อสารต่างๆ ถึงแม้ว่าราคาสินค้าจะแพงแต่ก็ไม่รู้ว่าจุดพักอื่นจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนจุดที่ตนพักอยู่หรือไม่ ซึ่งการอำนวยความสะดวกนั้น มีการให้บริการห้องน้ำ มีอาหาร มีของที่ระลึก มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเดินทางครบ มีคนบอกทาง มีรถสองแถวนำไปส่งถึงอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ทุกอย่างพร้อมเมื่อนักท่องเที่ยวลงพักที่จุดพักนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะผูกขาด ส่งผลให้รายได้ที่ควรกระจายในรูปแบบลักษณะการกระจายผลประโยชน์แก่ประชาชนบ้านศรีฐานไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ดังนั้นจึงเป็น

ผลกระทบในด้านการแบ่งปันผลประโยชน์อันควรได้ที่ชาวบ้านศรีฐานได้รับผลประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะได้

3.1.2.4 ปัญหาราคาที่ดินสูง

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ที่ดิน จึงทำให้ราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินมีทำเลดีทำให้ราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้นมาก เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น แม้ว่าภาวะที่ดินราคาสูงอาจเป็นผลดีต่อเจ้าของที่ดินในชุมชนระยะสั้นที่สามารถขายที่ดินราคาดี แต่ในระยะยาวแล้วจะเป็นผลเสียต่อคนในชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ของชุมชนที่ต้องการตั้งหลักฐานให้แก่ครอบครัวจำเป็นต้องมีที่ดินสำหรับปลูกบ้านหรือที่ทำกิน ก็จะไม่มีการกำลังทางเศรษฐกิจพอซื้อที่ดินได้ ถ้าหากบรรพบุรุษไม่มีที่ดินยกให้แก่ลูกหลาน ก็จะเกิดผลการอพยพออกนอกชุมชนหรือทำการบุกรุกป่าสงวนและที่ดินสาธารณประโยชน์อื่นๆ จากการวิจัยพบว่าราคาที่ดินในเขตเทศบาล ระหว่างปี พ.ศ. 2505 – 2535 มีราคาไร่ละประมาณ 10,500 - 50,000 บาท แต่ในปัจจุบันราคาประมาณไร่ละ 500,000 – 700,000 บาท แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวของภูกระดึงนั้นมีผลกระทบทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น จากการวิจัยได้ทราบข้อเท็จจริงว่าในปี พ.ศ. 2537 – 2543 ได้มีการซื้อขายที่ดินกันมาก และราคาสูง แต่ต่อมาปี พ.ศ. 2544 ถึงปัจจุบันราคาที่ดินและสถานะการซื้อขายที่ดินลดลง เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศประสบปัญหาจึงเป็นผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

3.1.2.5 การถือครองที่ดิน

การท่องเที่ยวส่งผลต่อการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวบ้าน ตำบลศรีฐาน คือ การถือครองที่ดินนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีการซื้อขายที่ดินระหว่าง พ.ศ. 2537 – 2543 ผู้ที่มาซื้อที่ดินส่วนใหญ่เป็นชาวต่างจังหวัด โดยมาซื้อที่ดินเพื่อทำธุรกิจ เช่น ที่พักรีสอร์ททำไร่มะขามหวาน เนื่องจากภูกระดึงเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้นชาวบ้านที่มีฐานะไม่ดีไม่สามารถซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นได้ เป็นเหตุให้ชาวบ้านมีที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ลดลง ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงการถือครองที่ดินก่อนมีการท่องเที่ยวและหลังมีการท่องเที่ยว

การถือครองที่ดิน	จำนวนครอบครัวที่ถือครองที่ดิน ก่อนมีการท่องเที่ยว		จำนวนครอบครัวที่ถือครองที่ดิน หลังมีการท่องเที่ยว	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
มีที่ดิน				
1 – 2 ไร่	60	54.54	78	70.90
3 – 6 ไร่	31	28.18	20	18.18
7 – 10 ไร่	12	10.90	12	10.90
10 ไร่ขึ้นไป	7	6.36	-	-

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าการถือครองที่ดินของชาวบ้านตำบลศรีฐานมีจำนวนที่ดิน ที่ถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ของแต่ละครอบครัวทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง ดังนี้ จำนวนที่ดินที่มีของชาวบ้านศรีฐาน คือ ที่ดิน 1 – 2 ไร่ ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 54.54 หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 70.90 ที่ดิน 3 – 6 ไร่ ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 28.18 หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 18.18 ที่ดิน 7 – 10 ไร่ ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 10.90 หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 10.90 ที่ดิน 10 ไร่ขึ้นไป ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 6.36 และหลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มี จากการวิจัยพบว่าสาเหตุของการถือครองที่ดินลดลงน้อย คือ การที่ครอบครัวเพิ่มขึ้นจากการแยกครอบครัวของบุตรจากบิดามารดา และอีกประการหนึ่งก็จากการขายที่ดินเนื่องจากขายได้ในราคาสูง

3.1.2.6 ภาวะหนี้สินของครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น

การที่ชาวบ้านตำบลศรีฐานมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ได้รับผลกระทบเกิดอาชีพ ตลอดจนมีการลงทุนประกอบอาชีพ อีกทั้งมีการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้ชาวบ้านมีภาวะหนี้สินมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน โดยมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. จากกองทุนเงินล้าน จากการจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชนบ้านศรีฐานของหมู่บ้าน และจากเงินทุนต่างๆ ซึ่งเป็นการกู้เงินนอกระบบ ส่วนการใช้จ่ายการมีหนี้สินส่วนใหญ่กู้เงินมาเพื่อลงทุนบ้าง และใช้จ่ายซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกบ้าง ดังปรากฏในตาราง ต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 7 แสดงภาวะหนี้สินของชาวบ้านศรีฐาน

จำนวนหนี้	ในระบบ		นอกระบบ	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1,000 – 3,000 บาท	3	2.83	3	23.07
4,000 – 6,000 บาท	26	24.52	7	53.84
7,000 – 9,000 บาท	15	14.15	2	15.38
10,000 – 50,000 บาท	52	49.05	1	7.69
60,000 – 100,000 บาท	7	6.60	-	-
100,000 บาทขึ้นไป	3	2.83	-	-

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านตำบลศรีฐาน มีการกู้ยืมเงิน จากการวิจัยพบว่ามี การกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบ การกู้เงินในระบบนั้นชาวบ้านจะกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรที่เป็นสมาชิกเงินออม กู้จากสหกรณ์อำเภอภูกระดึงที่เป็นสมาชิก นอกจากนี้ ยังกู้กับเงินกองทุนหมู่บ้านละล้านบาท ที่รัฐบาลจัดให้ ซึ่งจะกู้ได้ครอบครัวละ 10,000 - 20,000 บาท ตามโครงการที่เขียนขึ้นและมีเงื่อนไขว่าสิ้นปีจะต้องคืนเงินต้นอละดอกเบี้ยให้แก่กองทุน และถ้า หากจะกู้ต่อจะต้องทำสัญญากู้เงินใหม่ การดำเนินงานกองทุนของแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการ บริหารงาน การกู้เงินของชาวบ้านนอกระบบ คือ กู้เงินจากเพื่อนบ้าน หรือกู้เงินจากญาติพี่น้องซึ่งคิด อัตราดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ประมาณร้อยละ 10 – 15 บาท เช่น กู้ 1,000 บาท จะต้องจ่ายคืน 1,150 บาท เมื่อถึงสิ้นเดือน หรือจ่ายเป็นรายวันวันละ 50 บาท จำนวน 23 วัน ก็จะหมดทั้งต้นทั้งดอกเบี้ย นับว่าเป็นอัตราที่สูงมาก แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนกู้เงินประเภทนี้อยู่บ้าง จากการศึกษายังพบว่า สาเหตุที่กู้เงินคือ เพื่อนำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ และนำไปใช้จ่ายซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนการชำระหนี้คั้นนั้นส่วนหนึ่งก็จะชำระตามกำหนดไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ ครอบครัว แต่บางกรณีก็ไม่ชำระตามกำหนด ทำให้มีแนวโน้มว่าจะมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็น ถึงผลกระทบในทางลบที่มีความสำคัญ ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านอีกประการหนึ่ง

3.1.2.7 การอพยพแรงงาน

จากการวิจัยพบว่าการอพยพโยกย้ายแรงงานของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน มิได้มีเฉพาะแรงงานที่เป็นประชากรในท้องถิ่นโดยกำหนด หากแต่มีแรงงานที่อพยพมาจากถิ่นอื่นๆ หรือหมู่บ้านอื่น ทั้งเข้ามาโดยการแต่งงานกับชาวบ้านตำบลศรีฐานและอพยพเข้ามาประกอบอาชีพ

ทำมาหากิน เช่น ขายอาหาร ขายของที่ระลึก รับจ้างทั่วไป ลูกจ้างทั่วไป และการเป็นลูกหาบของทางอุทยาน ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานถูกแย่งงานไป ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพที่จะทำให้เศรษฐกิจมีความมั่นคง นอกจากนี้ยังพบว่ามีชาวบ้านบางส่วนออกไปทำงานนอกบ้าน แม้อาชีพหรืองานในหมู่บ้านจะมีมาก แต่ก็ยังมีแรงงานภายในหมู่บ้านไปทำงานที่อื่นโดยเฉพาะงานต่างจังหวัด เช่น ทำงานโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชลบุรี แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ส่วนเหตุผลในการอพยพแรงงานของชาวชุมชนบ้านศรีฐานนั้นผลจากการวิจัยพบว่าเหตุผลในการอพยพแรงงานเนื่องมาจากการจัดการท่องเที่ยวที่มีช่วงเปิดและช่วงปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึง โดยชาวชุมชนบ้านศรีฐานบางส่วนเกิดความไม่แน่ใจในรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึงเพื่อปรับปรุงธรรมชาติซึ่งเป็นช่วงที่ไม่มีนักท่องเที่ยวเลยเป็นผลให้ชาวชุมชนบ้านศรีฐานขาดรายได้ อีกทั้งการสร้างงานในชุมชนบ้านศรีฐานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวจะเป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน เช่น อาชีพลูกหาบ เป็นเหตุให้เกิดการอพยพแรงงานที่มีความรู้ในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษามากขึ้น

จากการวิจัยถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทางลบนั้นทำให้ทราบถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภูกระดึงหลายประการด้วยกัน ซึ่งผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงมีทั้งผลดีและผลเสีย

3.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีหลายประการด้วยกันดังกล่าวแล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดโทษต่อวิถีความเป็นอยู่ของชาวชุมชน ผลกระทบดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้

3.1.3.1 ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งชุมชน

สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทำเลที่ตั้ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน เนื่องจากภูกระดึงมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาอดัด มีทัศนียภาพสวยงาม มีภูมิอากาศที่แปลกกว่าท้องถิ่นอื่น คือ อากาศเย็นสบายตลอดปี และหนาวในฤดูหนาว มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่งไม่ว่าจะเป็น น้ำตกเพ็ญพบน้ำตกถ้ำสอ พระอาทิตย์ตกที่ผาหล่มสัก ผาเหยียบเมฆ ผานกแอ่น ลานพระพุทธรูป น้ำตกในป่าปิด เป็นต้น จึงทำให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์ประกอบเหล่านี้เป็นเหตุให้มีการพัฒนาภูกระดึงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมีชื่อเสียง นักท่องเที่ยวส่วนมากมีความต้องการที่จะมาสัมผัสธรรมชาติที่สวยงามของอำเภอภูกระดึง เป็นผลให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้ให้แก่ครอบครัว ทำให้เศรษฐกิจดีและมีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

3.1.3.2 ปัจจัยด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ

การที่รัฐและหน่วยงานของรัฐได้เข้าไปมีบทบาทในชุมชนมากขึ้นย่อมเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไป คือ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่จากรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากอำเภอทำหน้าที่เป็นพัฒนากรอำเภอเข้าไปส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการทำเกษตร เจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติภูกระดึงเข้าไปทำหน้าที่ส่งเสริมการมีอาชีพเสริมเกี่ยวกับการผลิตของที่ระลึก เช่น พวงประคิษฐ์ดอกไม้ ผลิตภัณฑ์กาแฟ พวงกุญแจ และของที่ระลึกจากต้นไม้ กระทรวงสาธารณสุขจัดให้มีการให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพในรูปแบบของ อสม. กระทรวงศึกษาธิการ ก็จัดให้แก่เด็กปฐมวัยและในการศึกษาภาคบังคับ รวมถึงการศึกษานอกโรงเรียน ที่พยายามเข้าไปสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือและส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปฝึกหัดอบรมจนสามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนกระทรวงมหาดไทยได้จัดอบรม แนะนำ ประชาสัมพันธ์ การตั้งกลุ่มองค์กรคณะกรรมการการบริหารชุมชน ทำให้รูปแบบการบริหารของหมู่บ้านแบบราชการมากขึ้นมีผลให้หมู่บ้านมีระเบียบวินัย ทำให้ชุมชนในตำบลบ้านศรีฐานได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญขึ้น สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ชาวชุมชนจึงมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่หลากหลาย

3.1.3.3 ปัจจัยด้านความเจริญทางด้านคมนาคม

เมื่อมีการพัฒนาด้านคมนาคม ทำให้การติดต่อสื่อสารกับสังคมอื่นเป็นไปด้วยความสะดวก การเดินทางไม่ลำบากเหมือนในอดีต เพราะมีทางหลวงหมายเลข 201 ผ่านจากจังหวัดขอนแก่นเข้าสู่จังหวัดเลย นอกนั้นยังมีถนนติดต่อจากอำเภอใกล้เคียงได้ทุกอำเภอ ตลอดจนทุกหมู่บ้านในท้องถิ่นอำเภอภูกระดึง จึงทำให้ภูกระดึงกลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว ในที่สุดภูกระดึงจึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง ส่งผลให้ชาวบ้านมีอาชีพหลากหลาย และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.1.3.4 ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค

นับตั้งแต่รัฐบาลได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาพัฒนาประเทศ รัฐบาลได้พยายามที่จะทำความเจริญให้เข้าสู่หมู่บ้าน โดยการสร้างพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญที่จะทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี อำเภอภูกระดึงก็เป็นอำเภอหนึ่งโดยเฉพาะตำบลศรีฐานเป็นท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาในเรื่องสาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็นถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีความพร้อมมากชาวบ้านได้รับความสะดวกสบาย จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและเกิดผลต่อความเป็นอยู่ของชาวชุมชนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

3.1.3.5 ปัจจัยด้านนักท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอเป็นจำนวนมากเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน กล่าวคือ เป็นผลให้ค่าครองชีพ

สูง เพราะเมื่อมีผู้คนมาก ๆ การใช้จ่ายก็มีมากขึ้น ราคาสินค้าก็สูงขึ้น โดยเฉพาะช่วงฤดูการท่องเที่ยวระหว่างเดือนตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน ชาวบ้านจึงมีค่าใช้จ่ายสูงเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน

ตารางที่ 8 แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ปี พ.ศ. 2542 – 2544 รวมทั้งหมด 7 เดือน

เดือน	ปี พ.ศ. 2543		ปี พ.ศ. 2544		ปี พ.ศ. 2545	
	นักท่องเที่ยว	เงินรายได้	นักท่องเที่ยว	เงินรายได้	นักท่องเที่ยว	เงินรายได้
ตุลาคม	9,381	148,407	7,753	80,800	9,261	95,552
พฤศจิกายน	13,386	211,766	9,076	82,864	8,561	115,792
ธันวาคม	33,364	533,824	36,138	576,096	39,351	610,496
มกราคม	10,931	125,104	11,392	174,976	11,892	180,544
กุมภาพันธ์	6,166	60,000	4,330	95,656	3,540	130,288
มีนาคม	2,234	30,608	1,691	36,752	2,178	66,688
เมษายน	1,179	21,568	1,822	17,488	1,737	26,720
รวม	76,641	1,131,277	72,202	1,064,632	76,475	1,226,080

ที่มา : ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึงนั้นมีจำนวนมากขึ้นในแต่ละปี ตลอดทั้งเงินรายได้ของอุทยานแห่งชาติภูกระดึงก็มีมากขึ้นตามไปด้วยถึงแม้ว่าทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจะเปิดให้บริการกับนักท่องเที่ยวเพียง 7 เดือนก็ตาม จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลาเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีที่เกี่ยวข้องกันนั้นจะมีนักท่องเที่ยวมากกว่าทุกเดือน ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงฤดูหนาวและมีความสวยงามของธรรมชาติเป็นที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

3.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสังคม

การวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสังคม ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตข้อเท็จจริงจากชาวบ้าน ถึงผลกระทบทางสังคมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลกระทบพอสมควร โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ โดยมีทั้งการเปลี่ยนแปลงในผลบวก และด้านผลลบหรือการสร้างปัญหา ซึ่งเราจะพิจารณาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมทั้งด้านผลบวกและผลลบดังต่อไปนี้คือ

3.2.1 ผลกระทบด้านบวกทางสังคม

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ผู้คนรู้จักอย่างแพร่หลาย มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศที่งดงามของธรรมชาติทั้งคนต่างประเทศและคนไทยด้วยกัน ชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานจึงได้รับผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านแรงงาน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจชุมชน ในช่วงระยะเวลาไม่นานนักทำให้ชุมชนเจริญขึ้น สภาพแวดล้อมของชุมชนในด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สิ่งเหล่านี้ ได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมให้สังคมของชุมชนบ้านศรีฐาน จากการวิจัยทำให้ได้ทราบถึงผลกระทบด้านบวกหลายประการ ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ใน ปี พ.ศ. 2505 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันประชาชนที่อยู่ใกล้กับเขตพื้นที่ จัดการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบด้านสังคมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ซึ่งเดิมนั้นสังคมชนบทจะดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตอนเช้าตื่นแต่เช้าตอนรุ่งสว่างควายออกไปเลี้ยงในท้องนา ทำงานในท้องนา ตกเย็นก็จะตอนรุ่งสว่างควายเข้าคอกซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับบ้านที่ตนพักอาศัย ปลูกพืชผักสวนครัวไปประกอบอาหาร หาปลาปลาในคลองในห้วย หลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรแล้วสังคมชนบทจะเรียบง่าย ผู้ชายจะประกอบอาชีพการจักสานอุปกรณ์การทำมาหากิน เช่น ช้อน กระติบข้าวเหนียวทำเบ็ด ผู้หญิงก็จะสานสวิง ถักทอผ้าห่ม เก็บฝ้ายทำผ้านวม เตรียมไว้ใช้ในฤดูกาลต่อไป แต่หลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้วการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพก็เปลี่ยนไป ตอนเช้าชาวบ้านจะตื่นแต่เช้าจับจักรยานยนต์ ออกจากบ้านไปประกอบอาชีพตามท้องนา ตอนเย็นก็จะจับรถจักรยานยนต์กลับบ้านพักของตน ปัจจุบันนี้ภายในชุมชนบ้านศรีฐานไม่มีควายให้เห็นแม้เพียงตัวเดียว หลังจากช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชเสร็จแล้วชาวบ้านก็จะกลับมาประกอบอาชีพอีกอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเนื่องจากหลังจากฤดูกาลทำนาผ่านไปอุทยานแห่งชาติภูกระดึงก็จะถึงช่วงเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมธรรมชาติ คือประมาณเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นฤดูหนาวที่มี

ธรรมชาติที่สวยงาม ชาวชุมชนบ้านศรีฐานที่มีฐานะทางการเงินไม่ดีมากจะไปขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกหาบกับทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงและเสียค่าขึ้นทะเบียนคนละ 200 บาท เพื่อหาบสัมภาระให้กับนักท่องเที่ยว ส่วนคนที่พอมีฐานะทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ดีหรือร่ำรวยก็จะเข้าไปประกอบธุรกิจการค้าขายอาหาร ขายของที่ระลึก ให้เช่าที่พัก ซึ่งเป็นการให้บริการด้านอุปโภคบริโภคแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องใช้ทุนสูงแต่ได้ผลกำไรงามจนมีคำร่ำลือว่าในแต่ละปีพวกแม่ค้าพ่อค้าที่ขึ้นไปทำการขายของบนอุทยานแห่งชาติภูกระดึงเก็บเงินจากการขายของได้ แล้วนำเงินไปปีบหาบลงมาจากหลังแปรคราวละหลาย ๆ ปี

3.2.1.2 การสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคม

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐจึงมีโครงการปลูกสร้างอาคารให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อาทิ เช่น ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลที่สร้างไว้เพื่อให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเส้นทางเดินท่องเที่ยว ที่พักระหว่างทางแก่นักท่องเที่ยว และร้านขายสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่สร้างไว้เพื่อให้บริการด้านของที่ระลึกของฝากที่นักท่องเที่ยวต้องการซื้อเพื่อนำไปฝากเพื่อนและญาติพี่น้อง นอกจากนี้ยังมีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านไฟฟ้า น้ำประปา มีถนนลาดยางเพื่อให้รถวิ่งอย่างสะดวก มีรถรับส่งนักท่องเที่ยว มีโทรศัพท์ไว้คอยบริการในการติดต่อสื่อสาร มีที่ทำการไปรษณีย์ไว้คอยบริการติดต่อสื่อสาร เหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญที่ได้รับการพัฒนาชุมชนบ้านศรีฐานเมื่อได้รับการพัฒนาชาวชุมชนบ้านศรีฐานก็จะได้รับผลกระทบในชีวิตมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากขึ้นเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น

3.2.1.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้มีผู้ประกอบการอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ อาทิเช่น ธุรกิจรีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น ผู้ประกอบการธุรกิจเหล่านี้มีความต้องการความมั่นคงของครอบครัว จึงเป็นเหตุผลให้มีแนวโน้มที่จะให้ขนาดของครอบครัวเล็กลง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวของชุมชน แม้ว่าคนที่แต่งงานแล้วและอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ ก็ประสงค์จะใช้แรงงานหารายได้สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวก่อน โดยชะลอการมีบุตรไว้ระยะหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชน มีโอกาสในการหารายได้สม่ำเสมอตลอดปี ถึงแม้ว่าอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจะมีการท่องเที่ยวเป็นฤดูกาลก็ตาม แต่ก็ถือเป็นรายได้เสริมให้กับการประกอบอาชีพการเกษตรที่มีอยู่เดิม ทำให้ประชาชนในชุมชนศรีฐานมีรายได้ต่อหัวสูงขึ้น และมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลงจึงมีเงินออมมากขึ้นนอกจากนี้ทรัพย์สินในธุรกิจท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งชี้ถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความทันสมัยของชุมชน

3.2.1.4 การสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในด้าน การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาตินั้น ชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานได้ก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ภูกระดึง ขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ให้กับชุมชนและปกป้องกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขต ภูกระดึง มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้เกิดความสามัคคี เกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่า เกิดความรักและความห่วงใยทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งก็คืออุทยานแห่งชาติภูกระดึง กิจกรรมนี้ ยังผลให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาและ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนให้คงอยู่ อันจะส่งผลประโยชน์ให้การท่องเที่ยวพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมช่วยสร้างสรรค์ความสามัคคีแก่ชุมชนนี้เป็นผลกระทบ ในด้านดี อีกประการหนึ่ง

3.2.1.5 การป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชากร

โดยธรรมชาติของมนุษย์มักจะรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง หากมีโอกาสประกอบอาชีพที่เหมาะสมในชุมชนของตนเอง และมีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพแล้ว ย่อมไม่ยอมอพยพจากชุมชนท้องถิ่นตนไป การจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงได้สร้างอาชีพให้แก่ ชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ด้านบริการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม หัตถกรรมในครัวเรือน จึงช่วยป้องกัน มิให้คนในชุมชนศรีฐาน อพยพไปแออัดยัดเยียดในเมือง ซึ่งนำไปสู่การสร้างปัญหาต่างๆ ให้แก่ชุมชน เมืองเหล่านั้น อีกทั้งยังเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงและเอาเปรียบด้านแรงงานในเมือง จากการวิจัยพบว่าจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงได้สร้างงานด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่นการ เป็นลูกหาบ สร้างงานเกี่ยวกับธุรกิจ เช่น การประกอบธุรกิจรีสอร์ท หรือ ให้เช่าที่พัก การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การทำของที่ระลึกส่งให้กับร้านขายของเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน การผลิต ผ้าห่ม การทอผ้าต่างๆ ของกลุ่มแม่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ล้วนเป็น อาชีพที่สร้างงานให้ คนในชุมชนมีรายได้ เมื่อชาวบ้านมีรายได้ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอพยพเข้าไปในเมืองเพื่อ ทำงาน ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านนี้จึงเป็นผลกระทบในด้านที่ดี สามารถสร้างงานและ ลดอัตราการอพยพโยกย้าย ประชากรเข้าไปหางานทำที่อื่นเป็นอย่างดียิ่ง

3.2.1.6 การเสริมสร้างการศึกษาแก่บุตรหลาน

จากการที่ภูกระดึงมีการจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความต้องการด้านศึกษามากขึ้น มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างคนในชุมชน จะทำให้คนในชุมชนมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาประชุมสัมมนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้และ

ประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อให้การดำเนินชีวิตของสังคมชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการวิจัยทราบว่าเมื่อภูกระดึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในด้าน การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีการจัดการส่งเสริมให้ประชาชนบริเวณใกล้เคียงโดย เฉพาะชุมชนบ้านศรีฐาน ได้เข้ารับการอบรมเพื่อทราบข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถปรับตัว สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างดีเยี่ยม มีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่หมู่บ้าน ต่างๆ อีกทั้งชาวบ้านศรีฐานเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารแล้วก็จะนำไปขยายผลแก่บุตรหลาน มีการ ส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น เช่น ให้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ จบระดับประกาศนียบัตรหรือจบถึงระดับปริญญาตรี เป็นต้น นับว่าเป็นผลกระทบในทางที่ดียิ่ง อีกประการหนึ่งที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว

3.2.1.7 ความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ

เมื่อภูกระดึงเป็นเมืองแหล่งการท่องเที่ยวทำให้การดำรงชีวิตของชาวบ้าน เปลี่ยนแปลงไปมีการประกอบอาชีพอย่างหลากหลายโดยเฉพาะอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อสร้าง รายได้ให้แก่ครอบครัว จากการสังเกตวิถีชีวิตของชาวบ้านพบว่า ชาวชุมชนบ้านศรีฐานนั้นมีความ กระตือรือร้นในการประกอบอาชีพโดยไม่อยู่แบบนิ่งเฉย ซึ่งแตกต่างไปจากเมื่อก่อนที่ทำอะไร ทำนา เพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันนี้ ชาวบ้านเริ่มเร่งรีบไปประกอบอาชีพ เช่น เมื่อถึงฤดูกาลเปิด การท่องเที่ยว ชาวบ้านจะรีบไปขึ้นทะเบียนขอเป็นลูกหาบกับทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึง สำหรับ คนที่มีฐานะทางการเงินดีก็จะเตรียมของไว้ขาย ทำของที่ระลึกไว้ส่งร้านขายของบนภูกระดึง จะ เห็นได้ว่าชาวบ้านมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพเพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา นั้นหมายถึง รายได้ของครอบครัว จึงนับได้ว่าชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพนั้นเป็น ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมด้านบวกอีกประการหนึ่ง

3.2.2 ผลกระทบด้านลบทางสังคม

การท่องเที่ยวมิใช่มีผลกระทบด้านบวกต่อสังคมของชุมชนเพียงด้านเดียวแต่ การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบต่อสังคมของชุมชนด้านลบ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหรือปัญหาของการท่องเที่ยว โดยจะได้กล่าวถึงผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสังคมของชุมชนดังต่อไปนี้ คือ

3.2.2.1 ความไม่เป็นธรรมในสังคม

เมื่อภูกระดึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้น เป็นเหตุให้มีการปรับปรุง ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อเป็นการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้นและทันสมัยขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้นเนื่องจาก นักท่องเที่ยวมีศักยภาพในการใช้เงินเพื่อซื้อความสะดวกสบายให้กับตนเองได้ การท่องเที่ยวจึง มีผลกระทบให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคกันในสังคม ซึ่งในขณะเดียวกันคน

ในชุมชนก็มีฐานะที่แตกต่างกัน คนในชุมชนบางกลุ่มอาจไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวมาก หรือได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากมีฐานะยากจนจึงไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจพอที่จะใช้บริการได้ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกว่าพวกตนกำลังถูกเอาเปรียบ และมีความรู้สึกเป็นปฏิกิริยาต่อต้านการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็จะรู้สึกสลดใจในความเป็นอยู่ของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับความเป็นอยู่ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว จึงเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว และยังเป็นการทำลายภาพพจน์ของการท่องเที่ยวอีกด้วย

3.2.2.2 อาชญากรรมในชุมชน

เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้น มีผลกระทบเกี่ยวกับปัญหาการก่ออาชญากรรม ในชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานนั้นปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่ไม่มี ความรุนแรงจนถึงขั้นเสียชีวิต แต่หากเป็นปัญหาของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านศรีฐานเท่านั้น อาทิเช่น การยิงกันตายเนื่องจากปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาผู้สาว และจากการวิจัยไม่พบ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวในลักษณะที่รุนแรง เนื่องจากทางอุทยานมีระเบียบไว้ไม่ให้นักท่องเที่ยวดื่มสุราและส่งเสียงดังอันเป็นเหตุให้สัตว์ป่าตกใจ อีกทั้งมีระเบียบห้ามไว้เกี่ยวกับการทำลายทรัพย์สินของทางราชการจะมีโทษปรับและจำคุก ผลกระทบเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมจึงไม่ได้เกิดที่นักท่องเที่ยว แต่กลับเกิดที่ชาวบ้านที่มีปัญหาภายในครอบครัว แต่ถึงกระนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ยังคงเป็นผลกระทบของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับชาวชุมชนศรีฐาน เพราะทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งภายในครอบครัว ซึ่งเป็นผลกระทบในทางด้านลบของการพัฒนาการท่องเที่ยว นับเป็นการทำลายการท่องเที่ยวอีกด้านหนึ่ง

3.2.2.3 ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภูกระดึง ทำให้สถานที่บางแห่งอาจต้องสงวนไว้ สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ จึงทำให้ประชาชนชาวชุมชนบ้านศรีฐานเกิดความรู้สึกไม่พอใจที่ถูกกีดกันไม่ให้ใช้สถานที่ เกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว จากการวิจัยพบว่า เมื่อปี พ.ศ. 2540 – ปัจจุบันทางอุทยานได้ออกระเบียบข้อห้ามไว้ข้อหนึ่ง กล่าวว่าจะไม่ให้พระภิกษุสงฆ์เดินทางขึ้นไปบนภูกระดึง เหตุเพราะว่าช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากทั้งชาย และหญิง อุทยานแห่งชาติภูกระดึงคำนึงถึงความไม่เหมาะสมที่พระสงฆ์จะเดินขึ้นไปปะปนกับกลุ่มนักท่องเที่ยวจนปรากฏภาพที่ไม่งดงาม แต่หากพระภิกษุสงฆ์คณะใดมีความประสงค์จะขึ้นไปบนภูกระดึง ให้ทำหนังสือขออนุญาตจากจังหวัดเลย ทางอุทยานจะพิจารณาเป็นกรณีไป จากระเบียบที่ออกมานั้นก่อให้เกิดผลกระทบกับความเชื่อของชาวชุมชนบ้านศรีฐานในช่วงเดือนเมษายนจะต้องมีการทำพิธีสักการะบูชาพระพุทธรูปบนอุทยานแห่งชาติ

ภูกระดึงเป็นประจำทุกปี ชาวชุมชนจึงเกิดความขัดแย้งกับทางอุทยานเป็นผลให้มีการประท้วงปิดทางไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมอุทยาน และส่งผลให้ชุมชนเกิดความขัดแย้งกับนักท่องเที่ยวถึงขั้นต่อต้านและไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยวในช่วงหนึ่ง

3.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทางสังคม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ จากการวิจัยทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.2.3.1 ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐและหน่วยงานของรัฐ

การพัฒนาในด้านต่างๆ ภายในชุมชนโดยรัฐหรือหน่วยงานราชการ ทำให้ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน ได้รับการพัฒนาในด้านสาธารณสุข ปลอดภัย ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร และสหกรณ์ ด้านสาธารณสุขพื้นฐาน เช่น นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และ 12 ปี นโยบายการพัฒนาของกระทรวงสาธารณสุขในการดูแลสุขภาพของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานสาธารณสุข 30 บาท รักษาทุกโรคสำหรับผู้ที่มีฐานะค่อนข้างต่ำ การให้บริการสาธารณสุขมูลฐาน การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีพัฒนาการเป็นผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ในการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ เกษตรตำบลเป็นผู้แนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืชการเลี้ยงสัตว์ การจัดตั้งสหกรณ์ภายในหมู่บ้าน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเจริญชุมชน เกิดการรวมกลุ่ม สังคมมีความเป็นระเบียบเอื้อต่อการเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอย่างยิ่ง

3.2.3.2 ปัจจัยด้านการส่งเสริมอาชีพ

จากการที่ภูกระดึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เป็นผลให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยทางราชการอันได้แก่ พัฒนาชุมชน พัฒนาการ หน่วยส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรได้มีโครงการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะอาชีพที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ เช่น การทำของที่ระลึกจากเศษวัสดุทางธรรมชาติซึ่งไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติสนับสนุนและส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้เพื่อผลิตของที่ระลึก ส่งเสริมให้ทำของที่ระลึกจากพืชผลทางการเกษตร ส่งเสริมการทำผ้าห่ม ปลอกผ้าห่ม การทอผ้าพื้นเมือง การส่งเสริมอาชีพถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสังคม คือ ทำให้ลดภาวะ การว่างงานของชาวบ้าน เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านสร้างความสามัคคีในชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.2.3.3 ปัจจัยด้านสื่อมวลชน

สื่อมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมากในปัจจุบัน สื่อจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อภูกระดึง มีศักยภาพในการท่องเที่ยว

นั่นคือ ทำให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นผลให้ชาวบ้านมีความรู้ ความคิด ทันสมัยเข้าใจสภาวะ เศรษฐกิจ นโยบายของรัฐ และเห็นความสำคัญของการศึกษาชาวบ้านจึงนิยมส่งเสริมการศึกษาแก่ บุตรหลานสูงขึ้น รวมทั้งมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับทางราชการ เช่น สนับสนุนให้ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ช่วยกันรักษาป่าไม้ ป่าป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

3.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านวัฒนธรรม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านวัฒนธรรมเป็นการศึกษาผลกระทบที่เป็น นามธรรม ได้แก่ ระบบความคิด ค่านิยม และความเชื่อ อันสะท้อนออกมาในรูปของวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต เนื่องจากกฎกระดิ่งมีวัฒนธรรมแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานที่ เก่าแก่สืบเนื่องกันมานานนับร้อยปี จึงมีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตตลอดจนการเป็นมิตรไมตรี ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ถือเป็นมรดกตกทอดที่มีคุณค่ายิ่ง เมื่อกฎกระดิ่งได้รับการพัฒนา การท่องเที่ยวเกิดขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมบางส่วน แต่อาจมองไม่เห็นชัดเจนนัก ทั้งนี้ เนื่องจากผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมนั้นมักเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมา จากการค้ามาคม การสื่อสารและการนำสมัย จากการวิจัยผลกระทบด้านวัฒนธรรม ของการท่องเที่ยว ที่มีต่อวัฒนธรรมชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน ผลการศึกษาวิจัยมีดังต่อไปนี้ คือ

3.3.1 ผลกระทบด้านบวกทางวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมชุมชน เมื่อชุมชนมีนักท่องเที่ยว เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชนนั้นทางด้านบวก หรือเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้ คือ

การผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอุทยาน แห่งชาติกฎกระดิ่ง ทำให้ชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน สามารถส่งเสริมงานอาชีพศิลปหัตถกรรม เป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยว อาทิ เช่น เสื้อผ้าพื้นเมืองที่ทำจากผ้าฝ้าย ใส่ผ้าห่มที่ทำจาก ดอกฝ้าย ผ้าห่มจากผ้าฝ้ายที่เย็บเป็นผ้าห่มปกนิค ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านจากกลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากงานฝีมือ เป็นต้น นำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นส่งเสริมการผลิตงานศิลป์ให้คงอยู่และเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน จึง นับได้ว่าเป็นการสืบทอดและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวชนบทประการสำคัญ ถือว่า เป็นผลกระทบของการท่องเที่ยวในทางที่ดีอย่างยิ่ง

3.3.2 ผลกระทบด้านลบทางวัฒนธรรม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวมิใช่มีผลกระทบด้านบวกต่อวัฒนธรรมเพียงด้านเดียวแต่การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชนด้านลบ อันเป็นผลเสีย หรือเป็นปัญหาของการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของชุมชน ได้ดังต่อไปนี้ คือ

3.3.2.1 ค่านิยมในการใช้สอย

เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จนทำให้วิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีการเปลี่ยนแปลงไป การท่องเที่ยวจึงเป็นตัวสร้างรายได้แก่ชาวชุมชนบ้านศรีฐานเป็นอย่างดี ในอดีตนั้นการใช้จ่ายเงินของชาวชุมชนบ้านศรีฐานจะไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย แต่เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้นและมีศักยภาพในการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน รวมทั้งชาวบ้านเห็นพฤติกรรมเรื่องการใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว จึงเป็นผลให้ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงิน จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านศรีฐานเดิมมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อเรื่องการใช้จ่าย แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวภูกระดึงทำให้วิถีชีวิตแบบเรียบง่ายเริ่มหายไปเรื่อย ๆ เปลี่ยนเป็นการฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องใช้ภายในบ้านหม้อหุงข้าวไฟฟ้า กระจกไฟฟ้า เครื่องซักผ้า โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม แอร์ เครื่องเล่นวีดีโอ เครื่องฉายวีซีดี คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน รถยนต์ รถจักรยานยนต์ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนไปจากเดิม

3.3.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมแต่สามารถสัมผัสได้ วัฒนธรรมความเชื่อเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนให้เกิดเป็นกลุ่มชนเป็นบ้านเมืองให้มั่นคงถาวร ดังนั้น วัฒนธรรมความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่คู่กับคนในชุมชนทุกชุมชน และแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนนั้นๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ ความเชื่อเรื่องบาปบุญ และความเชื่อเรื่องสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ความเชื่อของชาวชุมชนบ้านศรีฐานเกี่ยวกับการนับถือและเคารพสักการะบูชาเจ้าปู่ภูกระดึง ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งตำบลศรีฐาน โดยทุกปีจะมีพิธีบวงสรวงเจ้าปู่ภูกระดึง ในช่วงเดือนเมษายนก่อนที่ชาวบ้านจะเดินขึ้นภูกระดึงไปสรงน้ำพระบนยอดภูจะต้องมีการบวงสรวงเจ้าปู่มีการอัญเชิญเจ้าปู่ มีคนทรงเป็นร่างประทับทรง เมื่อเจ้าปู่เข้าทรงจะมีการถามถึงฝนฟ้าที่จะใช้ในการประกอบกรทำการเกษตรกรรมของชาวบ้าน ชาวบ้านบางกลุ่มเมื่อขาดที่พึ่งทางกายก็จะไปขอบบนานศาลกล่าวเจ้าปู่ภูกระดึง และเมื่อกิจนั้นสำเร็จลุล่วงแล้วก็จะกลับมาแก้บนด้วยข้าวของที่บนไว้ เช่น การสร้างบ้านถวาย การถวายพวงมาลัย เป็นต้น

จากการสังเกตความเชื่อของชาวชุมชนบ้านศรีฐานเกี่ยวกับการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ เจ้าปู่ภูกระดึง นั้นพบว่า การประกอบพิธีบวงสรวงเจ้าปู่ภูกระดึงปัจจุบันชาวบ้านศรีฐานแต่ละครอบครัวจะส่งตัวแทนมาประกอบพิธี บวงสรวงแทนคนในครอบครัวเพียงครอบครัวละ 1 – 2 คน ตัวแทนที่ส่งมานั้นโดยมากจะเป็นคนแก่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าถึงแม้ชาวบ้านจะยังมีความเชื่ออยู่ แต่จากการปฏิบัติในเรื่องความเชื่อนี้จะมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น มีเวลาจำกัดลงเพราะต้องเร่งรีบประกอบอาชีพ เป็นต้น และอีกความเชื่อหนึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเคราะห์กรรม กล่าวคือ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าถ้าได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยมากๆ แสดงว่าประสบเคราะห์กรรม เมื่อรักษาหายหรือผ่านพ้นไปแล้วก็จะทำการสะเดาะเคราะห์โดยการบายศรีสู่ขวัญ หรือเรียกขวัญ โดยเมื่อก่อนจะนิยมปฏิบัติ แต่ปัจจุบันนี้บางครอบครัวก็ไม่ได้ปฏิบัติเพราะเวลาที่ทำการกิจนี้มีน้อย เนื่องจากไม่ยอมให้เสียรายได้จากการประกอบอาชีพ แต่ถึงกระนั้นผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นปู่ย่าตายายของชาวบ้านเมื่อเห็นลูกหลานไม่มีเวลาที่จะประกอบพิธีตามความเชื่อก็จะประกอบพิธีให้โดยการเขียนชื่อของลูกหลานที่ได้รับเคราะห์กรรมใส่ลงไปในพิธีแล้วให้คนกลาง เช่น หมอพรหมณ์ หรือพระภิกษุเป็นสื่อกลางสวดให้ส่งผลดีแก่บุตรหลานของตน เป็นต้น

ส่วนเรื่องข้อห้ามเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เรียกว่า ขะลำ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีต่างๆ มีความเจริญก้าวหน้า วิทยาการทางวิทยาศาสตร์มีความกว้างไกลทำให้ความเชื่อในสมัยโบราณกลายเป็นความเชื่อที่แสวงหาเหตุผล กล่าวคือ เมื่อผู้อาวุโสพูดเกี่ยวกับขะลำคนรุ่นลูกหลานก็จะขอเหตุผลในการอธิบายว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น อาทิเช่น ความเชื่อเรื่องไม่ให้นั่งทับบริเวณธรณีประตูหรือไม่ให้นั่งขวางธรณีประตู จะทำให้คลอดบุตรตายนั้น เนื่องจากสมัยก่อนผู้คนในชนบทนิยมมีบุตรมากเมื่อมีคนในบ้านมากทำให้เนื้อที่ในบ้านคับแคบลงและการเข้าออกบ้านจะต้องใช้ทางประตู เมื่อมีคนไปนั่งบริเวณธรณีประตูจึงทำให้บริเวณประตูซึ่งเป็นทางเข้าออกยิ่งแคบลงไม่สะดวกแก่การเดินเข้าออกภายในบ้าน และอาจสะดุดเท้าของผู้นั่งอยู่หกล้มได้รับบาดเจ็บอีก ผลการเปลี่ยนแปลงนี้นับว่าเป็นผลกระทบด้านสังคมอีกประการหนึ่งเพราะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการเชื่อคำบิคาการค้า ปู่ย่า ตายาย หรือผู้ใหญ่โดยไม่เถียงหรือไม่ถามเหตุผล ซึ่งความเชื่อเหล่านี้เป็นการบอกเล่าการสั่งสอนบุตรหลานด้วยกุศโลบายที่แยบยลอย่างหนึ่งของคนสมัยโบราณ เป็นระบบการนับถือความเป็นอาวุโส ของบรรพบุรุษเป็นผลให้พลังทางวัฒนธรรมมีจุดอ่อน

3.3.2.3 การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย

เดิมวัฒนธรรมการแต่งกายของคนอีสานเป็นเช่นไร คนชุมชนบ้านศรีฐานก็เป็นเช่นนั้น คือ ผ้าที่ใช้ในการตัดเย็บเสื้อผ้าจะทำมาจากผ้าฝ้ายที่ถักทอเองจากเส้นใยฝ้ายที่ปลูกเองแล้วนำมาตัดเย็บเป็นชุดผู้หญิง ชุดผู้ชาย ชุดเด็ก ตามรูปแบบของความนิยมในสมัยนั้นๆ แต่หลังจากที่ภูกระดึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ววัฒนธรรมการแต่งกายก็มีการเปลี่ยนแปลงไป ผ้าที่เคยใช้

จากการทอเองเย็บเอง ก็เปลี่ยนเป็นผ้าที่ทอจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ผ้าไนลอน ผ้าซินส์ ผ้าซิด ผ้าไหมพรม เป็นต้น วิธีการตัดเย็บก็เปลี่ยนไป กล่าวคือจะไม่นิยมตัดเย็บผ้าเอง เปลี่ยนไปนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งมีแฟชั่นแบบแปลกๆใหม่ๆ ตามร้านค้า หรือห้างสรรพสินค้า ในเมืองใหญ่ จากการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการแต่งกายนี้มีสาเหตุมาจากการลอกเลียนแบบจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยจะนำความทันสมัยในเรื่องการแต่งตัว เช่น การใส่กางเกงยีนส์ เสื้อยีนส์ รองเท้าผ้าใบ สวมหมวก สวมแว่นตากันแดด ทำสีผมแดงหรือหลายสีที่เรียกว่าไฮไลส์ บางคนก็จะนิยมการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าประเภทสายเดี่ยว หรือเสื้อรัดรูปตามแฟชั่น อิทธิพลของนักท่องเที่ยวและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสารแฟชั่น โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลทำให้ชาวบ้านบางส่วน โดยเฉพาะวัยรุ่นในชุมชนบ้านศรีฐาน ลอกเลียนแบบ ดังจะพบเห็นทั่วไป โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยวและในช่วงเทศกาลงานบุญสำคัญต่างๆ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ งานบุญประจำปี งานวันลอยกระทง งานกฐิน ผ้าป่า รวมถึงประเพณี เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีงานบวช ในช่วงวันเวลาที่สำคัญจะเป็นช่วงวันเวลาที่ชาวบ้านได้แต่งตัวตามที่ตนชื่นชอบและตามกำลังทรัพย์ที่ทำได้ และในส่วนของชาวชุมชนบ้านศรีฐานที่ไม่ใช่วัยรุ่นนั้นจะนิยมการแต่งกายตามแบบสบาย คือ เสื้อผ้าจะหาซื้อสำเร็จจากร้านค้าต่างๆ โดยไม่นิยมตัดเย็บเอง จากการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของประชาชนชุมชนบ้านศรีฐาน ค่อยๆ เลื่อนหายไปและมีวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแทนที่ ซึ่งยังสรุปไม่ได้ว่าวัฒนธรรมใหม่จะส่งผลดีหรือผลเสียมากน้อยเพียงใด

3.3.2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านภาษา

ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมทางภาษา ผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบทางวัฒนธรรมทางภาษาจากการจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงต่อชุมชนบ้านศรีฐาน ผลปรากฏ ดังนี้

เดิมชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานมีภาษาเป็นของตนเอง เรียกว่าภาษาเลย คือ การพูดภาษา เช่นเดียวกับชุมชนท้องถิ่นอื่นภายในจังหวัดเลย ในปัจจุบันนี้พบว่ายังคงพูดภาษาเช่นเดิม แต่จะมีบางส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากมีความทันสมัย มีความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และระบบการจัดการศึกษา เช่น เวลาอยู่ที่โรงเรียนครูจะใช้ภาษากลางกับนักเรียน ชาวบ้านจึงได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ ทำให้พ่อแม่ของเด็กฝึกหัดให้ลูกพูดภาษากลาง โดยพ่อแม่จะใช้ภาษากลางกับลูก แต่ชาวบ้านส่วนหนึ่งนั้นก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง ยังคงพูดภาษาไทยเลยกับลูกและคนในครอบครัวอยู่เป็นปกติ ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ขายอาหาร ขายของที่ระลึก หรือแม้กระทั่งลูกหาบ จะมีการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเป็นประจำ ภาษาที่นิยมใช้ติดต่อสื่อสารจะเป็นภาษากลาง เนื่องจากง่ายต่อการสื่อสารและสื่อสารเข้าใจ

มากกว่าการใช้ภาษาถิ่น จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร ปรากฏว่าภาษาที่ใช้สื่อสารมากที่สุดเป็นภาษากลางสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่าพวกเขาได้บางคำซึ่งเป็นคำที่ไม่ยาก เช่น ขอบคุณ สวัสดี นอกจากนั้นก็จะใช้ภาษาท่าทาง เช่น การทำมือประกอบคำพูด และถ้าวันไหนลูกมาช่วยขายของในร้านก็จะสื่อสารกันรู้เรื่องได้ดีมากกว่าพ่อและแม่ นอกจากนั้นยังให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศว่าน่าจะศึกษาถ้าหากมีที่เรียนใกล้บ้านก็จะไปสมัครเรียนเพราะต้องการใช้ติดต่อกับคนต่างชาติได้โดยไม่ต้องให้ลูกช่วยอย่างเดียว การใช้ภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเป็นภาษาที่สื่อให้เข้าใจง่าย แต่ชาวบ้านศรีฐานบางครอบครัวมีความเชื่อว่าการใช้ภาษากลางเป็นการยกศักดิ์ศรีของครอบครัวให้เท่ากับสังคมในชุมชน จึงมีบางครอบครัวได้สอนให้ลูกพูดภาษากลางแทนภาษาถิ่น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางภาษาเป็นการลดศักดิ์ศรีทางวัฒนธรรมทางภาษาของตนให้ต่ำลง ถือเป็นผลกระทบทางวัฒนธรรมอีกประการหนึ่ง

3.3.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม

การที่ถูกระดิ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน โดยเฉพาะผลกระทบด้านวัฒนธรรม จากการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงไปมากและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมมีดังนี้ คือ

ปัจจัยด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวบ้าน การที่ความเจริญด้านการสื่อสารแพร่กระจายจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทถึงแม้ว่าจะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปก็ตาม ย่อมเป็นสื่อเทคโนโลยีที่นำวัฒนธรรมของสังคมเมืองเข้าไปสู่หมู่บ้าน ชุมชนบท ผลที่คิดตามมาก็คือ การยอมรับวัฒนธรรมแบบใหม่ เช่น พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนไป มีการพึ่งพาอาศัยกันน้อยลง ต่างคนต่างอยู่พฤติกรรมการเร่งรีบ การประกอบอาชีพ ส่งผลไปสู่ขนาดของครอบครัวเล็กลง วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นสื่อจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

3.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านการเมือง

ก่อนที่ชุมชนบ้านศรีฐานจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนมีการปกครองในลักษณะผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และลูกบ้าน ซึ่งเป็นการปกครองในลักษณะการให้ความเคารพนับถือผู้ที่มีอาวุโสกว่า มีความเชื่อมีความศรัทธาในประสพการณ์ของผู้นำ โดยเฉพาะในด้านทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับการเมือง ระบบการปกครองของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐานมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป

เมื่อหน่วยงานภาครัฐมีนโยบายให้ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชนในด้านสิทธิ บทบาทและหน้าที่ของของประชาชน ได้มีการกระตุ้นเตือนในเรื่อง การละเมิดสิทธิของผู้อื่นจะมีผลทางด้านกฎหมาย เป็นต้น การให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนที่อยู่ในประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยผ่านสื่อที่ทันสมัยบวกกับเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้า อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ดาวเทียม นิตยสารต่างๆ ยังรวมไปถึงการจัดอบรมสัมมนาต่างๆ ให้แก่ผู้นำชุมชนเพื่อให้ผู้นำชุมชนมาสื่อสารต่อในรูประบบหอกระจายข่าวประจำตำบล ซึ่งชาวชุมชนบ้านศรีฐานจะได้รับฟังทุกตอน เวลา 06.00 น. และ เวลา 18.00 น. เป็นประจำทุกวัน จากการวิจัยทราบว่าการจัดการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อด้านการเมืองด้านบวกและด้านลบหลายประการ ดังต่อไปนี้ คือ

3.4.1 ผลกระทบด้านบวกทางการเมือง

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปีปีละหลายหมื่นคนได้ส่งผลกระทบต่อไปยังระบบการเมืองท้องถิ่นของชุมชน จากการวิจัยทราบว่าผลกระทบด้านบวกที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีดังต่อไปนี้

3.4.1.1 การจัดระเบียบสังคมของชุมชน

การจัดระเบียบสังคมของชุมชนมีประโยชน์เกี่ยวกับระบบดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภูกระดึงเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ดังนั้นหน่วยงานของภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องจัดระบบการรักษาความปลอดภัยให้กับทรัพย์สินและชีวิตของนักท่องเที่ยวโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร และสถานีตำรวจ ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมเรารักภูกระดึง ชมรมกีฬาต้านยาเสพติดของกลุ่มเยาวชน การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ นี้เป็นผลให้เกิดความสงบสุขของสังคม เป็นผลมาจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวด้านหนึ่ง

3.4.1.2 ความเข้าใจในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ประชาชนชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีความตื่นตัวในระบบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ผลจากการวิจัยพบว่า เมื่อก่อนชาวชุมชนจะไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองถึงแม้จะอยู่ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากหน่วยงานทางราชการได้ให้ข้อมูลในการประชาสัมพันธ์น้อยมาก แต่ปัจจุบันนี้ประชาชนได้รับการศึกษาที่ดีขึ้นมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ สามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆที่เป็นสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ได้รับข่าวสารจากการชมทางโทรทัศน์ รวมทั้งได้รับฟังจากวิทยุ เป็นต้น อีกทั้งทางราชการได้ประชาสัมพันธ์เรื่องข่าวสารในลักษณะหอกระจายข่าวให้กับหมู่บ้านและชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปจัดรายการ ในสถานีวิทยุท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่เป็นที่เข้าใจ ซึ่งถือเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวด้านหนึ่ง

3.4.1.3 การตื่นตัวในการเมืองท้องถิ่น

จากการวิจัยพบว่าประชาชนชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีการตื่นตัวในการปกครองแบบใหม่หรือที่เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน หรือ อ.บ.ต. จากการสัมภาษณ์พบว่ามีชาวบ้านหลายคนหลายกลุ่มที่ให้ความสนใจลงสมัครเพื่อรับการเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อเข้าไปพัฒนาท้องถิ่นของตน และมีการหาเสียงเพื่อให้ได้คะแนนอย่างจริงจังโดยการเสนอนโยบายของกลุ่มตน เช่น นโยบายจะทำการพัฒนาหมู่บ้าน จะประสานเงินกองทุนหนึ่งตำบล จะจัดตั้งกลุ่มเพื่ออนุรักษ์กระดิ่ง เป็นต้น นับว่าการพัฒนาการท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของชุมชนบ้านศรีฐานด้านบวกอีกประการหนึ่ง นอกจากนี้จากการวิจัยยังพบว่าประชาชนชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

- 1) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีความเป็นตัวของตัวเองโดยกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองในสภาตำบลและในองค์การบริหารงานส่วนตำบล
- 2) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานยอมรับความคิดเห็น การบริหารงานของเจ้าหน้าที่ราชการ
- 3) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีความกล้าในเรื่องการไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 4) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มมากขึ้นมีการยอมรับการแสดงความคิดเห็นของ กันและกัน
- 5) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีการยอมรับมติของส่วนรวม เมื่อมีการประชุมซึ่งเป็นพื้นฐานของ การปกครองระบบประชาธิปไตย
- 6) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้งผู้นำและมีความตั้งใจในการเลือกสรรผู้ที่จะมาเป็นผู้นำเพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้มีความเจริญยิ่งขึ้น
- 7) ชาวชุมชนบ้านศรีฐานให้การยอมรับและนับถือการตัดสินใจของผู้นำซึ่งตนได้เลือกแล้ว

3.4.2 ผลกระทบด้านลบทางการเมือง

การท้องถิ่นถึงแม้จะส่งผลกระทบทางการเมืองการปกครองด้านบวกหลายประการดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น การท้องถิ่นยังมีผลกระทบในด้านตรงกันข้ามเกี่ยวกับการเมืองจากการวิจัยได้ทราบถึงผลกระทบด้านลบของการท้องถิ่นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองดังจะได้อีกกล่าวดังต่อไปนี้

3.4.2.1 การแสวงหาผลประโยชน์

การท้องถิ่นนับว่าเป็นแหล่งผลประโยชน์ในด้านการลงทุนธุรกิจที่มีค่า

มหาศาลในแต่ละปี จึงมีการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้คนที่เข้าไปเกี่ยวข้องอยู่บ้าง โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครองนับว่าเป็นการแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจสำหรับประชาชนในแถบชนบท เช่น กลุ่มคนที่อยู่ในระดับชั้นการปกครองระดับท้องถิ่นส่วนมากจะเป็นครอบครัวหรือตระกูลที่มีฐานะร่ำรวย มีขยายกิจการหรือการประกอบอาชีพทำเกษตรกรรมที่ใหญ่และได้ผล เมื่อมีโอกาสที่จะแสวงหาอำนาจในการปกครองก็จะสมัครเข้ารับการเลือกตั้งจากหน่วยงานเนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจทางการเงินดีจึงง่ายสำหรับการได้รับเลือกตั้ง เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็จะเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองของระบบการเมืองในท้องถิ่นของชุมชน สำหรับการแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่นั้นจะเป็นไปในรูปการประมุขการทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีโครงการ เช่น ประมูลรับเหมาก่อสร้าง ประมูลขุดลอกสระ ประมูลการตัดถนนเข้าชุมชน ประมูลการรับจัดสวนหย่อม รวมทั้งเรื่องของโครงการประมูลกิจการร้านค้าภายในอุทยานแห่งชาติภูกระดึงด้วย การทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะ เป็นมรดกตกทอดถึงรุ่นลูกหลานที่จะได้รับทำต่อไปเรื่อยๆ จากการวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยว ด้านการเมืองการปกครองเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ในการปกครองท้องถิ่นนั้นปรากฏว่าชาวชุมชนบ้านศรีฐานไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะการเมืองชุมชนที่เด่นชัด เพียงแต่เป็นการเล่นการเมืองท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น การลงสมัครผู้ใหญ่บ้านเพื่อนำประโยชน์ เรื่องการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนของตนให้มีความเจริญยิ่งขึ้น อาทิ เมื่อได้เป็นผู้ใหญ่บ้านก็จะสามารถ นำลูกบ้านจัดตั้งกลุ่มกองทุนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีเงินอุดหนุนจากรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุน เงินล้านของรัฐบาล เป็นต้น ดังนั้นผลกระทบของการท่องเที่ยวในด้านลบ

3.4.2.2 ความขัดแย้งระหว่างการเมืองท้องถิ่น

การจัดการเมืองระดับท้องถิ่น ของระบอบประชาธิปไตยในชนบทส่วนใหญ่จะเป็นประชาธิปไตยแบบเงินทุน กล่าวคือ กลุ่มบุคคลใดมีอำนาจทางการเงินกลุ่มบุคคลนั้นจะได้รับการเลือกตั้งให้เป็นกลุ่มผู้ปกครอง แต่กลุ่มบุคคลใดเป็นกลุ่มอุดมการณ์ กล่าวคือ มีเพียงนโยบายในการบริหารงานแต่ไม่มีเงินในการทำการบริหารในระหว่างการดำเนินการเลือกตั้งกลุ่มนั้นจะอยู่ในระบบการเมืองท้องถิ่นในลักษณะฝ่ายค้าน จากการวิจัยทราบว่า กลุ่มการเมืองท้องถิ่นจะมีความขัดแย้งกันเสมอในเรื่องการบริหารงานด้านการใช้งบประมาณในการบริหาร อาทิเช่น การจัดซื้ออุปกรณ์ การจัดโครงการพัฒนาชุมชน การจัดสรรงบประมาณลงสู่ชุมชน เหล่านี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นหลายกลุ่ม ถึงแม้จะเป็นการขัดแย้งเพียงเล็กน้อย แต่ก็มีผลกระทบไปทั่วและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กันของประชาชนในบ้านศรีฐานเกิดเป็นแผลเรื้อรังที่รักษาไม่หาย

ผลกระทบของการท่องเที่ยวในด้านลบแม้จะมีเพียงน้อยแต่ก็ส่งผลกระทบไปถึงชาวชุมชนบ้านศรีฐานให้เกิดความขัดแย้งกันภายในกลุ่มการทำงาน เกิดการแตกสามัคคีได้ในสภาพหน้าถ้าหากไม่มีการเร่งการแก้ไขจะส่งผลกระทบระยะยาวและอาจเรื้อรังต่อไปเรื่อยๆ

3.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อด้านการเมือง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลทางด้านการเมืองการปกครองของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน มีหลายประการด้วยกัน ผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

3.4.3.1 ปัจจัยการวางนโยบายของภาครัฐ

จากการที่หน่วยงานของราชการได้เข้าไปมีบทบาทในการปกครองโดยการออกนโยบายการแบ่งปันผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวลงสู่ชุมชน เป็นรายได้เพื่อการพัฒนาชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ในแต่ละปี ปีละ 5 เปอร์เซ็นต์นั้น การท่องเที่ยวของภูกระดึงมีรายได้ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก จึงมีประชาชนบางกลุ่มต้องการเข้าไปบริหารงานในระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เป็นกรรมการ เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน เพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ รวมถึงการจัดการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้มาพัฒนาชุมชนของตน นับว่าปัจจัยการวางนโยบายของภาครัฐเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยและเป็นการวางรากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นผลกระทบของการท่องเที่ยวในด้านบวก

3.4.3.2 ปัจจัยการส่งเสริมด้านจัดการศึกษาของภาครัฐ

การที่ภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการได้มีแผนพัฒนาการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระดับประถมศึกษา 6 ปี เป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลายอีก 3 ปี รวมเป็น การศึกษาภาคบังคับ 12 ปี ทำให้เยาวชนภายในชุมชนบ้านศรีฐานได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีประสบการณ์และเรียนรู้จากทางโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมของเมืองท่องเที่ยว เช่น การเรียนรู้การจัดการการวางแผนงานในการพัฒนาชุมชน การใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติจะให้ได้ดีกว่าพ่อแม่ การทำการค้าขายจะสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าคนที่ไม่รู้หนังสือ เหล่านี้เป็นเหตุผลที่สำคัญของชาวชุมชนบ้านศรีฐานที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแล้วได้ส่งให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นจากตัวเอง นับว่าการจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงเป็นผลให้ชาวชุมชนบ้านศรีฐานตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวด้านการเมืองการปกครองของชุมชนอีกประการหนึ่ง

3.4.3.3 ปัจจัยด้านผลประโยชน์ของชุมชน

เมื่อชุมชนใดมีการพัฒนาการท่องเที่ยว นับว่าชุมชนนั้นมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถเปลี่ยนเป็นสินค้าและเปลี่ยนเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญของคนในชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติภูกระดึงจึงเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่ชุมชนจะสามารถแสวงหาผลประโยชน์และแปรรูปเป็นเงินตราได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภูกระดึง

ภูกระดึงยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น และเมื่อมีผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มชน ก็ส่งผลให้มีอำนาจ ผู้ที่จะสามารถทำผลประโยชน์ได้มากกว่าบุคคลอื่นๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการอำนาจ อำนาจที่จะหาได้ คืออำนาจในการบริหาร กลุ่มผู้มีผลประโยชน์จึงมีการจัดตั้งตนเองขึ้นเป็นผู้ดูแลรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่น โดยการได้รับการเลือกตั้งจากประชากรในสังคมเดียวกัน ปัจจัยด้านผลประโยชน์จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลการผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านคารเมืองการปกครองในด้านลบ

3.5 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

การแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ น้ำ อากาศ สัตว์ เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคาร สิ่งปลูกสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ก็จัดเป็นสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่นกัน เมื่อภูกระดึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านผลบวกและผลลบ ซึ่งเราจะมาพิจารณาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านผลบวกและผลลบดังต่อไปนี้ คือ

3.5.1 ผลกระทบด้านบวกทางสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนเมื่อภูกระดึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนทางด้านผลบวก อันเป็นผลประโยชน์ของการท่องเที่ยว ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านผลบวกของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมได้ดังต่อไปนี้ คือ

3.5.1.1 สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

เมื่อภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม อันเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นนั้นมากขึ้น จากการวิจัยพบว่าชาวชุมชนบ้านศรีฐานมีการตื่นตัวในหารพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างมาก อาทิเช่น มีการจัดตั้งกลุ่มรักษภูกระดึงเพื่ออนุรักษ์ป้องกันและรักษาภูกระดึงให้คงสภาพที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ ทุกปี มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การรักษ้ำาดินน้ำ การอนุรักษ์สัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า และยังมีการจัดอบรมหัวข้อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับกลุ่มผู้นำเพื่อนำไปเผยแพร่แก่สมาชิกภายในชุมชน ภายในชุมชนบ้านศรีฐานมีการส่งเสริมการรักษาความสะอาดชุมชนโดยมีถังขยะให้เป็นจุดๆ เพื่อการทิ้งขยะให้เป็นที่ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เก็บขยะเพื่อทำลายทุกวัน

ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยการจัดบ้านให้น้ำอยู่ มีสวนหย่อมหน้าบ้าน ชุมชนมีการวางแผนผังชุมชน นับว่าเป็นการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้หน่วยงานทางราชการยังส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจัดตั้งชมรมรักวัยเรารักโลก เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนบ้านศรีฐานมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและยังสามารถนำไปปรับใช้ประโยชน์ในชุมชนของตนได้อีก ด้วย

3.5.1.2 การนำทรัพยากรชุมชนออกเผยแพร่อย่างเห็นคุณค่า

เมื่อภูกระดึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวชุมชนบ้านศรีฐานตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม อันเป็นทรัพยากรของการท่องเที่ยวที่ช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นเหตุให้ ชาวชุมชนบ้านศรีฐานช่วยกันฟื้นฟู และส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยนำทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น นำดอกไม้ที่ตายแล้วนำมาทำเป็นเครื่องประดับตกแต่งสวน ตกแต่งบ้าน นำต้นไม้มาตัดแปลงเป็นกระปุกออมสิน แก้วน้ำ เขยือกใส่ น้ำ พวงกุญแจ และของที่ระลึกต่างๆ สิ่งของเหล่านี้ จะวาดรูปภูกระดึงไว้เป็นเอกลักษณ์ทุกชิ้น นอกจากนี้ยังมีกรฟืนฟู่เกี่ยวกับประเพณี เช่น ประเพณีลอยกระทงซึ่งแต่ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวจะจัดงานเล็กๆ ตามวัด แต่หลังมีการพัฒนาการท่องเที่ยว จะจัดเป็นงานใหญ่ระดับอำเภอ ชาวชุมชนบ้านศรีฐานก็จะจัดส่งขบวนเข้าร่วมแข่งขัน นับเป็นการส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมของชุมชนเช่นกัน

3.5.1.3 การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมชุมชน

เมื่อภูกระดึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องทำให้ มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงมีการพัฒนาปรับปรุงอาคารบริการนักท่องเที่ยว เช่น จุดบริการนักท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการนักท่องเที่ยว แนะนำจุดท่องเที่ยวทั้งบนภูกระดึงและบริเวณรอบภูกระดึง เช่น น้ำตกตาดฮ้อย หน่วยพิทักษ์ป่าพองหนีบ เป็นต้น นอกจากนี้ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงยังพัฒนาสิ่งปลูกสร้างเป็นจำนวนมากเพื่อไว้รองรับนักท่องเที่ยว มีทั้งอยู่บนภูกระดึงและอยู่บริเวณเชิงเขาภูกระดึง

ภายในชุมชนบ้านศรีฐานมีการพัฒนาการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการจัดบ้านเรือนให้สะอาด การปรับปรุงสภาพบ้านเรือนโดยการปลูกต้นไม้ จัดสวนหย่อมหน้าบ้าน ทำที่คนมีความสามารถ แต่จะเน้นความสะอาดเป็นหลัก เป็นการช่วยป้องกันปัญหาการเสื่อมถอยของสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น

3.5.2 ผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน การท่องเที่ยวมิใช่มีผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพียงด้านเดียว แต่การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมของชุมชนด้านลบอันเป็นผลเสียหรือปัญหาของการท่องเที่ยว ซึ่งพอสรุปผลกระทบด้านผลลบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่นได้ดังต่อไปนี้ คือ

3.5.2.1 การทำลายทรัพยากร

ปัญหาการทำลายทรัพยากร เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงซึ่งได้จัดการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเดินป่า ย่อมทำให้พื้นที่ป่าไม้ส่วนหนึ่งถูกทำลาย มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน เพื่อเปลี่ยนเป็นพื้นที่สร้างที่พักแรม รีสอร์ท ร้านอาหารและบริการอื่น ๆ สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ลดลง จากการวิจัยทราบว่า พื้นที่บริเวณเชิงเขาภูกระดึงป่าไม้ได้ถูกตัดลงบางส่วนเพื่อปลูกสร้างอาคารที่พักนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ และบริเวณรอบนอกเขตอุทยาน ซึ่งไม่ห่างไกลตัวภูเขามากนักเป็นที่ที่ประชาชนเข้าไปจับจองแล้วสร้างเป็นรีสอร์ท เดิมนั้นเป็นที่ของชาวชุมชนบ้านศรีฐานแต่ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนเจ้าของเป็นชาวเมืองหลวง และพื้นที่บนยอดภูกระดึงบางส่วนมีการปลูกสร้างที่พักตากอากาศและเรือนรับรองข้าราชการผู้ใหญ่ไว้มากมาย รวมทั้งที่นักท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่งด้วย ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นจำนวนมาก สร้างไว้ทุกจุดชมวิวดำเนินต่าง ๆ บนยอดภูกระดึง ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงการสร้างแบบชั่วคราว กระนั้นก็ทำให้ทัศนียภาพความงามแบบธรรมชาติถูกลบเลือนไปกว่าครึ่ง จึงเป็นสาเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายในเชิงชีวภาพ

จากการวิจัยทราบว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง คือ การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่อสนองนโยบายการจัดการท่องเที่ยว และรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละปีโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดกับธรรมชาติ

3.5.2.2 การทำลายทรัพยากรทางชีวภาพ

ปัญหาการทำลายทรัพยากรทางชีวภาพนั้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นเฉพาะในเขตป่าสงวนเนื่องจากการพัฒนาภูกระดึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ เมื่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปสัมผัสกับความงามของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด จะส่งผลกระทบต่อป่าโดยตรง เช่น ส่งผลไปยังพืชและสัตว์ จะหยุดการเจริญเติบโตชั่วคราว จากการวิจัยพบว่าธรรมชาติบริเวณน้ำตกต่างๆ ได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยว ทำให้ระบบนิเวศของสัตว์ตัวเล็กๆ ถูกรบกวนและพืชเล็กๆ หยุดการเจริญเติบโตชั่วคราว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวบางคนยังขาดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ โดยมีพฤติกรรม การทิ้งขยะมูลฝอยลงบนภูกระดึง ทำให้ยากแก่การทำลาย อีกทั้งหากสัตว์ป่า เช่น กวาง กิเลนเศษขยะพลาสติกนั้นจะทำให้เสียชีวิตเนื่องจากขยะที่กินเข้าไปไม่มีประโยชน์และไม่สามารถย่อยสลายได้ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างโหดร้ายด้วยการขาดจิตสำนึกที่ดีในการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.5.2.3 การทำลายภูมิทัศน์ของชุมชน

การทำลายภูมิทัศน์ของชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จึงต้องมีการปลูกสร้างอาคารเพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวเหล่านั้น ซึ่งการก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างบางแห่งก่อให้เกิดปัญหาการทำลายทัศนียภาพ บางแห่งมีลักษณะทำลายธรรมชาติดั้งเดิมของพื้นที่ บางแห่งมีลักษณะไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ล้วนเป็นการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น จากการวิจัยพบว่าการสร้างสิ่งปลูกสร้างของหน่วยงานทางราชการหลายแห่ง เช่น บ้านพักตากอากาศ เรือนรับรอง บริเวณเชิงเขา และบนยอดภูกระดึง นับว่าเป็นทัศนียภาพที่ทำลายภูมิทัศน์ของความสวยงามของธรรมชาติบนภูกระดึง

3.5.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมในด้านลบของชุมชนบ้านศรีฐาน มีหลายประการด้วยกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านดังนี้

3.5.3.1 ปัจจัยด้านการวางแผนนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ

การที่รัฐบาลและหน่วยงานของภาครัฐได้เข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานการพัฒนาการท่องเที่ยวมีการศึกษาวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง และการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์นั้น เป็นนโยบายที่ดีงาม แต่เมื่อมีการส่งเสริมด้านหนึ่งกลับมีการพัฒนาอีกด้านหนึ่ง กล่าวคือจากการศึกษาวิจัยนโยบายของภาครัฐได้จัดวางไว้ว่าจะส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติที่ยั่งยืน แต่กลับมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างไว้อย่างมากมายในลักษณะที่ถาวร ใช้วัสดุที่ทนทาน จำนวนนับ 10 แห่ง เพื่อเหตุผลการรองรับนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวในแต่ละปีซึ่งมีจำนวนมากเกินกำลังของยอดภูกระดึงรับได้ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้ขาดความสมดุล การปลูกสร้างสิ่งต่างๆเป็นการทำลายภูมิทัศน์ความเป็นธรรมชาติของเขตป่าสงวนหรืออุทยานแห่งชาติ ดังนั้นปัจจัยด้านการวางแผนนโยบายของหน่วยงานภาครัฐจึงมีความขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงของระบบทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

3.5.3.2 ปัจจัยการขาดจิตสำนึกที่ดีของนักท่องเที่ยว

การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติภูกระดึงเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม หากนักท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่มีสำนึกในการรักษาความสะอาด จากการวิจัยทราบว่านักท่องเที่ยวส่วนมากที่มาเที่ยวชมธรรมชาติจะเป็นกลุ่มเยาวชนหรือวัยรุ่นหรือวัยกำลังศึกษา ถึงกลุ่มวัยทำงาน มีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่มที่ขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดจะชอบทิ้งเศษกระดาษ ขวดพลาสติก เศษอาหาร เศษไม้ ก้อนนวม เป็นต้น ไว้ตามทางเดินระหว่างจุดท่องเที่ยวแต่ละจุดต่างๆ ที่ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงได้มีการณรงค์การเก็บขยะลงจาก

ยอดถูกระดิ่งโดยการจัดตั้งชุมชนอนุรักษ์ถูกระดิ่ง โครงการนี้มีใบเกียรติบัตรยกย่องสำหรับผู้ที่นำขยะลงมาส่งให้กับเจ้าหน้าที่ของทางอุทยาน แต่ถึงกระนั้นนักท่องเที่ยวบางกลุ่มก็ยังขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด เป็นการเพิ่มงานให้กับเจ้าหน้าที่ของทางอุทยานที่ต้องรักษาความสะอาด ในขณะที่มีเจ้าหน้าที่น้อยมาก ที่สำคัญหากเจ้าหน้าที่ของทางอุทยานไม่สามารถทำความสะอาดได้ทั่วถึงในตอนกลางวันซึ่งเป็นเวลาออกหากินของสัตว์ป่า สัตว์ป่าบางชนิดกินเศษถุงพลาสติก หรือเศษถุงขนมเข้าไปเนื่องจากคิดว่าเป็นอาหาร จะทำให้ระบบการย่อยอาหารของสัตว์ผิดปกติ สัตว์เหล่านั้นจะได้รับอันตรายถึงแก่เสียชีวิต เป็นการทำลายทรัพยากรสัตว์ป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และด้วยความประมาท ขาดจิตสำนึกอย่างร้ายแรง และที่สำคัญเศษวัสดุเหลือใช้เหล่านั้นย่อยสลายเองยากต้องใช้เวลาเป็นปีๆ เมื่อมีมากกองทับถมกันทำให้ดินบริเวณนั้นขาดการย่อยจากจุลทรีย์ทางธรรมชาติดินจึงเกิดการเสื่อมคุณภาพยากแก่การเจริญเติบโตของพืช การขาดจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงสถิติการเก็บขยะของอาสาสมัครพิทักษ์ถูกระดิ่ง และจำนวนขยะที่เก็บได้ ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2545

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยวที่มา			จำนวนนักท่องเที่ยวที่เป็น			จำนวนขยะที่เก็บได้		
	เที่ยวทั้งหมด (คน)			อาสาสมัคร (คน)			(กิโลกรัม)		
	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.
	2543	2544	2545	2543	2544	2545	2543	2544	2545
ตุลาคม	9,381	7,753	9,261	-	3,359	2,511	-	1,275.6	1,268.3
พฤศจิกายน	13,386	9,076	8,561	719	2,638	1,985	619.8	878.9	1,033.2
ธันวาคม	33,364	36,138	39,351	4,905	5,831	4,427	4,516.3	3,986.1	3,312
มกราคม	10,931	11,392	11,892	821	2895	1,359	1,437.6	1,212.8	1,419.9
กุมภาพันธ์	6,166	4,330	3,540	724	1,890	301	517.4	819.7	224.6
มีนาคม	2,234	1,691	2,178	146	1,136	193	183	282.9	113.1
เมษายน	1,179	1,822	1,737	47	139	237	60	50.8	144.8
พฤษภาคม	293	503	835	108	-	75	45	-	47.3
รวม	76,934	72,705	77,355	7,470	17,888	11,088	7,379.1	8,506.8	7,563.2

ที่มา : สถิติข้อมูลอาสาสมัครพิทักษ์ถูกระดิ่ง อุทยานแห่งชาติถูกระดิ่ง ปี พ.ศ. 2545

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงในช่วงเพียง 8 เดือน ของแต่ละปีมีเป็นจำนวนมาก ดังนี้ ปี พ.ศ. 2543 จำนวน 76,934 คน ปี พ.ศ. 2544 จำนวน 72,705 คน และปี พ.ศ. 2545 จำนวน 77,355 คน โดยเฉพาะในช่วงเดือนพฤศจิกายน ธันวาคม และ มกราคม จำนวนนักท่องเที่ยวปริมาณมากกว่าทุกเดือน จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากนั้นเป็นที่มาของขยะจำนวนมากเช่นกัน เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูกระดึงได้มีโครงการรับสมัครนักท่องเที่ยวโดยให้เป็นอาสาสมัครพิทักษ์ภูกระดึง มีเงื่อนไขว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเที่ยวชมความงามของธรรมชาติแล้วจากกลับเดินลงจากยอดภูกระดึงให้เก็บขยะมาส่งกับเจ้าหน้าที่ซึ่งมีจุดรับเก็บขยะอยู่บริเวณเชิงเขาใกล้ทางขึ้นลง คนละ 1 กิโลกรัม ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจะออกไปประกาศเกียรติคุณให้เป็นอาสาสมัครพิทักษ์ภูกระดึง กล่าวคือได้ร่วมกันอนุรักษ์และรักษาความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว แต่จำนวนอาสาสมัครเมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดของแต่ละปี มีอาสาสมัครไม่ถึงครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้จำนวนขยะที่เก็บได้ก็มีปริมาณลดลงด้วยเช่นกัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังนับว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดีและประสบผลสำเร็จในระยะยาวเนื่องจากดูจากข้อมูลทางสถิติจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการมากขึ้นเรื่อยๆ ฉะนั้นโครงการนี้น่าจะดำเนินการต่อไป เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ และรักษาความสะอาด ให้กับนักท่องเที่ยว

การวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง พบว่าการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง ทั้งในด้านลบและด้านบวก อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว การสร้างสรรค์อาชีพและการสร้างงานการกระจายรายได้ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ การสร้างสรรค์ความเจริญแก่สังคม การช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว การเสริมสร้างการศึกษาแก่บุตร การลดภาวะการว่างงาน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยม ความไม่เป็นธรรมในสังคม อาชญากรรมในชุมชน ความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ ความร่วมมือร่วมใจช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อ การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษา และอีกหลายประการดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนบ้านศรีฐาน ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ชุมชนเป็นสังคมระบบหนึ่ง โดยในระบบนั้นประกอบไปด้วยระบบย่อยเป็นส่วนประกอบที่ทำให้ระบบรวมคงอยู่ ในระบบย่อยจะต้องมีหน้าที่ในตัวของมันเอง ในลักษณะที่เท่าเทียมกัน และเมื่อระบบย่อยเข้าใจหน้าที่ภารกิจของตนเอง ก็จะต้องประพฤติปฏิบัติหน้าที่นั้นอย่างสมบูรณ์ไปตามบทบาทของตน แต่ถ้ามีระบบย่อยใดปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของตนไม่ถูกต้องสมบูรณ์ จะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบขึ้นภายในระบบย่อยส่วนใดส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบส่งต่อไปยังระบบย่อยอื่นๆ เนื่องด้วยทุกระบบย่อยมีการปฏิสัมพันธ์และเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และสุดท้ายทุกระบบจะต้องมีการปรับตัวเข้าหากัน ผลของการปรับตัวจะก่อให้เกิดความสมดุล (ชมรมพัฒนาสังคม, 2530 : 40) ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านศรีฐานจะขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมหรือระบบย่อยของสังคมในการปฏิสัมพันธ์กันหรือเกี่ยวข้องกันในแต่ละด้าน เป็นการศึกษาถึงการดำเนินชีวิตว่าได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างไรบ้างโดยจะศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

4.1 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปเป็นแบบเกษตรกรรมแบบพึ่งพา คือ การสร้างผลผลิตเพื่อการยังชีพ การผลิตต่างๆ จะเน้นเพื่อครอบครัว ญาติ พี่ น้อง ไม่มีการค้าขาย มีเพียงการแลกเปลี่ยนในลักษณะพริกบ้านเหนือ ถั่วบ้านใต้ หลังจากที่มีรัฐบาลได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เข้ามาพัฒนาสังคมในชนบท จนมีการพัฒนาสาธารณูปโภคในด้านต่างๆ เช่น มีไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ถนน เป็นต้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มเปลี่ยนแปลง ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง เป็นท้องถิ่นหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสาเหตุของการพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุแล้วยังเป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงอีกด้วย ซึ่งจะเห็นความเป็นเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ดังนี้

4.1.1 ด้านอาชีพ

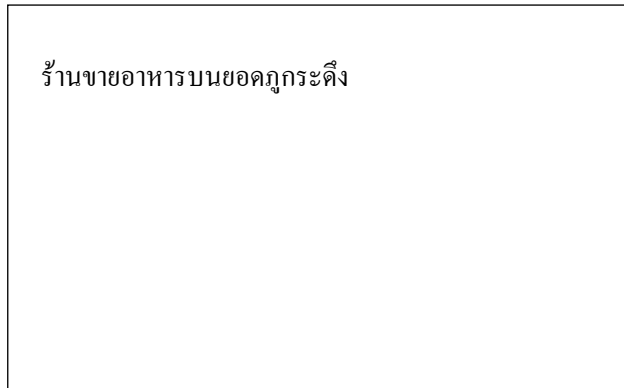
ในอดีตชาวบ้านศรีฐานมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ อาชีพรองลงมาคือการหาของป่า และมีอาชีพค้าขายบ้างแต่เป็นส่วนน้อย ระบบเศรษฐกิจของชุมชน

เป็นแบบพึ่งพาตนเอง ไม่มีการซื้อขายในลักษณะของธุรกิจ มีเพียงการแลกเปลี่ยน เช่น ต้องการข้าวสารก็นำเกลือไปแลก ต้องการปลาร้าก็นำพริกไปแลก หรือนำไข่ไปแลกข้าวสาร เป็นต้น การทำไร่ ทำนา ก็เพื่อเก็บข้าวไว้รับประทานตลอดปี ปลูกฝ้ายไว้ทำเครื่องนุ่งห่ม และทำผ้าห่ม ต่อมาเมื่อหมู่บ้านมีความเจริญขึ้น ภูกระดึงก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลให้เกิดอาชีพหลากหลายเกิดขึ้น จากการวิจัยพบว่า มีอาชีพต่างๆ ดังนี้

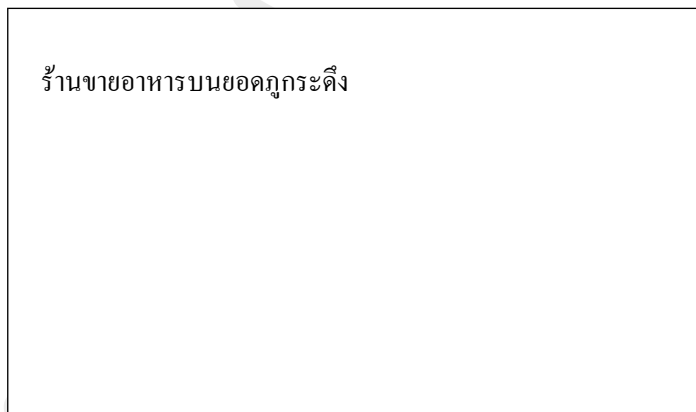
4.1.1.1 อาชีพธุรกิจขายอาหาร

อาชีพธุรกิจการขายอาหาร เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ในตำบลศรีฐาน เนื่องจากภูกระดึงเป็นเมืองท่องเที่ยวชาวชุมชนบ้านศรีฐานจึงเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ประกอบอาชีพนี้ ผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการขายอาหาร ในบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึงส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลศรีฐาน แต่ก็มีบางส่วนที่ย้ายมาจากที่อื่น โดยการมาซื้อที่ดินภายในชุมชนบ้านศรีฐาน เพื่อประกอบกิจการ การประกอบธุรกิจขายอาหารจะมีสถานที่ในการประกอบธุรกิจอยู่ 4 แห่ง คือ แห่งแรกคือบนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ที่เรียกว่า บนหลังแปร และบริเวณจุดชมวิวดังๆ แห่งที่สองคืออยู่บริเวณระหว่างทางขึ้นภูกระดึง แห่งที่สามอยู่ในบริเวณที่ทำกรเชิงเขา และแห่งสุดท้ายคือ บริเวณภายในชุมชนบ้านศรีฐาน สำหรับราคาของอาหารที่ประกอบขายจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ประกอบการ อาทิเช่น ข้าวราดแกงอยู่บริเวณหลังแปรราคาจานละ 30 – 35 บาท อยู่บริเวณระหว่างทางขึ้นภูกระดึงจานละ 25 – 30 บาท อยู่บริเวณที่ทำกรเชิงเขาจานละ 20 บาท อยู่ภายในชุมชนบ้านศรีฐานราคาจานละ 10 – 15 บาท จากการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบธุรกิจขายอาหารที่อยู่บนบริเวณหลังแปรและจุดชมวิวดังๆ มีทั้งหมด รวม 32 ร้าน บริเวณระหว่างทางขึ้นมีทั้งหมด 8 ร้าน บริเวณที่ทำกรเชิงเขามีทั้งหมด 24 ร้าน บริเวณภายในชุมชนบ้านศรีฐานมีทั้งหมด 15 ร้าน

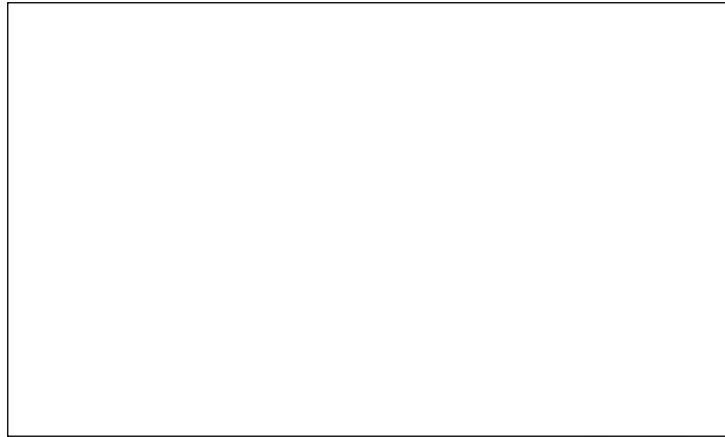
ธุรกิจการขายอาหารนี้เป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับชาวชุมชนบ้านศรีฐาน โดยเฉพาะในช่วงเปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึงซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติเป็นมาก เป็นประจำทุกปี จึงนับได้ว่าธุรกิจการขายอาหารเป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

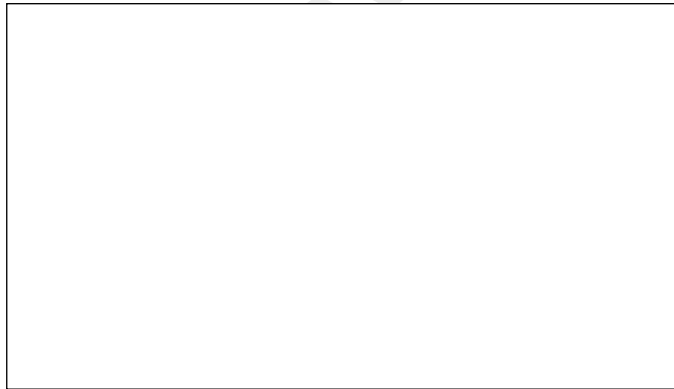
ภาพประกอบที่ 19 ร้านขายอาหารภายในชุมชนบ้านศรีฐาน

ภาพประกอบที่ 20 ร้านขายอาหารที่ทำการเชิงเขา

ภาพประกอบที่ 21 ร้านขายอาหารบริเวณที่ทำการวังหลวงบนหลังแปภูกระดึง

ภาพประกอบที่ 22 ร้านขายอาหารบริเวณจุดชมวิวน้ำผาเหียบเมฆ

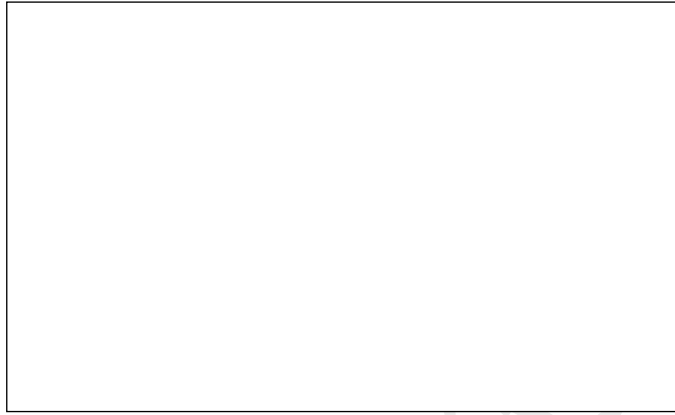
4.1.1.2 อาชีพธุรกิจขายของที่ระลึก

อาชีพขายของที่ระลึก เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นภายหลังการพัฒนาการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติภูกระดึง รูปแบบของสินค้าจะมีลักษณะเป็นของใช้และของแต่งบ้าน เช่น ของใช้ มี พวงกุญแจ แก้วน้ำ เขยือกใส่น้ำ เสื้อ หมวก กระเป๋าถือ กระเป๋าสะพาย กระเป๋าใส่โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ส่วนของตกแต่งบ้าน มี กรอบรูปทำจากไม้แห้ง ปฏิทินทำจากผ้า กระเช้าดอกไม้แห้ง นาฬิกาแขวน กล้องใส่กระดาษชำระ ภาพวาดวิวของภูกระดึง ดินสอทำจากไม้สนแห้ง ที่เสียบปากกาดินสอ โคมไฟทำจากไม้ สิ่งของที่เป็นของที่ระลึกเหล่านี้จะมีภาพภูกระดึงวาดใส่ไว้ทุกอย่าง อาทิ ภาพวิวภูกระดึง ภาพน้ำตก ภาพผาหล่มสัก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหนังสือแนะนำเที่ยวภูกระดึง และการ์ดอวยพร วางขายไว้ในตู้กระจก จากการวิจัยพบว่าอาชีพการขายของที่ระลึกนี้เกิดขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภูกระดึงเป็นจำนวนมากในแต่ละปี นักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีความคิดว่าเมื่อมาถึงท้องถิ่นในจะต้องซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นนั้น เพื่อนำไปฝากญาติและเพื่อน ๆ หรือเก็บไว้กับตนเองเพื่อให้ระลึกถึงว่าครั้งหนึ่งเคยไปเยือนท้องถิ่นนั้นมาแล้ว

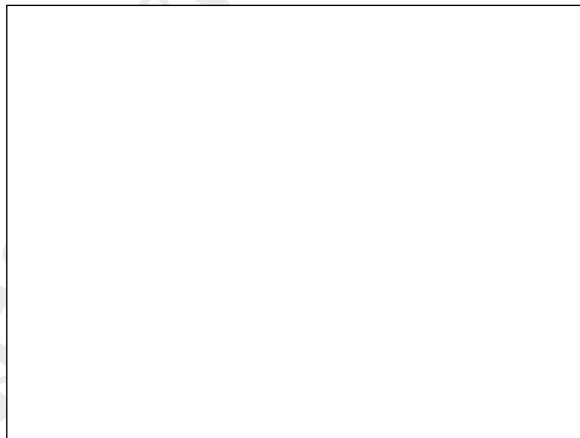
ร้านขายของที่ระลึก

4.1.1.3 อาชีพลูกหาบ

จากการวิจัยพบว่าอาชีพลูกหาบเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการจัดการท่องเที่ยวภูกระดึง คือ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2505 เนื่องจากสภาพการจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงเป็นแบบการเดินป่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวต้องการชาวบ้านที่ช่วยขนสัมภาระต่างๆ ขึ้นไปบนยอดภูกระดึง จึงจ้างชาวบ้านศรีฐานที่เป็นผู้ชายและมีร่างกายแข็งแรง โดยให้ค่าจ้างเป็นเงิน เริ่มต้นการจ้างแบบการรับเหมาเป็นกลุ่ม คณะ โดยไม่ได้ผ่านเจ้าหน้าที่ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึง กล่าวคือ ชาวบ้านจะไปนั่งรออยู่บริเวณเชิงเขาแล้วนักท่องเที่ยวจะมาติดต่อจ้างเอง จนต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ได้รับการร้องเรียนเรื่องของหายในขณะที่ลูกหาบหาบขึ้นไปบนยอดภูกระดึง โดยมีสาเหตุคือ ลูกหาบกับนักท่องเที่ยวนัดรับสัมภาระแล้วหากันไม่พบ เนื่องจากบนยอดภูกระดึงเป็นที่ราบมีบริเวณนัดพบกว้างมาก ไม่มีจุดรับสัมภาระที่แน่นอน ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจึงออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการรับจ่ายสัมภาระเป็นการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและช่วยเหลือลูกหาบในเรื่องการจัดคิวและประสานติดต่อกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการลูกหาบ โดยให้ชาวบ้านที่ต้องการเป็นลูกหาบไปสมัครขึ้นบัญชีลูกหาบเป็นรายปี และรายงานตัวในช่วงเปิดการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ทางอุทยานจะเก็บค่าหาบสัมภาระจากนักท่องเที่ยวคิดเป็นกิโลกรัมละ 10 บาท ต่อเที่ยว การชำระเงินค่าจ้างหาบสัมภาระนักท่องเที่ยวกับลูกหาบจะจ่ายให้กันเองในอัตราที่อุทยานกำหนดให้เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับสัมภาระเรียบร้อยแล้ว ณ จุดรับสัมภาระบนยอดภูกระดึงที่ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจัดไว้ให้ ซึ่งอยู่บริเวณที่ทำการวังกวาง ปัจจุบันปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนลูกหาบที่เป็นชาวดำบลบ้านศรีฐานมาขอขึ้นทะเบียนลูกหาบไว้ จำนวน 390 ราย (ข้อมูล : สถิติลูกหาบจากอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ปี พ.ศ. 2544 – 2545) อาชีพลูกหาบนี้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะในช่วงเปิดภูกระดึงจะมีนักท่องเที่ยวปริมาณมากเป็นประจำทุกปี นับว่าเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่จากผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวของภูกระดึง

ภาพประกอบที่ 24 ลูกหาบรอเข้าคิวปฏิบัติหน้าที่ที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ภาพประกอบที่ 25 จุดรับสัมภาระของลูกหาบที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึงจัดไว้

ภาพประกอบที่ 26 ลูกหาบกำลังหาบสัมภาระของนักท่องเที่ยว

4.1.1.4 อาชีพทำของที่ระลึก

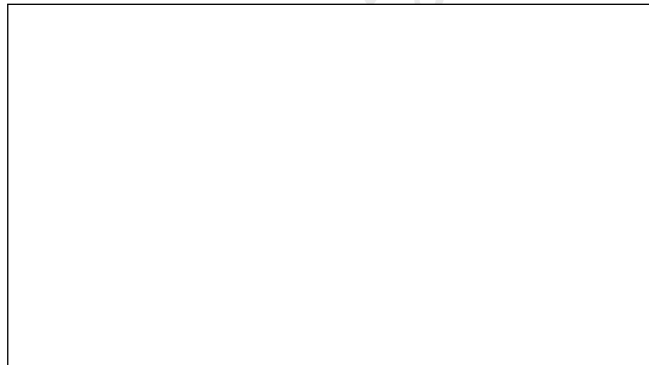
การผลิตของที่ระลึกส่งขายให้กับร้านขายของที่ระลึกในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นในช่วงหลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภูกระดึง ชาวบ้านศรีฐานจะรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าส่งให้กับร้านขายของที่ระลึก สินค้าที่ผลิต มี พวงกุญแจ แก้วน้ำ กระจุกดอกหิน ภาพวาดภูกระดึง เสื้อยืดมีรูปภูกระดึง รูปผาหล่มสัก ปฏิทิน การ์ดอวยพร ดอกไม้แห้ง ผ้าพันคอ ปกิรูปผาหล่มสัก หมวกไหมพรม ถุงกันทาก รูปภูกระดึง กระเป๋าใส่โทรศัพท์มือถือ ที่เสียบปากกา เสื้อที่ทอจากผ้าฝ้าย กระเป๋าสะพาย เป็นต้น

จากการวิจัยพบว่า อาชีพการผลิตของที่ระลึกจะเป็นอาชีพเสริมของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนบ้านศรีฐาน จะใช้เวลาช่วงหลังจากการทำไร่ทำนาแล้ว รวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าไปส่งให้กับร้านขายของที่ระลึกที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เมื่อหมดช่วงท่องเที่ยวจึงตรวจสอบของเหลือและรับเงินที่ขายได้ ชาวบ้านจะได้รับเงินในแต่ละช่วง ประมาณ 5,000 – 10,000 บาทในแต่ละปี นับว่าเป็นการสร้างรายได้ที่ดีให้กับชุมชน

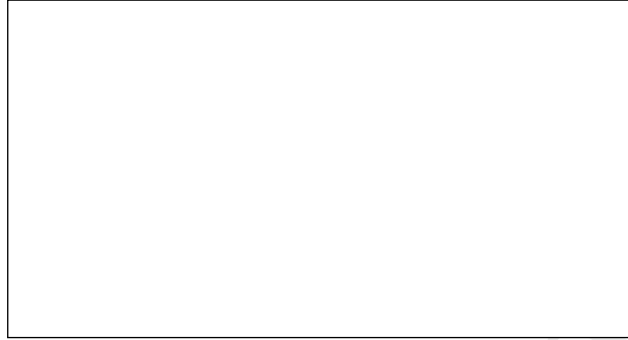
4.1.1.5 อาชีพธุรกิจเช่าที่พัก หรือ รีสอร์ท

อาชีพการให้เช่าที่พัก หรือ รีสอร์ท เป็นอาชีพที่ใหม่ที่เกิดขึ้นในตำบลศรีฐาน เนื่องจากภูกระดึงเป็นเมืองท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่จัดการท่องเที่ยวแบบเดินป่าศึกษาธรรมชาติและชมความงามของธรรมชาติ นับว่าเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละปี ดังนั้น ชาวบ้านจึงเกิดแนวคิดทำธุรกิจให้เช่าที่พัก หรือ รีสอร์ท สำหรับนักท่องเที่ยว จากการวิจัยพบว่า ธุรกิจเช่าที่

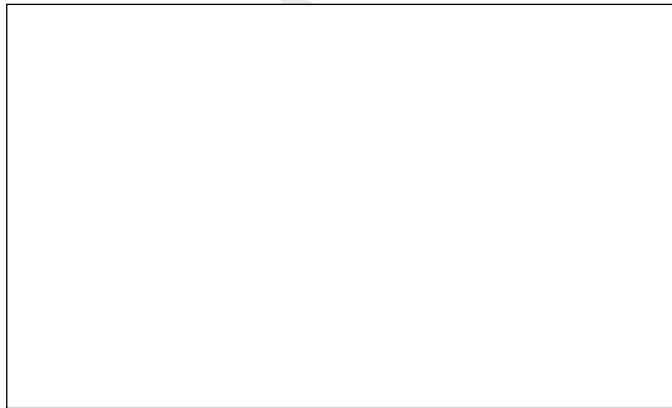
พัก หรือ รีสอร์ท แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ที่พักบนยอดภูกระดึง และที่พักภายในชุมชน ที่พักบนยอดภูกระดึงนั้นจะให้เช่าในลักษณะบ้านพัก เต็นท์ เสื้อ หมอน และผ้าห่ม ซึ่งเดิมชาวบ้านที่ทำธุรกิจร้านอาหารบนยอดภูกระดึงจะทำธุรกิจให้เช่าพร้อมกันไปด้วย ในราคา เต็นท์ขนาดใหญ่ วันละ 100 บาท เต็นท์ขนาดเล็กวันละ 50 บาท เสื้อผืนละ 10 บาท หมอนใบละ 5 บาท ผ้าห่มผืนละ 10 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 อุทยานแห่งชาติภูกระดึงออกกฎไม่ให้ร้านค้าทำธุรกิจให้เช่าเครื่องนอนทั้งหมด การเช่าที่พักบนภูกระดึงจึงมีที่เดียวคือต้องเช่ากับทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึง สำหรับที่พักภายในชุมชน มีลักษณะเป็น รีสอร์ท และ เกสต์เฮาส์ จะเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมแต่ไม่สามารถขึ้นไปบนอุทยานได้ในวันที่มาถึง ลักษณะการให้เช่าพัก ห้องพัสดุ 200 – 250 บาท ต่อคืน และ ห้องแอร์ 500 – 650 บาท ต่อคืน มีทั้งหมด 4 แห่ง

ภาพประกอบที่ 27 ที่พัก หรือ รีสอร์ท บริเวณภายในชุมชนบ้านศรีฐาน

ภาพประกอบที่ 28 ธุรกิจที่พัก หรือ รีสอร์ท บริเวณชุมชนบ้านศรีฐาน

ภาพประกอบที่ 29 บริเวณให้เช่ากางเต็นท์บนภูกระดึง

ภาพประกอบที่ 30 จุดให้เช่าเครื่องนอนบนภูกระดึง

4.1.1.6 อาชีพขับรถรับส่งนักท่องเที่ยว

อาชีพขับรถรับส่งนักท่องเที่ยว เป็นอาชีพใหม่ภายหลังที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา การติดต่อคมนาคมจึงมีการสร้างถนนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเป็นสาเหตุให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภูกระดึงเป็นปริมาณมาก ถึงแม้ถนนจะไม่สามารถตัดขึ้นไปบนยอดภูกระดึงได้เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ แต่ถนนก็สร้างถึงที่ทำการเชิงเขาภูกระดึง ระยะทางที่นักท่องเที่ยวจะเข้าไปเที่ยวชมธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจากจุดจอดรถโดยสารประจำทางที่ตำบลผานกเค้าซึ่งห่างจากอุทยาน ประมาณ 15 กิโลเมตร และจุดจอดรถโดยสารประจำทางอำเภอภูกระดึง ห่างจากอุทยานแห่งชาติภูกระดึงประมาณ 6 กิโลเมตร จึงเกิดอาชีพรถรับส่งนักท่องเที่ยว คือ รถสองแถว ราคาค่าโดยสารที่นักท่องเที่ยวต้องจ่ายให้เจ้าของรถรับส่ง มีสองลักษณะ คือ จ่ายปกติคนละ 20 บาท และเหมาจ่ายเป็นคันรถ ราคาไม่เกิน 400 บาท ต่อ เที่ยว

4.1.2 ด้านรายได้ - รายจ่าย

หลังจากที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชาวบ้านมีความคิดประกอบอาชีพใหม่ๆ นอกเหนือจากอาชีพทางการเกษตรกรรม คือ การประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การเป็นลูกหาบ การให้บริการเช่าที่พัก หรือ รีสอร์ท การขับรถรับส่งนักท่องเที่ยว อาชีพเหล่านี้ได้สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านเป็นอย่างมาก จนทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านสามารถจับจ่ายใช้สอยซื้อความสะดวกสบายความทันสมัยให้

กับตนเองได้ เช่น โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า โทรศัพท์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น จากการวิจัยเกี่ยวกับรายได้ – รายจ่าย พบว่า ถึงแม้รายได้ของชาวชุมชนบ้านศรีฐานจะดีในช่วงการเปิดอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก และส่งผลให้ชาวบ้านมีการออมทรัพย์ในช่วงนั้น แต่รายจ่ายของชาวบ้านที่ต้องใช้ก็มีจำนวนมากเช่นกัน เช่น รายจ่ายเป็นค่าอุปโภคบริโภคที่สูง รายจ่ายค่าเล่าเรียนบุตร รายจ่ายการลงทุนทำธุรกิจในปีต่อไป ซึ่งส่งผลให้เงินออมที่ออมไว้ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวต้องนำมาใช้จ่ายในช่วงที่ปิดการท่องเที่ยว ผลการวิจัยสรุปได้ว่ารายได้ของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน ก่อให้เกิดการออมทรัพย์เพื่อการนำไปใช้ และการลงทุน

4.2 ความสัมพันธ์ด้านสังคม

การดำเนินวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านตำบลศรีฐานในอดีต มีลักษณะคล้ายหมู่บ้านในภาคอีสานทั่วไป มีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย อาชีพหลักคือการทำไร่ ทำนา แต่การทำไร่นานั้นเป็นการทำแต่พอกินพอใช้ ตามแบบแผนที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่พึ่งพาเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งทางด้านทรัพยากรและทางเทคนิควิธี ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภายใต้วัฒนธรรมที่เป็นของตนเองวิถีชีวิตด้านสังคมมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 ด้านการปกครอง

ในอดีต ระบบการปกครองของชาวบ้านตำบลศรีฐาน มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น ด้วยระบบเครือญาติ ผู้อาวุโสมีบทบาทสำคัญเป็นผู้ปกครองดูแลหมู่บ้าน เมื่อมีการประชุมหากมีการถกเถียงกันก็เอาผู้เฒ่ามาตัดสิน โดยอาศัยประสบการณ์ และจารีตประเพณี เป็นหลักยึดถือ ในปัจจุบันการปกครองในหมู่บ้านมีความสงบเรียบร้อยเป็นไปตามการจัดการปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ บ้านศรีฐานมีการปกครองแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ปกครองในรูปแบบของเทศบาล แบ่งจากบ้านศรีฐานทั้งหมด ยกเว้นคุ้มโนนป่ากอยปกครองโดยองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการในเรื่องการปกครองหมู่บ้าน ในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน ชาวบ้านนิยมเลือกผู้ที่เป็นคนดี มีความสามารถ มีความรู้ มีความเป็นผู้นำและมีฐานะทางการเงินมั่นคง เมื่อผู้นำได้รับการเลือกตั้งแล้วชาวบ้านศรีฐานให้การยอมรับและนับถือการตัดสินใจของผู้นำที่ตนเลือกโดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานข้อเท็จจริงและเหตุผลที่ดีงาม

ภาพประกอบที่ 31 องค์การบริหารงานส่วนตำบลศรีฐาน ตั้งอยู่ที่ชุมชนบ้านศรีฐาน

4.2.2 ครอบครัวและเครือญาติ

การเลือกคู่ครองของหญิงสาวและชายหนุ่มภายในหมู่บ้านเดิมชาวบ้านศรีฐานมีความเชื่อในการเลือกคู่ครองว่า ไทยใต้จี่ร้านไทยเลขยัน จะเลือกคู่ครองให้เลือกไทยเลขห้ามเลือกไทยใต้ เป็นเหตุผลในการเลือกคู่ครอง เมื่อชายหนุ่มจากไทยใต้มาจีบหญิงสาวชาวไทยเลขหญิงสาวจะไม่พูดด้วยเนื่องจากได้รับคำสั่งสอนมาดังนี้ การเลือกคู่ครองของชาวบ้านศรีฐานจึงไม่มีการแพร่กระจายเผ่าพันธุ์จะเลือกคู่ครองในท้องถิ่นของตนเท่านั้น เช่น บ้านศรีฐานแต่งงานกับบ้านนาแปน หรือตระกูลถิ่นถานแต่งงานกับตระกูลสีทาดิ มีบางครั้งที่ฝ่ายหญิงฝ่ายชายไม่ได้รักกันแต่ทางผู้ใหญ่เป็นผู้จัดงานแต่งงานให้ลักษณะที่เรียกว่าการคลุมถุงชนแต่ไม่มากนัก ปัจจุบันการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวไม่ได้จำกัดกับความเชื่อดังกล่าว และขึ้นอยู่กับความสมัครใจทั้งสองฝ่าย และเมื่อภูกระดึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในปริมาณมากในแต่ละปี เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ในความหลากหลายทางเผ่าพันธุ์ที่ดี หนุ่มสาวมีโอกาสเลือกคู่ครองมากขึ้น

โครงสร้างทางสังคมของชุมชนบ้านศรีฐาน เดิมลักษณะของครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย คือ ภายในครอบครัวหนึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน อยู่ร่วมกัน โดยเมื่อลูกสาวแต่งงานจะนำลูกเขยมาอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ลูกเขยจะช่วยทำงานสร้างฐานะทางครอบครัวของตนโดยมีพ่อตา แม่ยาย คอยดูแลช่วยเหลือและเมื่อมีฐานะขึ้นจนเป็นที่พอใจของพ่อตา แม่ยายแล้ว พ่อตา แม่ยายก็จะให้แยกครอบครัวออกจากตน ให้ที่ดินสร้างบ้าน อยู่ภายในบริเวณเดียวกัน ถ้าเป็นลูกชายเมื่อแต่งงานแล้วจะแยกไปอยู่กับภรรยาของตนตามหมู่บ้านที่ฝ่ายหญิงอยู่และจะเป็นในลักษณะเดียวกับครอบครัวของตน ปัจจุบัน การสร้างครอบครัวแตกต่างไปจากเดิมคือ เมื่อแต่งงานแล้วนิยมแยกครอบครัวเพื่อไปประกอบอาชีพส่วนตัว โดยไม่อาศัยพ่อแม่ฝ่ายหญิงเช่นแต่ก่อน

4.2.3 การศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญทางสังคมเนื่องจากมีความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นในสังคมก่อน ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ดังนั้นในท้องถิ่นต่างๆ จึงมีโรงเรียนประจำหมู่บ้านของตน และปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนทุกหมู่บ้าน ซึ่งดำเนินการโดยฝ่ายศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำอำเภอบริการชาวบ้านทุกหมู่บ้าน

สภาพการศึกษาของชาวบ้านศรีฐานส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากคนชราส่วนใหญ่จะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในอดีตเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว พ่อแม่จะให้มาช่วยทำงานในไร่นา เว้นแต่ครอบครัวที่มีความสามารถส่งเสียให้ลูกศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปได้ โดยไม่มีปัญหาเรื่องการเงินและแรงงานที่จะทำไร่นาช่วยครอบครัว จะส่งลูกไปเรียนโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอภูกระดึง โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดเลย หรือโรงเรียนประจำอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้กับอำเภอภูกระดึง แต่ก็มีจำนวนน้อยเท่านั้น จากการวิจัยพบว่า ในสภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของชาวบ้านศรีฐาน ส่วนใหญ่สนับสนุนให้บุตรหลานได้ศึกษาสูงขึ้นเรื่อยๆ จากระดับประถมศึกษา จนถึงระดับปริญญาตรี ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน

รูปโรงเรียน

ภาพประกอบที่ 32 โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของ บ้านศรีฐาน

4.2.4 ด้านสาธารณสุข

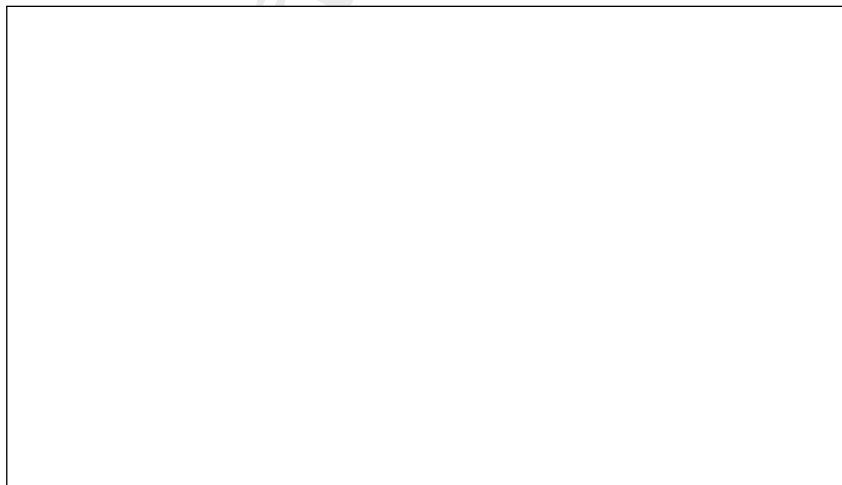
การพัฒนาด้านสังคมของท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงด้านสุขอนามัยของประชาชน เมื่อชุมชนมีสุขภาพกายดี สุขภาพจิตย่อมดีตาม ชาวชุมชนบ้านศรีฐาน มีการรณรงค์ในเรื่องการสาธารณสุขมูลฐาน โดยเริ่มจากภายในครอบครัว มีการสร้างส้วม ให้ครบทุกหลังคาเรือน มีที่เก็บน้ำที่สะอาดและมีฝาปิดเพื่อป้องกันการเพาะพันธุ์ของยุง มีการรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ รณรงค์การวางแผนครอบครัว ส่งเสริมสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐานให้ประชาชนภายในหมู่บ้านดูแลรักษาสุขภาพอนามัยเบื้องต้น และรู้จักวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยงานสาธารณสุขโดยการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัย การดูแลรักษาสุขภาพ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ จะได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการโภชนาการสำหรับแม่และเด็ก อีกทั้งหากชาวบ้านมีอาการเจ็บป่วยที่รุนแรงยังสามารถไปใช้บริการรักษาพยาบาลที่สถานีอนามัยประจำตำบล และโรงพยาบาลประจำอำเภอซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน โดยการใช้สิทธิ์ในการรักษาจากโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และบัตรสงเคราะห์ ที่รัฐบาลจัดทำให้ นอกเหนือจากนี้ยังมีรักษาแบบพื้นบ้านที่ใช้สมุนไพร และการรักษาตามความเชื่อสมัยโบราณ เช่น ถ้าเปียกฝนต้องรีบสระผมด้วยน้ำธรรมดา เป็นต้น

นอกจากนั้นจากการวิจัยยังพบว่าการจัดการด้านสุขภาพอนามัยของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเป็นลูกหาบยังไม่มีกองทุนหรือสวัสดิการในการดูแลรักษาเมื่อเจ็บป่วย หรือ ประสบอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ จากหน่วยงานของทางราชการ เช่น ไม่มีประกันสังคม หรือ ไม่มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลให้กับลูกหาบโดยตรง เนื่องจากชาวบ้านที่ประกอบอาชีพ

ลูกหาบเป็นอาชีพคล้ายกับการรับเหมาแบบไม่มีนายทุน แต่เป็นอาชีพที่มีลักษณะคล้ายอาชีพอิสระของชาวบ้านศรีฐาน

4.2.5 ด้านสาธารณูปโภค

สภาพสาธารณูปโภคของชาวบ้านศรีฐานเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก จากการวิจัยพบว่า ในอดีตนั้นระบบสาธารณูปโภคยังไม่สะดวก ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา ถนนยังไม่มีการลาดยาง ไม่มีตู้โทรศัพท์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่มี ชาวบ้านอยู่กันอย่างเรียบง่ายตามสภาพ ช่วงเวลาที่ชาวบ้านพักผ่อนจะเป็นช่วงเวลาที่มิงงานบุญต่างๆ เช่น บุญสงกรานต์ บุญปีใหม่ บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา หรือการทำบุญตามประเพณี เช่น งานบวช งานแต่งงาน เป็นต้น ในปัจจุบันหลังจากที่มีการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูกระดึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ชุมชนบ้านศรีฐานเมื่อความเจริญด้านสาธารณูปโภคเป็นอย่างมาก เช่น มีถนนลาดยาง มีไฟฟ้า มีน้ำประปา มีโทรศัพท์สาธารณะ ทำให้วิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านศรีฐานการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสาธารณูปโภค มีอำนวยความสะดวกสบาย เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 33 ถนนภายในชุมชนบ้านศรีฐาน

4.3 ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนหรือวิถีชีวิตของสังคม ซึ่งปรากฏในรูปของภาษา ประเพณี การศาสนา ความเชื่อ รูปแบบวัฒนธรรมของชาวบ้านศรีฐาน เดิมชาวบ้านจะดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจคือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ วิถีชีวิตชาวบ้านด้านวัฒนธรรมสามารถแยกได้ ดังนี้

4.3.1 ความเชื่อ

วิถีชีวิตของชาวภาคอีสานมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับความเชื่อค่อนข้างสูง ด้านความเชื่อชาวบ้านศรีฐานนั้นมีความเชื่อที่มั่นคงเหนียวแน่นมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน นั่นคือ การนับถือเจ้าปู่ศรีภูกระดึง ซึ่งเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าคุ้มครองให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข เป็นผลให้ชาวบ้านเป็นคนที่จิตใจอ่อนโยน งดงาม และมีความเป็นมิตร เนื่องจากเชื่อกันว่าเจ้าปู่ศรีภูกระดึงจะช่วยคลบ้นดาลให้บ้านเมืองสงบสุข มีความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพ มีความปลอดภัยในการเดินทาง และเป็นที่พักทางจิตใจเป็นศูนย์รวมให้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านได้สร้างศาลเจ้าปู่ศรีภูกระดึงตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันมีการสร้างให้ถาวร ศาลดังกล่าวตั้งอยู่ที่บ้านศรีฐาน นับเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการไปบนบาน สักการะกราบไหว้อยู่เสมอ และถือเป็นประเพณีที่ต้องปฏิบัติคือ มีการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าปู่ศรีภูกระดึง ตามความเชื่อเป็นประจำทุกปี ระหว่างวันที่ 17 – 18 เมษายน ของทุกปี พิธีกรรมมีขั้นตอนดังนี้

ในแรกชาวบ้านจะนัดกันไปที่หน้าศาลเจ้าปู่ภูกระดึงด้วยความพร้อมเพรียง และจะมีคนทรงเจ้า หรือร่างทรง หรือที่เรียกว่า นางเทียม ทำพิธีบูชาและเซ่นไหว้ นางเทียมจะแต่งตัวด้วยชุดขาว เมื่อร่างทรงเข้าประทับแล้วร่างทรงจะรำไปรอบๆ ลาน จะมีดนตรีประกอบจังหวะในการรำของร่างทรง เครื่องดนตรี คือกลอง ลูกบ้านทุกคนจะนั่งดูด้วยความสงบ เมื่อร่างทรงรำเสร็จจะกลับมานั่งที่นั่งของตน ลูกบ้านจะถามเรื่องที่ตนต้องการถาม เช่น ถามถึงฝนฟ้าจะดีหรือไม่ ถามถึงเพศภักจะเกิดขึ้นหรือไม่ ทำนาจะได้ข้าวมากหรือน้อย เป็นต้น หมคคำถามแล้วเจ้าปู่ภูกระดึงก็จะกลับและออกจากร่างทรง เสร็จพิธีทรงเจ้าชาวบ้านทุกคนก็จะนำเครื่องเซ่นไหว้ไปบูชาเป็นเสร็จพิธีวันแรก

วันที่ที่สองชาวบ้านจะนัดกันนุ่งขาวห่มขาวแล้วเดินทางขึ้นไปสรงน้ำพระบนยอดภูกระดึง การเดินทางขึ้นไปบนภูกระดึงต้องใช้เวลาและความอดทนเป็นอย่างมากเนื่องจากระยะทางไกลถึง 9 กิโลเมตร และทางเดินนั้นเป็นป่าต้องเดินข้ามภูเขาหลายลูก ในสมัยก่อนชาวบ้านทุกคนจะต้องนำอาหารขึ้นไปประกอบบนยอดภูกระดึง อาหารที่นำขึ้นไปนั้นจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับความศรัทธาและฐานะของครอบครัวไม่ได้บังคับว่าจะต้องให้เหมือนกัน เช่น บางครอบครัวมีไก่ก็จะนำไก่ขึ้นไป บางครอบครัวมีผัก ผลไม้ก็จะนำผัก ผลไม้ ไปรวมกับคนอื่น เป็นต้น ตอนเย็นของวันนี้ชาวบ้านทุกคน

จะเดินทางไปประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปด้วยน้ำหอมและนำดอกไม้ไปบูชา มีการอธิษฐาน การเสวยทราย และตีระฆังที่อยู่รอบๆ องค์พระ เมื่อชาวบ้านขึ้นไปถึงยอดภูและประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปแล้วจะพักผ่อนและประกอบอาหารเพื่อรับประทานร่วมกัน ตอนกลางคืนชาวบ้านพักค้างคืนบนยอดภูกระดิง 1 คืน และเดินทางกลับหมู่บ้านในตอนเช้า แต่ปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปโดยชาวบ้านไม่ต้องนำอาหารขึ้นไปเพื่อประกอบรับประทานร่วมกัน แต่จะนำเงินขึ้นไปเพื่อซื้ออาหารจากร้านขายอาหารบนยอดภูกระดิง แล้วนำมารับประทานด้วยกันเป็นกลุ่ม

พิธีการเลี้ยงเจ้าปู่ภูกระดิงและพิธีสงฆ์พระพุทธรูปบนยอดภูกระดิง ถือเป็นพิธีเดียวกันที่ต้องทำต่อเนื่องกัน 2 วัน นับว่าเป็นการรวมพลังทางวัฒนธรรม เป็นการจัดระเบียบของสังคม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีความเป็นระเบียบ นับว่าเป็นกุศโลบายของชาวชุมชนบ้านศรีฐานที่ทำให้ ชาวบ้านศรีฐานมีจุดยืนความเชื่อที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สร้างไว้เพื่อลูกหลานมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

4.3.2 ประเพณี

การสืบทอดประเพณีของชาวบ้านศรีฐานนั้นมีมาโดยตลอดแต่บางประเพณีก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามยุคตามสมัย จากการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตด้านการสืบทอดประเพณีมีรายละเอียด ดังนี้

การแต่งงาน ในอดีตงานแต่งงานเป็นประเพณีที่เคร่งครัด พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะให้ความสำคัญมาก เนื่องจากมีความเชื่อว่าครอบครัวใดมีลูกสาว สิ่งที่จะถือเป็นเกียรติของวงศ์ตระกูลก็คือ การจัดงานแต่งงาน งานแต่งงานในอดีตมีขั้นตอนดังนี้ มีพิธีสู่ขอโดยฝ่ายชายจะให้ญาติผู้ใหญ่ของตนไปสู่ขอหญิงสาวที่ตนรักและหมายปอง ญาติผู้ใหญ่จะทำการตกลงสินสอดและพิธีแต่งงานในวันถัดมา โดยจะต้องไปดูฤกษ์ยามที่เหมาะสมกับหลวงพ่อดีหรือไม่ เมื่อตกลงกันได้แล้วว่าจะจัดพิธีในวันใดฝ่ายชายก็จะกลับไปเตรียมขันหมากและแห่ขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว ขบวนขันหมากจะประกอบไปด้วยต้นกล้วย ต้นอ้อย ซึ่งถือเป็นพีชมงคลในการขยายวงศ์ตระกูล เพราะกล้วยและอ้อยแตกหนอเป็นกอ พ่อเจ้าบ่าวมาถึงก็จะให้ล้างเท้า โดยให้ฝ่ายเจ้าสาวซึ่งปกติต้องเป็นเด็กหรือวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่าเจ้าสาวมาล้างเท้าให้เจ้าบ่าว เจ้าบ่าวก็จะให้เงินเป็นค่าตอบแทน จากนั้นญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวก็จะทักทายขบวนขันหมาก เรียกว่า การผ่านประตูเงินประตูทอง โดยจะเรียกร้อยสิ่งขอหรือเงินจากฝ่ายเจ้าบ่าวเล็กน้อย จากนั้นก็จะให้เจ้าบ่าวเข้าสู่พิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า เข้าพาวขวัญ ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ มีหมอสู่ขวัญ เรียกว่า พรหมณ์ทำพิธี แล้วก็จะให้ญาติผู้ใหญ่และแขกที่มาร่วมงานผูกข้อมือนิ้วด้วยฝ้ายที่มัดไว้ให้ เมื่อมีคนมาผูกข้อมือให้เจ้าบ่าวเจ้าสาว เจ้าภาพก็จะมอบสิ่งของเป็นการตอบแทน ส่วนใหญ่จะเป็นหมอนจิด หรือผ้าขาวม้า แต่ถ้าผู้ใดช่วยเงินเป็นจำนวนมากก็จะได้ผ้าห่มหรือที่นอนตามความเหมาะสม เสร็จพิธีสู่ขวัญแล้วก็ร่วมกันรับประทานอาหาร ต่อมาประเพณี

การแต่งงานก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เป็นผลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมส่วนใหญ่ยังคงไว้เช่นเดิม คือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปคือ ด้านองค์ประกอบอื่นๆ มีการแจกบัตรเชิญ แทนการบอกเล่าด้วยปาก มีการกินเลี้ยงแบบโต๊ะจีน จัดเลี้ยงในเวลากลางคืน มีวงดนตรีบรรเลง แจกของชำร่วยสำหรับแขกที่มาในงาน เครื่องแต่งกายชุดเจ้าบ่าวและชุดเจ้าสาวก็เปลี่ยนเป็นชุดสูท และชุดราตรี แทนการใส่ชุดพื้นเมือง มีสมุดให้เขียนกล่าวอวยพรเจ้าบ่าวเจ้าสาว

งานบวช ประเพณีการบวชในอดีตชาวบ้านจะถือเป็นเรื่องสำคัญมาก กล่าวคือลูกชายเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ พ่อแม่จะจัดพิธีบวชให้ เพราะถือเป็น การทดแทนบุญคุณ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบิดามารดา และพ่อแม่มีความเชื่อว่าถ้าได้บวชลูกชายเมื่อตาย จะได้เกาะชายผ้าเหลืองของลูกขึ้นสวรรค์ ปัจจุบันงานบวชในตำบลศรีฐานมีไม่ค่อยมากนัก ส่วนใหญ่ผู้ที่จัดงานบวชจะต้องมีฐานะทางการเงินดีมีความพร้อมแต่ก็มีเพียงส่วนน้อย จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านไม่ค่อยนิยมบวชลูกชาย ทั้งนี้เนื่องจากต้องทำมาหากิน ถ้าหากมีการบวชก็จะต้องมีการจัดพิธีใหญ่โตเหมือนเช่นที่อื่น พระที่จำวัดอยู่วัดศรีทัศน์ ซึ่งเป็นวัดบ้านศรีฐานนั้น เป็นพระภิกษุที่มาจากที่อื่นเป็นจำนวนมาก และเจ้าอาวาส ก็คือ อดีตเด็กชายที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ท่านจะบวชตั้งแต่เป็นเณร ส่วนการสืบทอดศาสนานั้นจะเป็นแบบการบวชเณรภาคฤดูร้อนให้กับเด็กผู้ชาย ของกรมศาสนา ซึ่งจะมีเด็กนักเรียนชายที่สมัครใจบวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัยและรักษากฎระเบียบ เป็นการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง และเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์กับเยาวชนด้วย ผู้ปกครองเห็นด้วยและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี (พระอาจารย์ด้อม ฐานธมโม. สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2544)

งานศพ เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน ชาวบ้านศรีฐานก็จะจัดงานศพซึ่งสืบทอดมาตั้งแต่อดีต ในอดีตการจัดงานศพนิยมนำศพไว้ที่บ้าน 2 – 3 วัน แล้วจึงนำไปฌาปนกิจที่ป่าช้าตามประเพณี ในช่วงที่เอาศพไว้บ้านนั้นชาวบ้านจะมาร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ พอตกตอนกลางคืนก็จะมาร่วมพูดคุยสังสรรค์ มีกิจกรรมเล่นเกมเล็กๆ น้อยๆ เรียกว่า งันเฮือนดี จุดประสงค์ก็คือการอยู่เป็นเพื่อเจ้าภาพช่วยคลายความทุกข์โศกคิดถึงคนที่ตายไปได้บ้าง ในปัจจุบันงานศพได้เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่มีฐานะดี และปานกลาง จะมีการแจกบัตรเชิญร่วมงานศพ ตอนเย็นจะนิมนต์พระมาสวดศพ กลางคืนจะมีเลี้ยงอาหาร เช่น ข้าวต้มทรงเครื่อง กระจ่างปลา หรือการเลี้ยงอาหารโดยจัดเป็นโต๊ะอาหาร มีการเปิดวีซีดีให้แขกดู ช่วงเวลาประมาณ 23 – 24 นาฬิกา จะมีแขกอีกกลุ่มจะเล่นการพนัน เช่น ไพ่ ไฮโล เป็นการเปิดบ่อนโดยไม่ผิดกฎหมาย พอถึงวันฌาปนกิจก็จะนำศพไปฌาปนกิจที่เมรุ มีแจกของชำร่วยให้กับแขกที่ไปร่วมงานวันฌาปนกิจ และแจกหนังสืองานศพด้วย

การทำบุญอุทิศส่วนกุศล หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า บุญแจกข้าว หรือบุญร้อยวัน เป็นการทำบุญให้แก่คนที่ตายไปแล้ว ในอดีตมีการทำอย่างเคร่งครัด คือ นิมนต์พระสงฆ์มาสวด นำสิ่งของเครื่องใช้ไปบริจาคที่วัด โดยมีความเชื่อว่าคนตายจะได้สิ่งของเหล่านั้น ในตอนกลางคืนของวันงาน

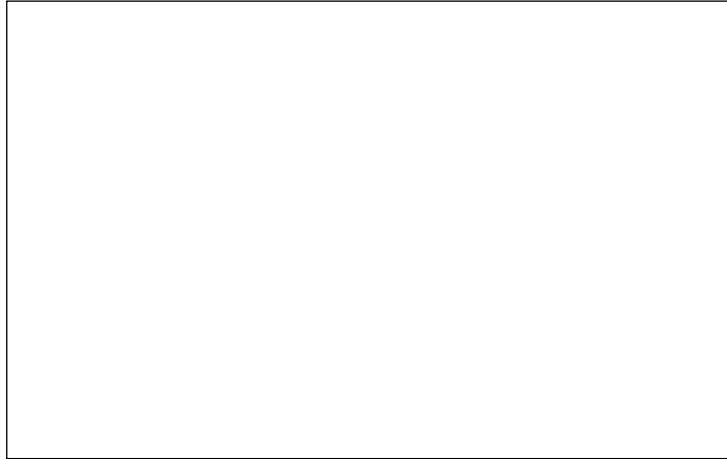
จะมีการจัดมหรสพให้แขกชม เช่น มีหมอลำ มีภาพยนตร์ มีวงดนตรี เป็นต้น ปัจจุบันรูปแบบของงาน บุญอุทิศส่วนกุศลเปลี่ยนแปลงไปมาก คือ มีการแจกบัตรเชิญ มีการจัดเลี้ยงแบบโต๊ะจีน มีวงดนตรี ให้แขกที่มาช่วยงานชม หรือ บ้านครอบครัวมีภาพยนตร์ฉายให้ชมในตอนกลางคืน

ภาพประกอบที่ 34 วัดศรีทัศน์ บ้านศรีฐาน ที่ชาวบ้านประกอบพิธีทางศาสนา

ภาพประกอบที่ 35 ศาลเจ้าปู่ภูกระดึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวชุมชนบ้านศรีฐาน

ภาพประกอบที่ 36 ลานพระแก้ว สถานที่ที่ทำพิธีสงฆ์พระ บนภูกระดึง

4.3.3 ภาษา

ภาษาเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี มีสำนวนสุภาษิตประโยคหนึ่งกล่าวว่า สำเนียงสอภาษา ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาว่าท้องถิ่นใดย่อมมีวัฒนธรรมภาษาเป็นเอกลักษณ์ประจำของตนเอง ชาวบ้านศรีฐานเป็นหมู่บ้านที่มีภาษาเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นในจังหวัดเลย ที่เรียกว่าภาษาถิ่นไทยเลย การพูดสำเนียงภาษาเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สำเนียงพูดปานกลางไม่ช้าไม่เร็ว มีความไพเราะ และอ่อนน้อม จากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันภาษามีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการมีความเจริญทางวัฒนธรรมเมืองเข้ามาสู่ชนบทโดยเข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงภาษาที่ใช้ในการพูด เป็นภาษากึ่งกลาง สอนลูกหลานให้พูดกลางแทนการพูดภาษาท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระหว่างการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวเมือง โดยรู้สึกว่าคุณที่พูดภาษากลางจะเป็นคนที่เจริญแล้ว อีกทั้งภาษากลางเมื่อพูดแล้วสามารถสื่อสารกันได้ง่ายกว่าภาษาท้องถิ่น

4.4 ความสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญมากเมื่อนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางเข้ามาศึกษาธรรมชาติ ชาวบ้านจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ดีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมสามารถแยกได้ ดังนี้

4.4.1 ป่าไม้

อดีตป่าไม้ภูกระดึงเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ใหญ่มากมาย จนมีบริษัทเอกชนยื่นหนังสือกับทางราชการขอสัมปทานป่าไม้ และเปิดโรงเลื่อยส่งไม้ออกขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ลดลงเป็นปริมาณมากเนื่องจากการทำสัมปทานป่าไม้ไม่มีการปลูกไม้ทดแทน แต่หลังจากที่มีการจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้น คือ เมื่อภูกระดึงได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2505 นั้นกรมป่าไม้ได้เข้ามาฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากต้องรักษาป่าไม้ให้คงอยู่เพื่อกาจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ให้นักท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติและชมความงามของธรรมชาติ พรรณไม้ป่าหลายชนิดที่ถูกต้องไปจึงฟื้นกลับคืนแต่ก็ยังไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์เนื่องจากป่าถูกทำลายไปมาก นับว่านักท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าทางอ้อม

การอนุรักษ์ป่าไม้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากท้องถิ่น ชาวบ้านศรีฐานมีความตระหนักถึงคุณค่าป่าไม้ โดยร่วมมือกับทางหน่วยราชการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น การไม่ลักลอบตัดไม้ การเก็บของป่าจะเก็บเป็นฤดูกาล ไม่เผาป่าเพื่อล่าสัตว์หรือเก็บผักหวาน เป็นต้น

4.4.2 ขยะ

ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่ใหญ่มากสำหรับการจัดการท่องเที่ยว ถ้าหากว่าระบบการกำจัดขยะไม่ดีพอจะส่งผลทั้งระยะสั้นและระยะยาวแก่สถานที่นั้น โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ต้องรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด การจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงจะเน้นเรื่องการรักษาความสะอาดมากทั้งในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงมีมาตรการในการรักษาความสะอาดโดยการจ้างพนักงานทำความสะอาด เก็บขยะ มีการวางถังขยะเป็นจุดบนยอดภูกระดึง และนำขยะลงมาจากยอดภูกระดึงทุกวันเพื่อทำลายโดยการเผา มีเตาเผาจำนวน 1 เตา และยังจัดโครงการอาสาสมัครพิทักษ์ภูกระดึงในปี พ.ศ. 2537 – 2546 ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ถึงกระนั้นปัญหาการกำจัดขยะก็ยังมีให้เห็นเป็นประจำ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดมีน้อยมาก และบริเวณจุดท่องเที่ยวบนยอดภูกระดึงก็กว้างใหญ่ รถยนต์ขนขยะไม่สามารถเข้าไปถึงในจุดท่องเที่ยวบางจุด เช่น น้ำตกต่างๆ และ ในป่าปิด เป็นต้น จากการวิจัยพบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดในการรักษาความสะอาด คือการปลูกจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวและชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในการอนุรักษ์และความสะอาดแก่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

4.4.3 ภูมิทัศน์

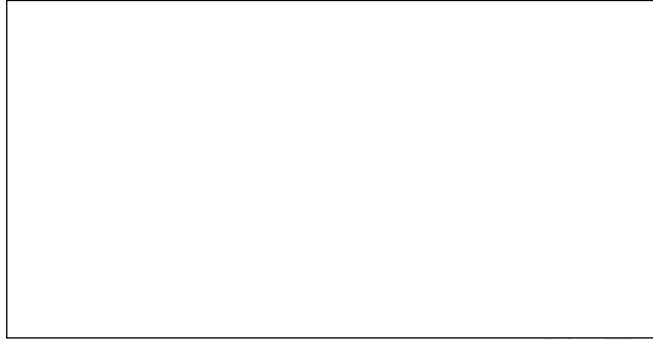
ภูมิทัศน์ของการจัดการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในลักษณะนี้ต้องการชมความงามแบบธรรมชาติมากกว่าที่จะต้องการความสะดวกสบาย จากการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวของภูกระดึงมีการพัฒนาเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างเพื่อสนองความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้นไป โดยไม่คำนึงถึงนโยบายที่ได้วางไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องคำนึงถึงธรรมชาติให้มากที่สุด ผู้ที่เข้ามาเที่ยวศึกษาธรรมชาติจะต้องทำตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมมากที่สุด กล่าวคือ เมื่อเข้าไปเที่ยวในป่าจะต้องทำตัวให้เหมือนชาวบ้านนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 38 แสดงถึงการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
บนภูกระดึง

ภาพประกอบที่ 39 ร้านค้าบนภูกระดึงที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ภาพประกอบที่ 40 เ็นท์ถาวรที่สร้างบนฐกระดิ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอ ภูกระดึง จังหวัดเลย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาดำบลศรีฐาน คือ ชุมชนบ้านศรีฐาน ทำการวิจัยโดยวิธีการศึกษาเอกสาร(Documentary Studies) และการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) การศึกษาจากเอกสารเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประเด็นที่วิจัย ตลอดจนข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย ส่วนการศึกษาภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เป็นไปตามประเด็นที่ปรึกษา ตามความมุ่งหมายของการวิจัย

5.1 สรุป

จากการวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

5.1.1.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจภายหลังที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ดังนี้ คือ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านบวกหรือ ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจเดิมเป็นแบบเกษตร

กรรมเพียงอย่างเดียวเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงสร้างทางเศรษฐกิจก็มีการขยายตัวเป็นแบบ
ธุรกิจมากขึ้น เมื่อมีการขยายตัวทางธุรกิจ จึงมีการสร้างสรรค์อาชีพและการสร้างงานใหม่ๆ ส่งผล
ให้มีการกระจายรายได้ลงสู่ชาวบ้าน และ เมื่อชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น ชาวบ้านจึงมีการออมทรัพย์

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านลบ หรือ ผลกระทบของการท่องเที่ยว ที่ก่อ
ให้เกิดผลเสีย มีดังนี้ ปัญหาค่าครองชีพ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ปัญหา
รายได้ไม่แน่นอนเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องมีช่วงที่หยุดการให้บริการท่องเที่ยว
ให้ธรรมชาติฟื้นตัวช่วงฤดูฝน ปัญหาส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควร ได้เนื่องจากธุรกิจบางประเภท
มีการผูกขาด เช่น การขายอาหาร การขายของที่ระลึก ปัญหาราคาที่ดินสูงขึ้นเนื่องจากทำเลที่เหมาะสม
กับการเป็นเมืองท่องเที่ยว ปัญหาการถือครองที่ดินเมื่อมีการขายที่ดินชาวบ้านไม่สามารถซื้อคืนได้
เพราะราคาที่ดินสูงขึ้น ภาวะหนี้สินของครอบครัวที่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจค่าครองชีพสูงขึ้น
สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีมากเทคโนโลยีทันสมัย

สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบของการท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจได้แก่
ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของชุมชนซึ่งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวให้มีการพัฒนาหลายด้านอันเป็นผลประโยชน์
ของชุมชน ปัจจัยด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น ส่งเสริมอาชีพการผลิตของที่ระลึก ปัจจัย
ความเจริญทางการคมนาคม ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค และปัจจัยจำนวนนักท่องเที่ยว เมื่อมี
นักท่องเที่ยวมากจึงมีผลกระทบทางเศรษฐกิจมาก

5.1.1.2 ผลกระทบด้านสังคมภายหลังที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ แบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและผลกระทบด้าน
สังคม ดังนี้

ผลกระทบทางสังคมด้านบวก ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน มีดังนี้
การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ เมื่อมีการท่องเที่ยวชาวบ้านมีอาชีพเพิ่มขึ้นจากการ
ทำไร่ ทำนา ในช่วงเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวชาวบ้านก็จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการแก่
นักท่องเที่ยว เช่น เป็นลูกหาบ การสร้างความเจริญทางสังคม เมื่อชาวบ้านมีอาชีพเพิ่มมีรายได้เพิ่มก็
จะนำความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาสู่ชุมชน มีไฟฟ้า น้ำประปา การช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ
ชาวบ้านมีศักยภาพในการซื้อสินค้า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว ชาวบ้านต้องการความ
มั่นคงทางฐานะและนิยมมีบุตรน้อยเพียง 1 – 2 คน ทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลงเป็นครอบครัว
เดี่ยวที่ทันสมัย การสร้างความสามัคคีแก่ชุมชนเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มชาวบ้าน
จึงมีการจัดตั้งกลุ่มสร้างความสามัคคีภายในชุมชน การป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชากรใน
ชุมชนเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมีการสร้างงานชาวบ้านมีรายได้จึงเป็นการลดและป้องกันการ
อพยพย้ายถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้แรงงาน การเสริมสร้างการศึกษาแก่บุตรเพื่อการติดต่อสื่อสาร

กับบุคคลอื่นและเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ การลดภาวะการว่างงานเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้มีการสร้างงานและตำแหน่งงานเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ชาวบ้านมีงานทำ

ผลกระทบทางสังคมด้านลบ ก่อให้เกิดผลเสียหรือผลลบ มีดังนี้ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเป็นความเร่งรีบ เช่น อาหารจานเดียว ความไม่เป็นธรรมในสังคมชาวบ้านบางกลุ่มมีความคิดเห็นว่าตนเองถูกเอาเปรียบเนื่องจากฐานะยากจนไม่สามารถใช้จ่ายได้อย่างนักท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยอันดีของชุมชนชาวบ้านบางกลุ่มคือ โอกาสกอบโกยผลประโยชน์จากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ขายสินค้าราคาแพง อาชญากรรมในชุมชนเมื่อการท่องเที่ยวเป็นแหล่งทรัพยากรที่ให้ผลประโยชน์มหาศาลจึงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเป็นที่มาของการเกิดอาชญากรรมในชุมชน แต่ก็ไม่มีรุนแรงมากจนถึงเสียชีวิต ความขัดแย้งระหว่งนักท่องเที่ยวกับชุมชนเป็นความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานกับชาวบ้านในเรื่อง การออกกฎไม่ให้พระภิกษุ สามเณรหรือนักบวชขึ้นไปท่องเที่ยวชมธรรมชาติหรือปฏิบัติธรรมบนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบของการท่องเที่ยวทางสังคม มีดังนี้ ปัจจัยด้านการวางนโยบายของรัฐและหน่วยงานของรัฐ ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชน เช่น การขยายการศึกษาภาคบังคับ การส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น การส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยสามสิบบาทรักษาทุกโรค ส่งเสริมการวางแผนครอบครัว ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพและรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างความสามัคคีในชุมชน ปัจจัยด้านการส่งเสริมอาชีพ การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านสื่อมวลชนมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ เช่น การสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

5.1.1.3 ผลกระทบด้านวัฒนธรรมภายหลังที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและผลกระทบด้านวัฒนธรรม ดังนี้

ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านบวก หรือด้านที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ได้แก่ ช่วยส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนชาวบ้านได้นำวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ดิน ใฝ่ ลูกมะค่า กิ่งไม้แห้ง ดอกไม้แห้ง มาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว

ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านลบ ซึ่งส่งผลเสียแก่ชุมชน ได้แก่ ค่านิยมในการใช้สอยชาวบ้านใช้จ่ายเงินอย่างฟุ้งเฟ้อเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับคนและครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อเนื่องจากข้อจำกัดของเวลาและการประกอบอาชีพทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มไม่มีเวลาในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายชาวบ้านบางกลุ่ม โดยเฉพาะวัยรุ่นมีการลอกเลียนแบบการแต่งกายของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทันสมัย เช่น การ

ข้อดีคือ การไฮโลสัฟฟ การใส่เสื้อสายเดี่ยว การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมด้านภาษาชาวบ้าน บางกลุ่มมีการอบรมสั่งสอนบุตรให้พูดภาษากลางแทนภาษาถิ่นเนื่องจากมีความคิดว่าการใช้ภาษากลาง ในการติดต่อสื่อสารจะทำให้มีความสะดวกและเป็นคนทันสมัย

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีดังนี้ ปัจจัย ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องจากการท่องเที่ยวได้นำเทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย เช่น ระบบการติดต่อสื่อสาร ทำให้ชุมชนมีความเจริญมีการแพร่กระจายวัฒนธรรมสังคมเมืองเข้าสู่ สังคมชนบท ทำให้สังคมชนบทค่อยๆ เลือนหายไป

5.1.1.4 ผลกระทบด้านการเมืองภายหลังที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและผลกระทบด้าน การเมือง ดังนี้

ผลกระทบทางการเมืองด้านบวกที่ส่งผลดีหรือผลประโยชน์ ได้แก่ การ จัดระเบียบสังคมของชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวมากเกี่ยวกับความมั่นคงและปลอดภัย ในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวภูกระดึงจึงจัดให้มีอาสาสมัครรักษาความปลอดภัย มีตำรวจช่วย ดูแลรักษาความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่ของทางอุทยานคอยดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน มีหน่วยพยาบาลคอยให้ความช่วยเหลือเรื่องการรักษาพยาบาล ความเข้าใจในระบบการปกครอง แบบประชาธิปไตย ชาวบ้านมีความเข้าใจและได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สิทธิใช้เสียงเพื่อเลือกผู้นำ การสร้างความสามัคคีของชุมชนชาวบ้านมีการจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์ภูกระดึงเพื่อรักษาผลประโยชน์ที่ควร เป็นของส่วนรวมในชุมชน ความสำคัญของการศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลาน ได้เรียนในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ การตื่นตัวในการเมืองท้องถิ่นมีพฤติกรรมและทัศนคติ ที่ดีต่อการบริหารงานของราชการ

ผลกระทบทางการเมืองด้านลบที่ก่อให้เกิดผลเสีย ได้แก่ การแสวงหา ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนที่แน่ชัดแต่เป็นการแสวงหาผล ประโยชน์เพื่อส่วนรวมเช่น การรักษาผลประโยชน์ เรื่อง งบประมาณในการพัฒนาชุมชน ความขัดแย้ง ระหว่างการเมืองท้องถิ่นเมื่อมีการสมัครคัดเลือกผู้นำในแต่ละคราวที่ผู้นำชุมชนหมดวาระ เช่นผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. จะมีชาวบ้านให้ความสนในลงสมัครเป็นจำนวนมาก จึงเกิด การแย่งคะแนนเสียงกัน และเกิดความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผู้สมัครด้วยกัน แต่เป็นความขัดแย้งที่ยัง ไม่รุนแรงนัก

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง มีดังนี้ คือ ปัจจัย การวางนโยบายของภาครัฐมีบทบาทในการแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวลงสู่ชุมชน ร้อยละ 5 ของรายได้ทั้งหมดต่อปี เพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ปัจจัยการส่งเสริมด้านการจัดการศึกษาของ

ภาครัฐ รัฐบาลส่งเสริมให้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี หรือให้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปัจจัยด้านผลประโยชน์ของชุมชนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นการพัฒนาแหล่งผลประโยชน์ที่สร้างรายได้มากในแต่ละปีจึงทำให้ชาวบ้านมีความต้องการทรัพยากรทางธรรมที่สร้างรายได้ในลักษณะเมื่อใครยวสาวได้สาวเอา โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในการบริหารจะสามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้มาก ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐรัฐบาลมีนโยบายในการจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สังคมหรือชุมชนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ ร้อยละ 5 ของรายได้ในปีในแต่ละปี นับเป็นเงินจำนวนมากที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า และเป็นเงินจำนวนมาก ที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน

5.1.1.5 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมภายหลังที่ภูกระดึงได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมดังนี้

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้านบวก อันเป็นผลประโยชน์ต่อชุมชน ได้แก่ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวบ้านมีความตื่นตัวถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มรักษารักษาภูกระดึงเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ การนำทรัพยากรชุมชนออกมาเผยแพร่อย่างเห็นคุณค่า การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น การจัดสวนหย่อมหน้าบ้าน การปลูกต้นไม้ดอกไม้ประดับ

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้านลบ ที่ก่อให้เกิดเสียผลประโยชน์กับชุมชน ได้แก่ การทำลายทรัพยากรการทำลายทรัพยากรทางชีวภาพนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวบนยอดภูกระดึงเป็นจำนวนมากในแต่ละปีทำให้พืชและสัตว์หายุดการเจริญเติบโตหรือเจริญเติบโตช้ากว่าปกติ เนื่องจากถูกรบกวน ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลนักท่องเที่ยวได้นำอาหารเข้าไปเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ตนเองแล้วไม่สามารถกำจัดขยะนั้นได้อย่างถูกวิธี มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มทิ้งขยะไว้บนภูกระดึง ทำให้สัตว์ป่ากินเข้าไปบางตัวเสียชีวิตเพราะขยะที่กินเข้าไปไม่สามารถย่อยได้ มลภาวะทางเสียงในชุมชนเกิดจากรถหรือยานพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว การทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนเนื่องจากการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น สร้างที่พักต่างๆ จำนวนมาก การสร้างที่พักนั้นเป็นการทำลายภูมิทัศน์ของการจัดการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านลบ มีดังนี้ ปัจจัยด้านการวางนโยบายของหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานรัฐบาลเร่งการพัฒนาเกี่ยวกับสาธารณูปโภคเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มคนที่จะนำรายได้มาสู่การท่องเที่ยว จนลืมไปว่าการจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงเป็นการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติเชิงอนุรักษ์

ปัจจัยการขาดจิตสำนึกที่ดีของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ยังขาดจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว เช่น การทิ้งขยะไม่ถูกวิธี การให้อาหารแก่สัตว์ป่าตามใจชอบทำให้สัตว์ป่าไม่ยอมหากินเองตามธรรมชาติ

5.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

5.1.2.1 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ของการจัดการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ เช่น อาชีพธุรกิจขายอาหาร ธุรกิจการขายของที่ระลึก อาชีพลูกหาบ อาชีพการทำของที่ระลึก อาชีพธุรกิจที่พัก หรือรีสอร์ท อาชีพขับรถรับส่งนักท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงรายได้ – รายจ่าย ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะสร้างงานสร้างอาชีพแต่รายจ่ายของชาวบ้านก็สูงขึ้นตาม และทำให้ชาวบ้านมีเงินออมในช่วงที่มีนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้จ่ายในช่วงหมดฤดูกาลท่องเที่ยว และเก็บเป็นเงินลงทุนในปีต่อไป

5.1.2.2 ความสัมพันธ์ด้านสังคม

ความสัมพันธ์ของการจัดการท่องเที่ยวด้านสังคมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองชาวบ้านเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ให้ความเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและสามารถสร้างเลือกผู้นำชุมชนได้อย่างเป็นประชาธิปไตย ด้านครอบครัวและเครือญาติมีการเปลี่ยนแปลงโดยโครงสร้างทางสังคมเดิมเป็นครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว ด้านการศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาแก่บุตรหลาน ด้านสาธารณสุขประชาชนมีความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยมากขึ้น ด้านสาธารณสุขปโภคประชาชนมีสาธารณสุขปโภคที่ทันสมัยสะดวก

5.1.2.3 ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ของการจัดการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ชาวบ้านยังมีความเชื่อ และนับถือสิ่งที่เหนือธรรมชาติเหมือนเดิม เพียงแต่นโยบายปฏิบัติในด้านความเชื่อมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านเวลาให้น้อยลงและเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกสบายให้มากขึ้น เช่น ประเพณีการขนานน้ำพระบนยอดภู แต่ก่อนชาวบ้านนำอาหารไปประกอบเพื่อรับประทานบนภูกระดึง เปลี่ยนเป็นนำเงินไปซื้อรับประทานแทน ประเพณีการแต่งงานมีสิ่งเปลี่ยนแปลงเพิ่ม คือ การพิมพ์การ์ดแทนการบอกเล่าด้วยปากเปล่า มีการจัดเลี้ยงแบบโต๊ะจีน ประเพณีงานบวชจะลดปริมาณลงเนื่องจากต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายมากทำให้ชาวบ้านไม่นิยมบวชลูก ด้านภาษา มีการเปลี่ยนแปลงจากการพูดภาษาถิ่นเป็นการติดต่อด้วยภาษากลางมากขึ้น

5.1.2.4 ความสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ของการจัดการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านป่าไม้ ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ด้านขยะเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างความสกปรกและความหนักใจให้กับทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงและชาวบ้านถึงแม้จะมีมาตรการในการแก้ไขแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ด้านความหลากหลายทางชีวภาพการท่องเที่ยวทำให้ธรรมชาติด้านนี้ลดลงถึงแม้จะมีการปิดป่าเพื่อการฟื้นตัว ด้านภูมิทัศน์การท่องเที่ยวมีการปลูกอาคารและสถานที่เพื่อบริการนักท่องเที่ยวมากเกินไปทำให้ภูมิทัศน์ของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติลดลง

5.2 อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย สามารถอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

เมื่อรัฐบาลได้ประกาศตั้งภูกระดึง ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2505 จนถึงปัจจุบันนั้น ภูกระดึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และได้มีการประชาสัมพันธ์จากทางราชการและทางสื่อมวลชนในด้านต่างๆ ทำให้มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมความงามทางธรรมชาติของภูกระดึง ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาวบ้านในตำบลศรีฐาน โดยเฉพาะบ้านศรีฐานกล่าวคือในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างเดิม ซึ่งเดิมเป็นแบบเกษตรกรรม เป็นโครงสร้างแบบเศรษฐกิจธุรกิจ คือ มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น การขยายตัวทางธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นการสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับชุมชนทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น นับเป็นการกระจายรายได้แก่ท้องถิ่นเมื่อชาวบ้านมีรายได้ จึงส่งผลให้ชาวบ้านมีการออมทรัพย์เพื่อการลงทุนในอนาคต

ผลกระทบดังกล่าวสอดคล้องผลการวิจัยของสมาคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (2520 : 1 – 20) ที่ได้เสนอผลงานวิจัยเรื่องบทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งพบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้แสดงบทบาทเป็นตัวทวีและตัวเร่งในทางเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น จากการจ่ายในเรื่องอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการใดธุรกิจหนึ่งก็จะเป็แรงกระตุ้นให้เกิดการลงทุนขึ้นในธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือเพิ่มขึ้นในธุรกิจเดิม การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการสร้างงานในทางอ้อมโดยกระจายไปตามแขนงธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้นตัวเพิ่มรายได้ประชาชาติและลดอัตราการว่างงานได้มากกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์ (2529 : 25 – 28) ที่ได้วิจัยเรื่อง

แผนพัฒนาการทองเที่ยวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับการสร้างงานและผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งพบว่า สภาพเศรษฐกิจมีลักษณะการค้ามากขึ้น ราคาสินค้าในเกาะสมุยจะผูกพันกับราคาสินค้าจากจังหวัด สินค้าภายในที่ไม่มีราคาได้กลายเป็นสินค้าที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและกลายเป็นสินค้าที่มีราคาแพงมากขึ้น การพัฒนาการทองเที่ยวสามารถสร้างงานอาชีพ คุชชัการว่างงานแฝง นอกฤดูกล ลดการว่างงาน และมีอาชีพใหม่เกิดขึ้น

5.2.2 ผลกระทบของการทองเที่ยวด้านสังคม

จากการพัฒนาธุรกิจให้เป็นแหล่งทองเที่ยว ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคมต่อชาวบ้าน คือ ทำให้ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ ซึ่งมีอาชีพที่เกิดขึ้นหลากหลายชาวบ้านสามารถเลือกประกอบอาชีพได้ตามความสนใจและถนัด เมื่อมีอาชีพที่ดีทำย่อมจะก่อให้เกิดรายได้เป็นการยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนให้สูงขึ้น และชาวบ้านมีศักยภาพในการซื้อความสะดวกสบาย ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ทำให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย สร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนเนื่องจากมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ช่วยลดภาวะการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ ลดภาวะการว่างงานนอกฤดูกลกล่าวคือในช่วงฤดูหนาวจะเป็นช่วงเปิดภูมินักทองเที่ยวจำนวนมากทุกปี และเป็นช่วงที่ชาวบ้านว่างจากงานในไร่ในนา ก็จะหันมาทำอาชีพเกี่ยวกับการทองเที่ยว เช่น ลูกหาบ ขายอาหาร ให้เช่าที่พัก เป็นต้น เป็นการลดภาวะการว่างงาน เนื่องจากชาวบ้านความต้องการความมั่นคงในฐานะครอบครัว ซึ่งส่งผลให้คนหนุ่มสาวแต่งงานช้าขึ้นและนิยมมีลูกน้อย ชาวบ้านมีความสามารถในการส่งเสริมและให้การศึกษากับบุตรในระดับที่สูงขึ้น

ผลกระทบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนัฐพร แสงประดับ (2527 : 214 – 215) ที่ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการทองเที่ยวหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า การพัฒนาการทองเที่ยวภายในหมู่บ้านจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ เปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม สู่อชีพหัตถกรรม เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก เกิดการสร้างงาน และทำให้สมาชิกในวัยแรงงานมีงานทำมากขึ้น ส่งผลให้ระดับรายได้ต่อปีสูงขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรัญญา สุวรรณดี (2538 : 102 – 104) ที่ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากการทองเที่ยวแก่งคุดคู้ บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งพบว่า ผลกระทบด้านสังคมของการทองเที่ยวสามารถเพิ่มงานให้แก่ชาวบ้านในทุกช่วงฤดูกล สถานะการว่างงาน การอพยพการย้ายถิ่นของชาวบ้านไปทำงานนอกพื้นที่ลดลง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของการทองเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533 : 22) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการทองเที่ยวต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งพบว่า การทองเที่ยวสามารถทำรายเพิ่มรายได้ให้แก่ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างอาชีพเพิ่มขึ้นมากมาย ในขณะเดียวกันก็

จะทำให้ราคาสินค้าและบริการค่าครองชีพต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสูงขึ้น การลงทุนด้านการก่อสร้าง จะมีผลให้ชาวต่างชาติหรือคนต่างถิ่นมาหาแรงงานที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า เป็นผลให้ผลผลิตของการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการด้านราคาผลผลิตจะสูงขึ้นแต่ปัญหานี้ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ เพราะประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน การป้องกันผลกระทบด้านนี้จะทำได้โดยการกำหนดให้มีแผนส่งเสริมด้านการศึกษา และฝึกอบรมให้ประชากรในท้องถิ่นสามารถประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเสริมความมั่นคงให้กับฐานะทางครอบครัวของประชากร

5.2.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมของสังคมเมืองค่อยๆ แพร่กระจายเข้าสู่สังคมชนบท ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงชุมชนมีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพเนื่องจากต้องเร่งให้ทันเวลาที่เรียกว่า เวลาเป็นเงินเป็นทอง ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำธุรกิจ เช่น การขายอาหาร การขายของที่ระลึก หรือ การเป็นลูกหาบด้านค่านิยมในการใช้สอยเนื่องจากเศรษฐกิจสูงชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จึงมีการจับจ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ ด้านความเชื่อชาวบ้านยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือเจ้าปู่ภูกระดึงอย่างมั่นคง มีการประกอบพิธีบวงสรวงศาลเจ้าปู่เป็นประจำทุกปี ถือเป็นแหล่งรวมจิตใจของชาวบ้านศรีฐานให้มีความรัก ความสามัคคี ความสงบเป็นพลังทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่ายิ่ง การแต่งกายก็ได้รับผลกระทบกล่าวคือชาวบ้านนิยมแต่งกายเลียนแบบนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงทางภาษาชาวบ้านนิยมสั่งสอนอบรมให้บุตรหลานพูดภาษากลางเนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและมีความรู้สึกลึกซึ้งว่าตนเป็นกลุ่มคนพวกเดียวกับนักท่องเที่ยว

ผลกระทบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัยที่กล่าวว่าสถานะการปรับตัวของการเคลื่อนไหวทางสังคม ค่านิยม รสนิยม มีการเคลื่อนไหวคล้ายลักษณะการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองสู่สังคมชนบท ซึ่งจะนำไปสู่การปรับตัวเพื่อสนองตอบความต้องการของตนเอง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมวิทยาเชิงพฤติกรรมที่กล่าวว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เป็นบริบททางสังคม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นบุคคลระดับใดในสังคมย่อมจะต้องมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย และพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นจะเป็นทางบวกหรือทางลบ หรืออยู่กลางๆ จะสะท้อนสังคมได้

5.2.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านการเมือง

การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ชุมชนมีการจัดระเบียบสังคมเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้านมีความตื่นตัวในระบบ

การปกครอง มีความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพของตนไม่ก้าวก่ายหน้าที่และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในสังคม ชาวบ้านส่งเสริมการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อผลทางการเมืองท้องถิ่น ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองแบบองค์การบริหารงานส่วนตำบล

ผลกระทบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ ที่กล่าวว่าสังคมเป็นระบบ ที่ประกอบไปด้วยส่วนย่อยที่เป็นส่วนประกอบของระบบใหญ่ และแต่ละระบบมีโครงสร้างหน้าที่ในตัวเองตามโครงสร้างทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ เช่น สังคมสามารถจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นได้ สาเหตุคือพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการจัดระเบียบทางสังคมจึงมีลักษณะควบคู่กันไป และบางครั้งการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นไม่รุนแรงแต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงระยะยาวก็มีผลกระทบมากขึ้น ดังเช่นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเพิ่มประชากร ซึ่งในระยะแรกของการเพิ่มขึ้น ไม่มีผลกระทบกระเทือนมากเท่าใด แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นทรัพยากรมีขีดจำกัดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการดำรงชีพและความสัมพันธ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนซึ่งกล่าวถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมว่าตามแนวทฤษฎีนี้มีมนุษย์สองคนซึ่งให้และรับผลตอบแทนโดยตรง ไปจนถึงหลายคน ซึ่งการให้และรับเป็นไปโดยอ้อม ความสัมพันธ์ซับซ้อนและเข้าใจยาก แต่บุคคลที่อยู่ในความสัมพันธ์ก็มีความเชื่อศรัทธาจึงได้อยู่ในความสัมพันธ์และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมเพราะคาดว่าจะได้รับผลตอบแทนจากความสัมพันธ์นั้น สังคมจึงดำรงอยู่ได้

5.2.5 ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

ถึงแม้ว่าการจัดการท่องเที่ยวของภูกระดึงจะเป็นแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แต่การจัดการท่องเที่ยวก็ยังส่งผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ มีการทำลายทรัพยากรทางชีวภาพ นักท่องเที่ยวทิ้งขยะไม่เป็นที่เนื่องจากยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งปลูกสร้างที่พัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวกลายเป็นสิ่งที่ทำลายภูมิทัศน์ของธรรมชาติ

ผลกระทบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ เอื้อจงประสิทธิ์ (2525 : 66) ที่ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น พบว่านักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรที่สำคัญของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน ทั้งผลกระทบทางชีวภาพผลกระทบทางกายภาพ รวมถึงจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และพลังงาน (2528 : 144) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่าผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวดีขึ้น มีการรักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยของที่อยู่อาศัย สูงกว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่ำ

5.2.6 ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

5.2.6.1 ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น อาชีพ ทำให้ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเดิม ทำนา ทำไร่ เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมีอาชีพเสริมนอกสร้างรายได้แก่ชุมชน และส่งผลให้ชาวบ้านมีเงินออมไว้ใช้ในการลงทุนในปีต่อไป

ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของนัฐพร แสงประดับ (2527 : 214 – 215) ที่ได้เสนอผลงานวิจัยว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ โดยเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม สู่อชีพหัตถกรรมเพื่อผลิตของที่ระลึก ส่งผลให้รายได้ของประชาชนสูงขึ้น

5.2.6.2 ความสัมพันธ์ทางด้านสังคม

ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครอง ด้านครอบครัวและเครือญาติมีผลกระทบทางอ้อมจากด้านอาชีพ กล่าวคือ ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ร่ำรวยและสามารถสร้างความมั่นคงแก่ฐานะครอบครัวได้เร็วกว่าสมัยก่อน ทำให้มีการขยายครอบครัวแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ด้านการศึกษาชาวบ้านเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านสาธารณสุขชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐานมากขึ้น และด้านสาธารณสุขโลก ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันมากขึ้น

5.2.6.3 ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและประเพณี ชาวบ้านยังมีความเชื่อด้านต่างๆ และยังมีถือถือประเพณีที่สำคัญ ๆ เหมือนเดิมแต่รูปแบบการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไป เช่น ประเพณี การจัดงานแต่งงาน มีการจัดเลี้ยงแบบโต๊ะจีน แจกของชำร่วย ด้านภาษาชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับภาษาพูด โดยให้ความสำคัญภาษากลางมากกว่าภาษาถิ่น

ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์ (2533 : 89 – 92) ที่ได้ศึกษาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่าผลกระทบต่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมมีระเบียบมีการพัฒนาท้องถิ่นทุกด้าน คนในชุมชนมีความคิดที่กว้างไกลเกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

5.2.6.3 ความสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านป่าไม้ ชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติป่าไม้ ด้านขณะเป็นปัญหาให้กับชาวบ้านและหน่วยงานของรัฐที่จะต้องเร่งหาทางแก้ไขให้ดี ความหลากหลายทางชีวภาพ เกี่ยวโยงกับปัญหาขยะที่ทำลายธรรมชาติให้ลดน้อยลง ด้านภูมิทัศน์ การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เพื่อบริการความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวขัดแย้งกับนโยบายการจัดการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ เอื้อจงประสิทธิ์ (2525 : 66) ที่ได้เสนอผลงานวิจัยว่า ตัวแปรที่เป็นผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับการจัดการจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดนโยบายในการวางแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจและสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

5.3.1.1 ควรนำผลการศึกษาดังกล่าวนำมาพัฒนาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา

5.3.1.2 ควรนำผลการศึกษาดังกล่าวมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

5.3.1.3 ควรนำผลการศึกษาดังกล่าว เผยแพร่ต่อประชาชนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป

5.3.1.4 ควรนำจุดบกพร่องของชุมชนที่เห็นได้จากการวิจัยไปแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์และยั่งยืน

5.3.1.5 ควรนำจุดบกพร่องของนักท่องเที่ยวที่เห็นได้จากการวิจัยไปแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ผลกระทบของท่องเที่ยวของภูกระดึงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.3.2.2 ควรศึกษาวิถีชีวิตของชาวชนบทภาคอีสานกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5.3.2.3 ควรศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในจังหวัดเลยที่มีต่อ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

5.3.2.4 ควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้าน
ธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่าง
จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____. การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่ :
คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541. (อัดสำเนา)
- _____. การศึกษาเบื้องต้นเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท
สิงห์บุรี. กรุงเทพฯ : สถาบันการวิจัยวิทยาศาสตร์, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- _____. การติดตามและประเมินผลโครงการปีท่องเที่ยวไทย 2530 1 มกราคม - 31 ธันวาคม.
ม.ป.ท., 2530. (อัดสำเนา)
- _____. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ :
งานพัฒนาข่าวสารกองบริการการท่องเที่ยว, 2531. (อัดสำเนา)
- _____. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว แขวงหลวง
พระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- กองการพัฒนากการท่องเที่ยว. แนวทางการจัดตั้งชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว. 5 (ธันวาคม 2529) : 4.
- กิตติ วิชัยดิษฐ์. ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตาจังหวัด
กระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาไทยคดี
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540.
- กิตติพงษ์ ประชุมแดง. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการพัฒนากการท่องเที่ยวต่อชาวบ้าน
เดื่อ ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ, 2533.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 – 2539. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535.
- จิรพรรณ กุลดิลกและคณะ. การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวจังหวัด นครราชสีมา
อุดร สตกลนคร ขอนแก่น หนองคาย นครพนม. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

- คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.
- จิราพร กองทอง. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวบริเวณด้านช่องจอม อำเภอ
กาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดี
ศึกษา(เน้นสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- จุฑามาศ ไชยสร. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ใน จังหวัด
แม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2536.
- ณวิวรรณ วรณประเสริฐ พิรัช ราอิมมูลา และมานพ จิตต์ภุญา. ประเพณีช่วยส่งเสริมการผสม
ผสานทางสังคมศาสตร์ระหว่างไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม. เอกสารทางวิชาการของ
สถาบันเอเชียอันดับที่ 14 มกราคม 2525 ภาควิชาสังคมศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2524.
- ชัยวุฒิ ขัยพันธ์. การจัดการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ชูศักดิ์ สิทธิสาและคณะ. การวิจัยการจัดการระบบแนวคิดในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้าน.
มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.
- ศุ่ย ชุมสาย. หลักวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518.
- ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคมของประชาชนบริเวณเขื่อน
อุบลรัตน์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
-โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้. กรุงเทพฯ : ศูนย์
วิจัยกรมป่าไม้ คณะวนศาสตร์. (อัดสำเนา).
-รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูงานเทศกาลและประเพณีที่เกี่ยวข้อง
กับ การท่องเที่ยวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2530.
- นงนุช โรจนเวชย์. การพัฒนาโครงข่ายและแบบแผนการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529.
- นัฐพร แสงประดับ. การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลกระทบมาจากการ
พัฒนาการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

- นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.
- ประชุม สุวดีดี. การสร้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2523.
- ปริทัศน์า เกตุนุติ. ไปเที่ยวทะเลอย่างนักรัก. วาสาร **Ecotourism network** 45 (มิถุนายน 2543) : 8 - 9.
- _____. มาลดผลกระทบจากการไปพักผ่อนกันเถอะ. วาสาร **Ecotourism network** 44 (สิงหาคม 2543) : 6 - 8.
- พิทยา อรรถอำานวย. การศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณเขื่อนลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- เพ็ญพร กิตยประดิษฐ์. ปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- เพ็ญศรี บิสนุม. สภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางทะเล ของจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2542.
- มรรษธรณ พฤกษ์วัน . ภูมิทัศน์วัฒนธรรมบ้านท่าวัด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 2536.
- ยุวดี นีรัตน์ตระกูล . การวางแผนและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. วาสาร **Ecotourism network** 15 (กรกฎาคม 2540) : 3 - 4.
- ราไฟพรรณ แก้วสุริยะ. การท่องเที่ยวในทศวรรษใหม่ : ก้าวต่อไปจาก Amazing Thailand. วาสาร **Ecotourism network** 42 (ธันวาคม 2543) : 4 - 8.
- _____. สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย. วาสาร **Ecotourism network** 22 (กรกฎาคม 2541) : 6 - 7.
- เลย, จังหวัด. นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลย. เลย : สำนักงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดเลย, 2543. (อัดสำเนา).
- วรรณ วลัยวานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- วัลย์ลักษณ์ บุญปราบ. การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย

- จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543.
- วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กระทรวง. การวิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชน.
กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมการวิจัยและฝึกอบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2537.
- วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์และคณะ. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน “การจัดการป่าชุมชนโดยองค์กรท้องถิ่น.
ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยว. วารสาร
การท่องเที่ยว. 5 (กันยายน 2533) : 89 – 92.
- วิเชียร เกิดสุข. บทบาทสตรีอีสานในการจัดการท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กรณีศึกษาชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ ตำบลหมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.
- วุฒิเทพ อินทปัญญาและจำลอง อติกุล. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยผลกระทบด้าน
เศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย, 2528.
- ศาสตร์ เสาวคนธ์และคณะ. การพึ่งป่าและผลิตภัณฑ์จากป่าเพื่อให้มีอาหารบริโภคในครัวเรือน.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.
- เศกสรรค์ ขวณิชย์” ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว” พิมพ์ครั้งที่2 ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.
- สนิท สัมครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการพัฒนาของสังคม. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์, 2525.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางการศึกษา วิเคราะห์และ
วางแผน. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุขและปรีชา ชัยปัญหา. รายงานการวิจัยเรื่อง วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์
ไทยแสก บ้านชะหว่า ตำบลท่าเรือ อ.นาหว้า จ.นครพนม. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538.
- สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคม. บทบาทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : หน่วยวิจัยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520.
(อัครา).

สันติ เอื้องประสิทธิ์. การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ. **จุลสารการท่องเที่ยว.**
5 (กันยายน 2525) : 64 – 73.

สิทธิกร มากนวน. **ศึกษาปัจจัยและกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ทักษิณ, 2543.

सानนท์ สุขศรี. **การศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์บางประการที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวต่าง
ประเทศในจังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532.

สุจิต บุตรประเสริฐ. **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว : การ
ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านเรณู อำเภอเรณู จังหวัดนครพนม.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒมหาสารคาม, 2537.

สุคารา สุจฉายา. **สารคดีเลย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี, 2539.

สุภาพ บุญไชยและคณะ. **การวิจัยการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม.** มหาสารคาม :
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2540.

สุรเชษฐ์ เชมมาส. ป่าอนุรักษ์: อำนาจควรอยู่กับใคร? ตอนที่ 1. **วารสาร Ecotourism network**
28 (กันยายน 2542) : 6 – 9.

_____. ป่าอนุรักษ์: อำนาจควรอยู่กับใคร? ตอนที่ 2. **วารสาร Ecotourism network**
29 (ตุลาคม 2542) : 6 – 8.

สุวิทย์ ชีรสวัสดิ์และณรงค์ อุปัญญา. **รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและ
ชุมชนอีสาน : กรณีผู้ไทย.** ขอนแก่น : ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2538.

สุวิทย์ ยี่หวรพันธ์. **พัฒนาชนบทในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : อักษรสาส์น, 2512.

สุเทพ สุนทรเกตุ. **ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย : พื้นฐานความคิดทฤษฎีของสังคมและวัฒนธรรม.**
เชียงใหม่ : โกลบอลวิชั่น, 2540.

เสน่ห์ จามริกและยศ สันติสมบัติ. **ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนาเล่ม 1 ป่าฝนเขต**

- ร้อนกับภาพของป่าชุมชนในประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____ .ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 2 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพของป่าชุมชนในประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____ .ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 3 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพของป่าชุมชนในประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เสรี พงศ์พิศ. ยุทธศาสตร์ชุมชนพึ่งตนเอง : ปัญหาและอุปสรรค. วารสาร *Ecotourism network* 31 (กุมภาพันธ์ 2541) : 8 – 10.
- เสรี วังสีไพจิตร. จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทางการเมือง. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.
- โสภา ศิริเกษ. การศึกษาลักษณะและที่ตั้งสัมพันธ์ของรีสอร์ทกับการท่องเที่ยวจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- อรรรรณ ศรีอุดม. การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 – 2468). วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.
- อดิพันธ์ บัวภักดี. รายงานพิเศษผลงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. *จุดสารการท่องเที่ยว* 33 (กันยายน 2535) : 22.
- อัญญา สุวรรณดี. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากการท่องเที่ยวแก่ลูกค้า บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.
- อนันท์ ปันยารชุน . ธรรมชาติในการจัดการสิ่งแวดล้อม. วารสาร *Ecotourism network* 33 (มกราคม 2542) : 5 – 8.
- _____ .ป่าภูทอกพิเศษ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมกับธรรมชาติ. วารสาร *Ecotourism network* 26 (มกราคม 2541) : 8 – 9.
- อุดม บัวศรีและคณะ. รายงานการวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกาและสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.
- อุทยานแห่งชาติภูกระดึง, ศูนย์บริการการท่องเที่ยว. สถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ปี 2543. เลข : ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง : 2543. (อัดสำเนา).
อำเภอพิศ เกตุวงศ์. การเปลี่ยนแปลงพื้นที่บริเวณป่าคนลำพัน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
โดยใช้ข้อมูลทางอากาศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1

การศึกษาค้นคว้า เรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึงจังหวัดเลย
(ประชาชนทั่วไป)

การสัมภาษณ์จะดำเนินการในลักษณะเป็นการพูดคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยกำหนดแนวทางในการสัมภาษณ์ไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตรงตามความต้องการ ดังนี้

- () ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว *
- () ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว **

เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....น. วัน / เดือน / ปี ที่สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

* ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านศรีฐาน ซึ่งประกอบอาชีพเป็นลูกหาบ, ขายของที่ระลึก, ขายอาหาร, ให้เช่าที่พักและอุปกรณ์การพักผ่อน เหนืออุทยานแห่งชาติภูกระดึง

** ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านศรีฐาน แต่มิได้ประกอบอาชีพ หรือกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาکنهوا เรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึงจังหวัดเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....
อำเภอ..... จังหวัด.....

บ้านผู้ให้สัมภาษณ์

- () ที่อยู่อาศัยอย่างเดี่ยว
 () ที่อยู่อาศัยร่วมกับสถานที่ประกอบกิจการ ระบุประเภทกิจการ.....
 () สถานที่ประกอบกิจการอย่างเดี่ยว ระบุประเภทกิจการ.....
 และที่อยู่อาศัยอยู่ที่ บ้านเลขที่..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....

I. ข้อมูลด้านประชากร

1.1 เพศ () ชาย () หญิง

1.2 ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี

1.3 ท่านจบการศึกษาสูงสุด

- () ประถมต้น () ประถมปลาย
 () มัธยมต้น () มัธยมปลาย
 () อนุปริญญา () ปริญญาตรีและสูงกว่า
 () อื่นๆ

1.4 ท่านอยู่ในชุมชนนี้มาแล้วทั้งสิ้น.....ปี

1.5 ภูมิลำเนาเดิม

- () หมู่บ้านนี้
 () ย้ายมาจากหมู่บ้านที่..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....
 เพราะ.....

1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านรวม.....คน

1.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ท่านรายได้ให้ครอบครัวได้จำนวน.....คน

1.8 ในระยะ 1 ปี ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีสมาชิกในครัวเรือนย้ายออกไปอยู่หรือไปทำงานที่อื่นหรือไม่

() ไม่มี

() มี จำนวน.....คน

สาเหตุการย้ายออกเพราะ.....

1.9 ในระยะ 1 ปี ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีคนย้ายมาอยู่ในครัวเรือนของท่านหรือไม่

() ไม่มี

() มี จำนวน.....คน

สาเหตุการย้ายเข้าเพราะ.....

2. คำถามเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน

2.1 หมู่บ้านตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ที่ยเดิม.....

มีความหมายว่า.....

2.2 ผู้นำการอพยพคือ.....

เหตุที่อพยพมาอยู่ที่นี่.....

2.3 จำนวนครัวเรือนที่อพยพครั้งแรกประมาณ.....

2.4 เหตุผลการณ์ชักชวนมาตั้งหมู่บ้าน.....

2.5 การขยายตัวของหมู่บ้าน ขยายตัวอย่างไร.....

3. สภาพนิเวศวิทยา

3.1 ลักษณะสภาพทางกายภาพ.....

3.2 ฤดูกาลต่างๆ.....

3.3 แหล่งน้ำ.....

3.4 ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า.....

3.5 ผลกระทบจากธรรมชาติ.....

4. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

4.1 ก่อนมีการท่องเที่ยวที่สวนครัวเรือนของท่านมีรายได้จากแหล่งใด (ก่อนหักค่าใช้จ่าย)

อาชีพหลัก.....รายได้.....บาท / ปี

อาชีพรอง 1.....รายได้.....บาท / ปี

2.....รายได้.....บาท / ปี

4.2 หลังจากมีการท่องเที่ยวครัวเรือนของท่านมีรายได้จากแหล่งใด (ก่อนหักค่าใช้จ่าย)

อาชีพหลัก.....รายได้.....บาท/ปี

อาชีพรอง 1.....รายได้.....บาท/ปี

2.....รายได้.....บาท/ปี

4.3 ก่อนมีการท่องเที่ยว ครัวเรือนของท่านมีที่ดินถือครองจำนวน.....ไร่ และ
เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินหรือไม่

() ไม่มี

() มี (ระบุรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลง) พร้อมเหตุผล

.....
.....

4.4 ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

() สูงขึ้น เพราะ.....

() ไม่สูงขึ้นเพราะ.....

4.5 นับตั้งแต่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนครัวเรือนของท่าน ได้ขายที่ดินไปหรือไม่

() ไม่ได้ขาย

() ขาย จำนวน.....ไร่ เป็นราคา.....บาท

โดยขายให้แก่ () คนในหมู่บ้าน () คนนอกหมู่บ้าน

และท่านใช้เงินส่วนใหญ่ที่ขายที่ดินไปทำอะไร

() ไม่มีที่ดิน

() * การลงทุน ระบุ.....

() ** การบริโภค ระบุ.....

() ผักสวนครัว.....

() แบ่งให้ลูกหลาน

() ใช้หนี้เก่า..... หนี้ในระบบ.....หนี้ในระบบ.....

4.6 กรณีนักท่องเที่ยวเข้ามาในท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อท่านและครอบครัวอย่างไร

() เกิดอาชีพใหม่ () สร้างรายได้แก่ครอบครัว

() เกิดผลเสีย () ไม่มีผลอะไรเกิดขึ้น

() ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ระบุ.....

4.7 เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีชาวบ้านที่เข้ามาแปลงอาชีพจากเดิม ประกอบอาชีพเกี่ยวกับ
การท่องเที่ยวอะไรบ้าง

- อาชีพ..... มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ.....คน
- อาชีพ..... มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ.....คน
- อาชีพ..... มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ.....คน
- อาชีพ..... มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ.....คน
- อาชีพ..... มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ.....คน
- อาชีพ..... มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ.....คน
- อื่นๆ

4.8 มีชาวบ้านจากถิ่นอื่นมาประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือไม่ / อย่างไร

- * การลงทุน เช่น ซื้อรถยนต์เพื่อใช้ประกอบอาชีพ ซื้อที่ดิน สร้างที่พักนักท่องเที่ยว ฯลฯ
- ** การบริโภค เช่น การเที่ยวเตร่ ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก

5. ข้อมูลด้านสังคมวัฒนธรรม

5.1 ในบ้านท่านมีเครื่องอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง

() วิทยุเหยป	() โทรทัศน์	() เครื่องเสียง
() พัดลม	() ตู้เย็น	() หม้อหุงข้าวไฟฟ้า
() เครื่องซักผ้า	() โทรศัพท์	() เตาแก๊ส
() คอมพิวเตอร์	() รถยนต์	() รถจักรยานยนต์
() เครื่องปรับอากาศ	() จักรเย็บผ้า	() เครื่องสูบน้ำ
() รถไถ	() โทรศัพท์มือถือ	() อื่นๆ (ระบุ).....

5.2 ท่านได้เข้าร่วมทำบุญประจำปีของหมู่บ้าน ในรอกหนึ่งปีอะไรบ้าง

.....

.....

5.3 หลังจากที่ย้ายมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแล้วท่านคิดว่าครอบครัวของท่านเปลี่ยนแปลงค่านิยมอย่างไรบ้าง (การแต่งกาย การใช้ภาษา การบริโภค การใช้จ่าย)

.....

.....

5.4 ท่านคิดว่าครอบครัวของท่านมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

- ความสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง.....
- การพึ่งพาอาศัยกัน.....
- การส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลาน.....

- บทบาทของพ่อแม่/ ปู่ย่า/ ตายาย (ผู้อาวุโส).....
- การเลือกคู่ครองเป็นอย่างไร.....
- ลักษณะการสร้างบ้านเน้นวัสดุสมัยใหม่หรือไม่.....
- การให้ความช่วยเหลือต่อชุมชนในกิจกรรมต่างๆ
- อื่นๆ (ถ้ามีระบุ).....

5.5 เมื่อเจ็บป่วยสมาชิกในครอบครัวท่านเข้ารับการรักษาพยาบาลที่ใด

- () สถานีอนามัยหมู่บ้าน
- () โรงพยาบาลอำเภอ
- () หมอพื้นบ้าน
- () ชี้อาหาภิบาล
- () รักษาหันแพทย์ประจำตำบล
- () อื่นๆ ระบุ.....

5.6 ท่านคิดว่าสมาชิกภายในหมู่บ้านท่านมีกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมตามข้อใด และท่านได้

เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านในกิจกรรมใดบ้าง

- () งานวันสงกรานต์
- () งานบุญกฐิน
- () งานต้อนรับผ้าป่า
- () งานวันออกกระทง
- () งานวันสงฆ์ปีใหม่ต้อนรับปีใหม่
- () วันสำคัญทางศาสนาต่างๆ

5.7 ท่านคิดว่าท่านมีความเชื่อในเรื่องใด

- () โหราศาสตร์
- () โสยศาสตร์
- () บุญบาป
- () เรื่องเหนือธรรมชาติ.....
- () อื่นๆ ระบุ.....

5.8 บุคคลภายในครอบครัวของท่านประกอบไปด้วยใครบ้าง.....

5.9 ท่านและครอบครัวมีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกันหรือไม่ / อย่างไร

5.10 เมื่อสมาชิกภายในครอบครัวของท่านทำผิดท่านปฏิบัติอย่างไร

- () ไม่สนใจแล้วแต่ใครจะปฏิบัติอย่างไร
- () นำกล่าวตักเตือนสั่งสอนถึงเหตุผล

5.11 หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ในครัวเรือนของท่านได้มีอะไรเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

ข้อความ	ไม่มีกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง	
		ไม่เปลี่ยนแปลง	เปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะ / ชนิดอาหารที่บริโภคประจำวัน			
2. วัฒนธรรมการกิน			
3. การใช้เครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน			
4. การแต่งกายพื้นเมือง / พื้นบ้าน			
5. การร้องเพลงพื้นเมือง / พื้นบ้าน			
6. การเล่นกีฬาพื้นเมือง / พื้นบ้าน			
7. ความทันสมัยในการแต่งกาย			
8. การใช้ภาษาต่างประเทศ			
9. การแบ่งงานกันทำระหว่างผู้หญิง ผู้ชาย			
10. ลักษณะการสร้างบ้านซึ่งเน้นวัสดุ สมัยใหม่			
11. การเลี้ยงดูบุตร			
12. การให้ความสำคัญของเงิน			
13. การให้การศึกษาบุตร			
14. ความมีน้ำใจของชุมชน			
15. การพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนในกิจกรรมต่างๆ			
16. อื่นๆ ระบุ			

5.12 ในความคิดเห็นของท่าน การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้สูงขึ้นหรือไม่

() ไม่ใช่ เพราะ.....

() ใช่ เพราะ.....

และทำให้ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้นหรือไม่

() ไม่ใช่ เพราะ.....

() ใช่ ระบุรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ — สกุล	นางสาวกษมา ประจง
วัน เดือน ปีเกิด	6 มกราคม 2513
สถานที่เกิด	อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 8 หมู่ 11 บ้านราชวิถี ตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2526 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านชุมชนโพนสว่างคอนโอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2529 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจรเข้วิทยายน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2532 มัธยมศึกษาปีที่ 6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พระนครศรีอยุธยา อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2537 ปริญญา คุรุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกภาษาไทย วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2546 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศส.ม.) สาขาไทยศึกษาเพื่อ การพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนภูกระดึงวิทยาคม อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย